KolAps

vodič za urbane spavače

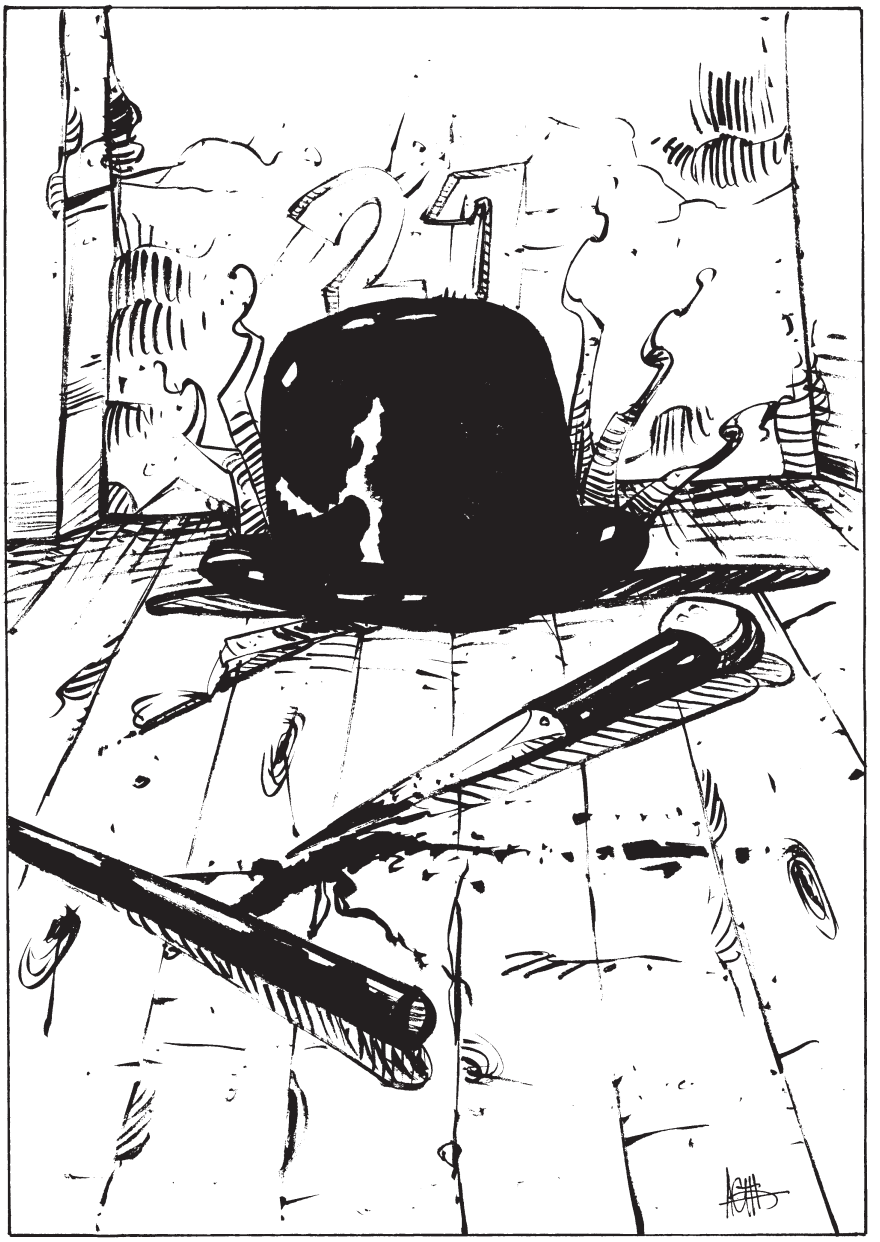

A KOLAPSWORK ORANGE

MOSTAR•PROZOR•RAMA

KOLAPS Book Production 2010.

Book production:
Mehmed Begić
Marko Tomaš
Alen Voloder

Lekrura [opuštena lektura]:
Andreja Dugandžić
Mili Krpo

Ilustracije:
Srđan Lončar

Kolaps on Web:
www.kolaps.org
www.pro.ba/utopia
www.radiobluetuesday.cyberartcentar.org

Kontakti:
mesa@kolaps.org
marko@kolaps.org

SADRŽAJ

Olja Savičević Ivančević: GRAFITI 8
Predrag Lucić: HERVE + JEANNE 12
Charles Simic: MAJSTOR PRERUŠAVANJA 13
Aleksandar Stojković ST: (CV) 14
Antonija Novaković: SAMOĆA 15
Milena Marković: PREBACI 16
Niklas Bardeli: BEZ NASLOVA 18
Zvonko Karanović: BUBNJEVI I ŽICE, AUTOPUT I NOĆ 22
Feđa Šiširak: TRI STOTINE SEDAMDESET PET PISAMA IZ 1969 24
Ian Curtis: NOVA ZORA BLIJEDI 26
Mirko S. Božić: ANA 28
Marko Jovetić: UZ REKU 29
Tess Gallagher: MALENA KOLIBA 30
Faruk Šehić: EMIGRANTSKI SOUL 32
Vuk Rodić: JAUK 33
Marko Pogačar: KOMPLET ZA ZAŠTITU GRAĐANA 34
Daniel Kovač: DŽONI, ISTINSKI PSIHOPATA 35
Igor Isakovski: DOBRO 36
Andreja Dugandžić: GOLI RUČAK 38
Denis Mikan: RAZGLEDNICA 39
Miloš Živanović: KAPIJA 40
Elvedin Nezirović: SINATRA 49
Danica Pavlović: POTPUNO BUDNA 50
Kathryn Hampton: KIŠNI ABRAŠ 51

Volly Tanner: JOŠ TE NEMA DOVOLJNO U MENI 52
Ryan Van Winkle: POPLAVA 54
Slobodan Tišma: V LUPINI 55
Ian Curtis: ONA JE IZGUBILA KONTROLU 60
Marko Tomaš: HOTEL BRISTOL 61
Tanja Stupar-Trifunović: ČUDA LJUBAVI 62
Mehmed Begić: ZAŠTO TE PREZIREM 65
Predrag Lucić: XABI + CHAVELA 66
Adnan Žetica: PATRIOTA 67
Danilo Stojić: POSLEDNJA ZGRADA 68
Daniel Kovač: BALADA O ZAGLAVLJENOM REVOLVERU 75
Milena Marković: BIĆE KIŠE 76
Charles Simic: SAMOĆA 77
Marko Jovetić: MATILDA 78
Damir Pilić: ONE NIGHT IN SARAJEVO 79
Jovanka Uljarević: SVE NAŠE MOĆI NEMOĆI 97
Vuk Rodić: JESENJA ELEGIJA 98
Antonija Novaković: NEDJELJA KOD SEVEROVIH 99
Andreja Dugandžić: PUTUJEM U DOBRU ZEMLJU 100
Igor Isakovski: ZNAM KAKVE SU MI OČI 102
Tess Gallagher: GOSPODIN I GOSPOĐA PACOV 103
Miloš Živanović: U SRCU 104
Danica Pavlović: DISPERZIJA 106
Denis Mikan: PAUČINA 107
Feđa Šiširak: 13 Oct 2002 : 10:11:44 108
Marko Tomaš: PONOĆ 110
Ryan Van Winkle: NE ŽELIM KIŠU ZBOG KIŠE 111
Marko Pogačar: PREKO PREDMETA 113
Aleksandar Stojković ST: OTUĐENJE 114
Vladimir Arsenijević: TOUR DE JOUR: 20/01/2010 115
Charles Simic: EMIGRANTI 134
Zvonko Karanović: BOLERO 136
Milena Marković: DŽO VILIJAMS I JA 137
Olja Savičević - Ivančević: STARO NASELJE 138
Goran Pajkić: MILAN MAJER XXXII 140
Aleksandar Stojković ST: Hm 141
Zvonko Karanović: USPAVANKA ZA MONSTRUMA 142
Andreja Dugandžić: PORUČNIKU NEMA KO DA SIŠE 144
Miloš Živanović: BLIND DOG 145
Igor Isakovski: NJEŽNA PJESMA 146
Vuk Rodić: SAMOĆA 147
Jovanka Uljarević: PRIMORDIJALNI VAPAJ 148

Igor Banjac: SKILLED SCRUBBER 149
Branka Vujanović: LEPTIRI, PONOVO 158
Daniel Kovač: NE BAŠ LAGODAN ODRAZ 159
Marko Pogačar: ŠTO JE TO OBOD? 160
Denis Mikan: BJEGUNCI 161
Tess Gallagher: SJEDEĆI ZA LORCINIM KLAVIROM 162
Milena Marković: MOGUĆNOSTI 164
Mehmed Begić: POZNAVAO SAM GA 167
Marko Tomaš: LIŠĆE 168
Leonard Cohen: NEDOKUČIVA SREĆA 170
Danica Pavlović: NISU POGINULI SVI 171
Ian Curtis: DIVLJINA 172
Chalres Simic: CARICA 173
Blaise Cendrars: TRANSSIBIRSKA PROZA
ILI MALA JEANNE OD FRANCUSKE 174

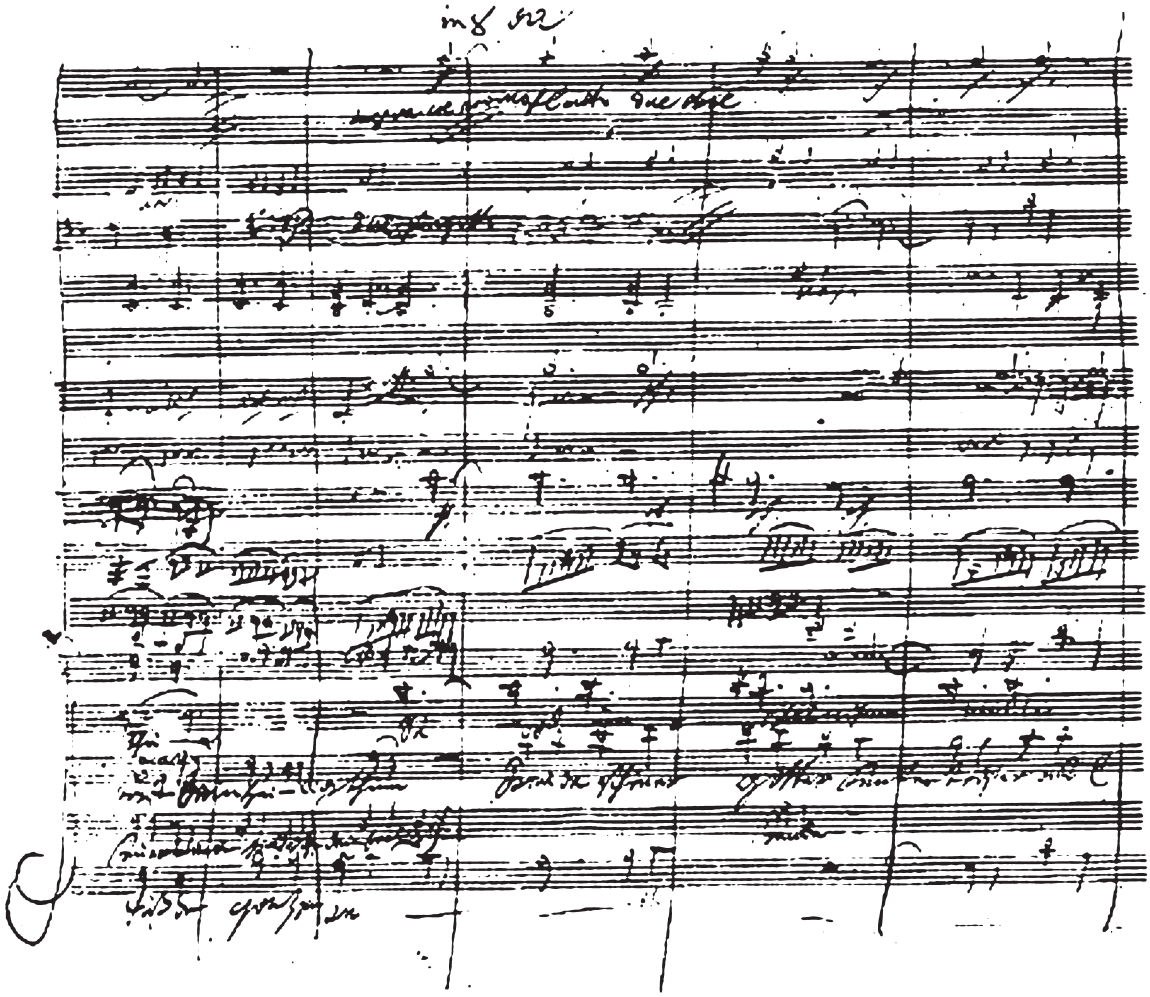

Friedrich Schiller

AN DIE FREUNDE

Radost krasi sve ljepote,
Kćeri iz Elizija,
Opojna ti moć krasote,
Uzvišena misija.

Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,
Wir betreten feuertrunken,
Himmlische, dein Heiligtum!

Tvoje snove vežu niti
Što rastavi moda zla,
Svi će ljudi braća biti,
Krilo tvoje spajat' zna.

Deine Zauber binden wieder,
Was die Mode streng geteilt;
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.

ODA RADOST

Fridrih Šiler

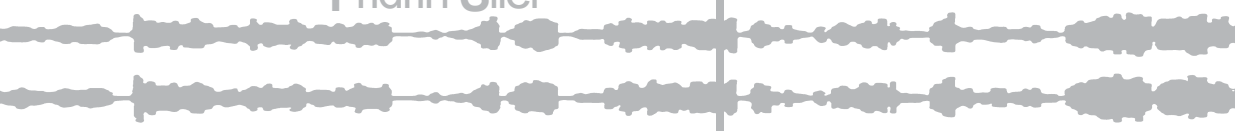

Olja **S**avičević **I**vančević

GRAFITI

Jedna od dražih zabava dok lunjam ulicama je nalaženje starih grafita iznad i ispod oljuštene kore pročelja.
Na južni zid pošte, gdje se račvaju poluslijepi repovi kaleta, jer naše ulice ne počinju i ne završavaju, netko je napisao: KANTUN KAPITULACIJE.
Taj zid je topao zimi i ugodan ljeti, pa udovice preko grafita naslanjaju križa i uska skupljena ramena i svoje, pod tamnim haljinama, još uvijek jedre guzice.
U mome ranom djetinjstvu i naša je prababa čuvala taj kantun. Velika Oblapornica, najstarija žena na svijetu. Bila je prastara cijeli naš život i stara gotovo pola svoga. Tog dana, kad je kapitulirala, baba je pojela pun tanjur male gorke ribe i slatkog bijelog kupusa, sjećam se; riba je gorka zbog iznutrica, kupus je sladak zbog soli u zemlji ili zbog sunca. Potom je - pokušavajući svladati drhtanje brade iz koje se kovrčalo nekoliko bijelih dlaka - odvukla tronožac do kraja puta, gdje pod žutim neonom nove pošte sjede udovice suhih usta i žvaču jezik. Neke su na tom uglu provele zadnjih četrdeset godina, neke četrdeset dana, ali naposljetku, prije ili kasnije, sve dođu, one s crnim maramama i one s crvenim perlama. Sjede na klupicama i cijelo popodne uglavnom šute na svom sjajnom dijalektu.
"Cul de sac", rekao bi Her Profesor. Ćorsokak.
Starci se ne zaustavljaju na tom kantunu - samo kratko odzdrave rukom i produže - okupljaju se na drugom kraju Naselja, iza *Ilirije* i navoza. Javni društveni život penzionera strogo je odvojen na ženski i muški, kao u internatu. Muškarci igraju šah ili trešetu na dugom stolu od jelovine ili samo sjede i glasno razgovaraju. Na betonskim konzolama na koje je postavljen stol, netko je odavno napisao: STOL LAŽI.
Popljuvani, ismijani, pa sutradan tapšani i slavljeni, vitezovi Stola Laži, senilni političari amateri s infarktom u prsima, artritičnim prstima pomiču figure konja i lovca, gube topove, pijune i mijenjaju usmenu povijest ratova, ribarstva i turističkog seksa. Pokazujući, dokazujući da prošlost traje, odvija se istovremeno u nekoj bivšosti sve što se jednom već zbilo, i da zapravo postoji samo imperfekt - ta savršena glagolska era. I ona tanka međica od sjajnih kondicionala: šta bi bilo da je bilo, međica zategnuta u beskonačnosti između pluskvamperfekta i futura drugog egzaktnog. Pomislila sam.
Nekad su momci iz Starog Naselja koji su odlazili u JNA na zidove kuća ispisivali svoja imena, godinu rođenja i LEVA. I neki poznati stih. Na autobusnoj stanici je pisalo: ČEKAJ ME SELENA, po jednoj pjesmi.
Svi su ti natpisi postali toponimi.

LOUCAR

Ljudi kažu: "Nađimo se u pet kod Leva 65" ili "Vidija san ga di jutros gre priko Stola laži" ili "Čekaj me kod Selene". Iako, slova su uglavnom oprali kiša i sunce - pomalo se zaboravilo zašto se ona kuća sa škurama u boji galice, na autobusnoj, zove Selena.
Najpoznatiji od svih grafita u Starom Naselju bio je ispisan cijelom dužinom parapeta na Velikom mulu. To je bila veduta našeg djetinjstva - masna crna slova na dugom bijelom vjetrobranu: STRANČE, OVDJE TE ZAKON NE ŠTITI. A gore na jarbolu, na kljunu vjetrobrana, na jednoj nozi ne stoji sup, lešinar, nego galeb mazutar, Martin. Martinom se kod nas zovu svi pripitomljeni galebovi.
Predaja kaže da je taj grafit djelo Braće Irokezi, što je nemoguće - mislim da je natpis na mulu bio dosta stariji od najstarijeg među njima.
U svakom slučaju, kad su prije desetak godina renovirali rivu, bili su skroz srušili mul, kamen po kamen. Poslije su sve one velike stare kamene blokove vratili i od njih ponovo složili novi vjetrobran tako da su se tek tu i tamo nazirali razbacani dijelovi slova iz kojih je bilo nemoguće pročitati STRANČE, OVDJE TE ZAKON NE ŠTITI. Ali opet, taj grafit je zauvijek unutra, na neki način sačuvan. Naravno, ne i spašen, pomislila sam.
Ostavio je neizbrisan trag i onaj neznani junak koji je po čitavom Naselju i dolje u centru, čak i na teško dostupna mjesta, jarkom plavom bojom pisao: NEDO, VOLIM TE. I JOŠ PUNO TOGA.
Nekoliko vidljivijih mjesta obilježio je, za svaki slučaj i sa: NEDO, ČITAŠ LI PLAVE GRAFITE?
A nije bilo nijedne Nede u Naselju, samo tri Nade. Pitala sam se misli li možda na jednu od njih, i na koju.
Zatim, jedno vrijeme ništa novo na zidovima. Ako se ne računa ono kad je netko crnom bojom zalio ploču s imenima partizana na Zadružnom domu i ispod nacrtao svastiku, a sljedeće noći su partizanski spomenici pred vrtićima i školom ostali bez glava. Svi su opet spominjali Braću Irokeze, ali mislim da su posao s brončanim glavama obavili neki iz novih, još nedovršenih trokatnica iznad pruge. "Neoprugaši", nazvala ih je sestra. Ali možda i nisu, možda griješim. Osim u jednom: Braća Irokezi bili su gamad, čak i kad su odrasli, ali prepametni da bi rušili spomenike.
U Naselju nije bilo rata u smislu pucnjave, JNA brodovi su pucali dva tjedna po zapadnom dijelu grada, a onda je prestalo. Povremeno bi se javila sirena za zračnu uzbunu, također. Bili smo "odsječeni kao na luftmadracu oko kojeg kruže morski psi", rekao je Her.
Sestra je rekla da se "osjeća zadah". Strah smrdi. Pogotovo u skloništima.
Neki mladići iz Starog Naselja, nekoliko godina stariji od nas, poginuli su u ratu. Svi smo plakali.
Neke druge ljude iz mjesta su odveli i pojeo ih je mrak. Svi smo šutjeli.
Neki su naši prijatelji i njihovi roditelji odlazili iz Naselja preko noći i nisu se vratili.
Mi djeca smo vikali jedno drugome: pederu Srbine! Čak i Srbi, oni koji su ostali.

Svi su govorili o snajperistima, a Marijana Mateljan, koja je imala osobnog demona što ju je držao na nišanu u glavi, dolazila je iz centra preznojena od stiskanja gasa u narančastoj ladi i s vrata vikala: "Dajte mi cukra i vode! Kaki je ovo kurčev život?! Ka da vozin juvu u plitkome pjatu!" Sjećam se. Ali dosta sam i zaboravila.
U to vrijeme, kad je o grafitima riječ, najviše baš u centru, nicala su uhata U kao popularni uzorci za zidne tapete. Neki su to radili iz fore, neki iz uvjerenja, neki kao obred inicijacije, a svi iz dosade.
Što se spomenika tiče, vrijedni su građani podigli nove toteme i kumire namjesto starih, bila je to generacijska smjena heroja.
Po novinama se nekoliko dana povlačio slučaj imena rive u Starom Naselju: treba li Šetalište Jere Botušića (borac NOB-a, r. 1921. - raznijela ga bomba kašikara 1943.) preimenovati u Šetalište Jere Botušića (hrvatski branitelj, r. 1969. - razmrskala ga granata 1993.). Na kraju su na rivu stavili novu ploču s imenom: Šetalište Jere Botušića.
I dani su tekli mirno, zidovi su šutjeli, šutjele su glave starih spomenika utonule u žitko dno mora, a šutjeli su bogme i novi spomenici, sluteći da su i njihove glave tek pitanje vremena.
Od ostalih meni zanimljivih grafita ima jedan gore kraj pruge, u kućici koja je nekad bila čekaonica, a sada služi kao kenjara - ilegalni javni wc. To je crtež mladog i nasmijanog, pirgavog kauboja koji umjesto osedlane rasne kobile jaše starog zika, pedeset kubika, prema zalasku sunca. Ispod piše: DANIJEL R.I.P. TAMO ODLAZE KAUBOJI.

(ulomak iz romana "Adio kauboju")

Predrag Lucić

HERVE + JEANNE

Kad voliš treba otići
Otići a ne zalupiti vratima vagona
Ti rastanci ti peroni ti rastanci
Ma kako da zalupiš
Otvorit će se opet
Jesam li siguran u to što kažem
Ta otvaranja te poglede ta sretanja
Nisam
Ali sanjao sam vlakove otvorenih vrata
Za slučaj da se neko predomisli

Kad voliš treba otići
Snovi se ponekad obistinjuju
I nebo se obistinjuje
I more
To nebo to more ta kiša
Čak i pjesma starog Cendrarsa
Ljepša si od neba i od mora

Kad voliš treba otići
Te pošte ta pisma te slike
Sretnem li ikada starog Cendrarsa
U nekom kupeu Trans-nebeske željeznice
Na otvorenoj pruzi između dva grada
Ti gradovi ti vlakovi ti ljudi što mašu
Pitaću ga da li je mislio
Treba li otići za tobom

Kad voliš treba otići
Te ulice taj vjetar ti frendovi za šankom
Taj zvižduk ta pjesma to vino to vino
Ta noć taj korak to klatarenje to tijelo
Tih metar i devedeset
Za kojima te mačke stalno šapuću
Tih metar i devedeset
Zaljubljenih centimetara
Ej

Charles Simic
MAJSTOR PRERUŠAVANJA

(preveo: Marko Tomaš)

Svakako, on hoda među nama neprepoznat:
Neki brijač, trgovac, dostavljač,
Apotekar, frizer, bilder,
Egzotična plesačica, vrtlar, šetač pasa,
Slijepi prosjak pjeva, O Bože, sjeti me se,

Jedan dekorater izloga pali lažnu vatru
U lažnom kaminu dok majka i otac s kauča
Hladnim osmijesima prate
Kako se ulica prazni i dolazi vrijeme
Da grobar i posljednji konobar krenu kući.

O, stari beskućniče, koji stojiš na pragu zgrade
S napola skrivenim licem,
Ja se ne bih osvrnuo ni na crnu mačku dok prelazi ulicu,
Niti golu sijalicu koja se ljulja na žici
U podzemnom tunelu dok vlak ulazi u stanicu.

Aleksandar **S**tojković **ST**
(**C**V)

Završim neku bezveze srednju školu, odem u inostranstvo, vratim se, dočeka me vojni odsek, iz više puta ne uspevaju da me regrutuju, oslobođen sam, raskidam sa devojkom posle 5-6 godina zabavljanja, deda umire i prelazim da živim u njegov stan, uglavnom se ne treznim, ne znam od čega živim, sestra i roditelji mi pomažu, upoznajem novu devojku, otrovi počinju da mi dolaze glave, smanjujem sve, pokušavam da se sredim, sestra mi pomaže da krenem u "prosperitetnu" školu, dajem jedan ispit, vidim da mogu, skoro da uopšte više ne pijem, duvam tu i tamo, gutam tablete ali umereno, sa novom devojkom pucam ali se i mirimo, lepo mi je sa njom ali nisam miran, još sam u delovima, počinjem da radim, maštam, imam neke planove, život nije sjajan ali nije ni loš, nešto se dešava, posle sedam meseci pijem rakiju, jednu, poslovno, sunčan dan, izlazim na ulicu i sav srećan ulazim u prvu kafanu... klizam se tako godinu i nešto dana, sve polako nestaje, a prošlost se vraća, napuštam posao, napuštam ispite, raskidam sa devojkom, napuštam dedin stan i vraćam se kod mojih, pijem, drogiram se, ali nemam dovoljno snage da se uništim do kraja, jedino što normalno radim je pisanje, maštam o romanu, ali ni za to nemam dovoljno snage, nalazim kompromis u pesmama i kratkim pričama i tako dolazimo do kraja još jedne, evo, baš ove.

Antonija **N**ovaković

SAMOĆA

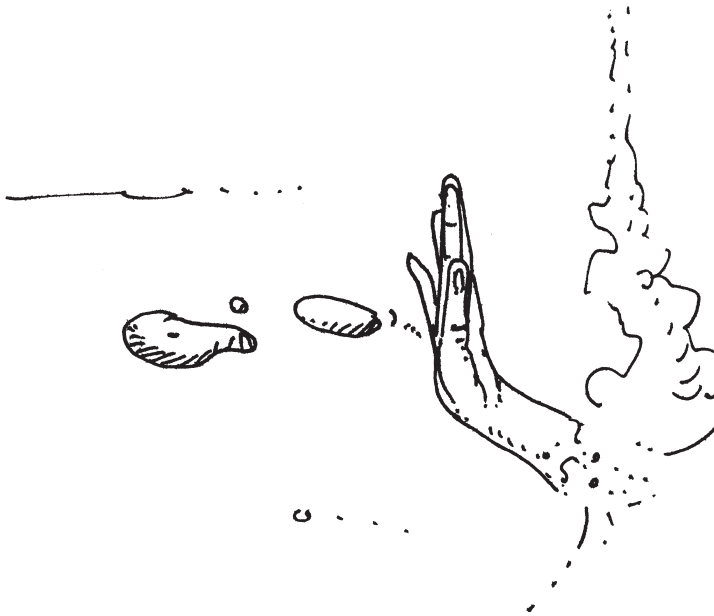

Mladić povuče vodu i opere ruke.
Nastojao je ne razmišljati o žvaki zalijepljenoj ispod ruba stola u prethodnom stanu. Ugasio je svjetlo i vratio se u dnevni boravak.
Ženu je našao na fotelji kako kopa po torbici.
Mačka joj je s ormara nečujno skočila na rame. Spuznula je na tepih i odšuljala se u hodnik.
- Klara mi je jedino društvo - reče žena vadeći iz novčanika osobnu iskaznicu.
Mladić je radio taj posao već mjesec dana i gotovo da se privikao.
Ispunjavao je formular i istovremeno razmišljao kako je skoro vrijeme za ručak i kako njegova djevojka u menzi upravo otvara puding. Podigao je glavu da postavi pitanje prije nego što ispuni novu rubriku. Vidio je mačku kako si pažljivo liže krzno. Ženina raskopčana bluza otkrivala je jednu obješenu sisu i grbavi ožiljak na mjestu na kojem je trebala biti druga.
- Probaj - rekla je.

Milena **M**arković

PREBACI

ja sam u Berlinu
imam nove crvene čizme
u Berlinu
vrlo živom
tu ne živim
ali živi jedan pauk na prozoru
neću da ga diram
i ljudi mnogo voze bicikle
to mi se ne sviđa
jer ne znam da vozim bicikl
pare što trošim
otkidam djeci od usta
trošim ih
nosim flašu piva u ruci
ulicama
i oči su mi pune suza
kad sam trebala da putujem
nisam mogla
nisam imala para
nisam imala papire
imala sam dete malo
sve što je posle došlo
nije došlo na vreme

u Berlinu sedimo
u kafani Šagal
sa ludim Rusom koji je radio zgibove
da nam pokaže koliko je snažan
glatko izbrijanim Rusom
i jednim iz Velsa koji se skroz iscrto
mora da ima nešto i na dupetu

moglo je da počne da se dešava
Rus je mogao da prebaci
da krene da se bije
Velšanin je mogao da prebaci
i da nas udari tupim predmetom
uzme moje nove čizme i pobegne
teško bi mi skinuo sa noge
moglo je da počne da se dešava
da plačemo i da pevamo
i da se bratimimo
da se sečemo
pa ko živ ko mrtav
ovako smo otišli na buritose

i gledali bogatu američku decu
kako muvaju konobaricu
bez Rusa i Velšanina
oni su izvodili svoju tačku
i dalje
nisu prebacili
ja imam nove
crvene čizme

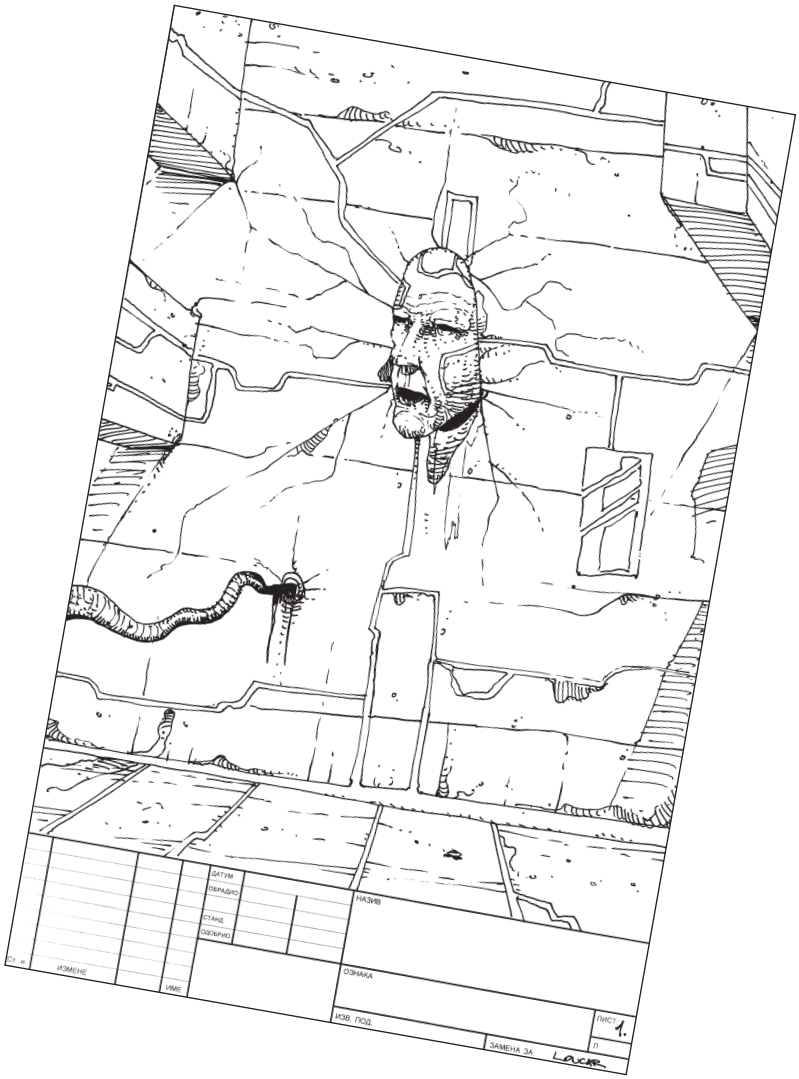

Niklas Bardeli

BEZ NASLOVA

I.

Budi miran. Mirno sjedi. Na primjer, pogledaj kroz prozor. Drži laktove na rubu stola. Stavi prste na beštek ili jedne na druge. Naravno, leđa drži uspravno. Da li te čudi jedan mali čovjek koji čuči na šinama i žvače grane? Idemo kroz nešto. Kratka sam. Držim se. Ostah u selu. Stajah na zidu. Gledah ipak naprijed. Držah te. Imah ruke. Zvali su me na prvu liniju, ili drugu. Tu glave čuče na vratovima. Bez riječi. Kažu da će doći do rata. Sjedite. Ustanite. Pripremite put nekom. Propržili smo si odjeću. Za buđenje ljudi, moglo bi se čak reći. Sviđa mi se. Uostalom, sviđa mi se. Ne moram prati lice. Ne moram prati ruke. Ne moram prati lice i ruke. Dan općenitosti. U svakoj grupi ima jedan vođa. Poznaješ moje uši. Netko me pošalje, pokaže mi smjer, da mi adresu. Ne tiče me se. On me se ne tiče.

Prilazimo si kratko. Jedna večer, ti si govorio, a onda sam ja govorila. Mogli smo glasno govoriti. Ono/on je bio na raspolaganju. Odlučili smo sjesti. Imali su obaveza, ako se pruži prilika. Ja nisam imala potrebe. Tu i tamo ponetko prođe. Ne shvaćaj nas tako ozbiljno. Tako sjedimo kad negdje drugo sjedimo, ako možda tako ni ne sjedimo. On ima svoj dio. Baš on. Svatko ima jedan udarac.

Crvene trake. Trči, odaj priznanje. Vuče se kroz ulice. Svatko od nas ima svoju vlastitu deku koja pokriva sve, od glave do nožnih prstiju. Ne trči na mene. Ostavite prozore otvorene. U martu je još bilo stakla u radnji. Prošao si jednu etapu dalje. Maloprije si stajao na izvoru Gangesa, sada si već ovdje. Svinje. Kada bi one mogle vladati nebom. Postoji li nebo, kojim upravljaju svinje?

Ne vidiš kad si na redu, kad se glave okrenu prema tebi, kako gledaju na tvoje ruke; misliš da bi svi trebali stajati u vrsti. Ne smiju znati, što to izvikuju. To je za uobičajeno malo. To čini mnoštvo. Ni glasno nije. Ne gledaš. To čini mnoštvo. Kako uopće znaš je li uspjeh ili promašaj? Nemaš uho za to, osim toga. Osim toga si gluh. Ako si gluh, onda vidiš. I što sam to vidjela? Propuhuje ti uho. Nekima propuše uho, ili dva. To je lijep trenutak. Tako si gol, ležiš na leđima, a tvoj trbuh je poput polugolog trbuha neke životinje. Moraš imati povjerenja da bi mogao puzati. Ono je ružičasto. Samospoznaja. Želiš vidjeti promjenu u čovjeku. Slina u nanosu pluća. Zar nisi već jednom bio otišao? Više ne možeš spavati? Kroz čvorast, nepravilan ili kriv rast, krivo držanje koje odudara od simetrije pojave, ili iskrivljenje u dužinu koje upozorava na pregib. Ti sa tvog vidika. Ti si okupator.

Gdje pogled nalazi izlaz
Djetinjasto pijano
Nitko više ne računa s dolaskom
Kako da pronađem kraj?

Kašalj u noći. Sporedna soba. Jedna riječ na plafonu. Leže na leđima, vrte se na stranu prema zidu, polažu ruke na kamen, ispravljaju koljena, miruju.
Gore jedna praznina, dolje druga.
"Možda ne zna da žive, ptice, da i ptice imaju život".
Pričaš o reš bademima i lančanom ringišpilu.
Svježe je vani. Vani je svježe. Tako svježe vani. Ima li kielskih francuza? Da li se francuzi razlikuju od kajzerica? Jesu li mekši?
Ti si glava. Što ćeš zapovijediti?
Idite u trgovinu. Kupite mi avion, kavez i grah.
Dajte pilotu da poždere grah. On će ptice nahraniti grahom.
Dajte pilotu da ždere. Ždere ga isto kao ptice. Stavite ga u kavez. Neka se hrani grahom. Začepite mu gubicu.

Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava. Žao mi je da ovako završava.
Sve je postalo tako samorazumljivo.

II.
Sada je bez naslova. Radi se o nama.
Mislim na tebe. Slušaj. Mene trebaš vidjeti.
Učini štogod. Možeš učiniti ništa.
Živi dalje. Sve je protiv tebe.
I da, tu je jedno mjesto. Bez sumnje, treba te povrijediti.
To sam ja. Ili moj otac. I tako ja. Kasnije sam nešto napisao o tome kako lomi grane i prstima ih oblikuje pravousto. Opet je jesen.
Prolazimo kroz nešto, možda ćemo to nešto i objaviti.
Mi, to smo ja i vi, kojima ja pripadam. A ja tebe ne trebam.
Uspravno.
Morfologija upita. Ali jednostavne, pogrešne, prošle činjenice. Odlučan sam.
Prihvati to kao muško. Nužnost. Druga po redu: možda ne ti. Imaj suosjećanja.
Ma i bombi, što se mene tiče. Shvati to kao jednostavan stav iščekivanja. Ja iščekujem.
Prestani govoriti. Ne želim to više slušati.
Zaključujem: rat je.
Ovo su zapravo "oni": ti.
Apsurdna priča. Već sama po sebi sve izražava.

Riječ ne postoji.
Nikad nisi to od mene tražio. To je neka majčinska stvar. Čak i ako to nije tražila. I nadraživanje i nada u bijes kroz ponavljanje.
Ali prihvaćam.
Vođa grupe.
Struktura. I da me lijepo tretiraju.
Ovo sada bi mogli biti mi.
Lijepo.
Večer/Govor.
Rezultat.
Naši roditelji, tko god. I jedna mogućnost koje nikad nema.
Poanta.
Nadglednik. Onaj koji nadgleda. Ili okoglednik općenito. Onako kako poznajemo.
Sviraj pred njim za njega i pred nama za nas.
Svjesno zadavanje boli bez njegove svijesti. Smijemo se.
Jedan štoc. Jedan udarac, doslovno. Jedno porijeklo.
Povezivanje, vezivanje, gole vene, bičevanje. Tako je.
Kuham manistru, tunu i saransak, oguljeni paradajz iz konzerve. Teško je razumjeti otvarač za konzerve. U međuvremenu funkcionira,ako ne mislim o njemu. Voda kuha.
Stoj tu. Pusti da te vode. Onda stani. Onda si gol. Onaj koji pazi. Ti.
Ono. Ono se vuče kroz ulice. Ono. Dobiva pozornost. Nešto.
Zaštita. I posebnost. I ti. Ne da mi se više. I mi.
Što se mene tiče, uzmi to sebi.
Udarci. Pritisak lomi staklo.
Noću sam probuđen, napisao sam ovo, znao sam da tu pripada.
Svinje. Rat. I oni obični.
Dok sam stajao u redu. Očna duplja. Sve.
Mala misao.
Podigravanje za tebe. Ja sam uhodan.
Gledaš pravo. Ograničenje koje me čini u filtere.
Ništa.
Kako uobičajeno.

Želim sada spavati. Zlo mi je.
Hvala.
Misli si što god želiš.
Misli što god želiš.

Čvrsto svezan za mene
Plavi bademantil.

Laka si ti
Laka

Da pas liže krv sa svojih nogu.

Stani tu jednom

Krpa skrutnula od sušenja
Odustanite od zida
Naribajte kožu

Tamo na ulici
Na
Neprometnoj
Moja bedra se dodiruju

Jedna mala šuplja riba
Zalijepila se tu na tvoj mali šuplji obraz
Odgrebi ga
Ne treba ti

III.

Bilješke. Odstranio sam brojeve. Poslat ću ti ih. Sad je točno dva. Prvi dio.
To je jedan tekst za sebe. Kako želiš. I ne prestaje (i opet ne prestaje). Možeš reći - odbijam, skrivam se iza toga, puštam te velikim dijelom vani ispred, ništa ti ne dajem na ruku.
I ja sam iskrižao rečenice da bi još moglo zvučati ili eto, onoliko bešumno koliko može.
Neće ti, izgleda, moći više ništa reći.
Ignoriram to. Kažem: tako je. I završavam s tim.
Razmišljao sam, da ti odigram bijeg, psovke, malo jasnoće. No tu nema ničega što bi ti mogao predbaciti.
Ah, tako je: dio s kuhanjem, tako je bilo. I obezvjereni redovi iz starog sinonimskog riječnika koji si mi dao. Da li riječovjeran, opisuje "krivo" ili "iskrivljeno". Ne mogu to više govoriti.

Zvonko Karanović

BUBNJEVI I ŽICE, AUTOPUT I NOĆ

(s kasete se čuju pop tonovi)

Iza vatrene linije puste su ulice
drvoredi u šuštavim kabanicama
bezglasno promiču
pred grudobranom stvarnosti
i sva popodneva liče jedna na druga
iza hitrog treptaja semafora
čeka me moja džuboks bejbi
i kaže
probudi se
ne možeš uvek sanjati
za to je potreban razlog
a ti si tako srećan jer imaš mene
bubnjeve i žice
autoput i noć
i ne okreći se na ulici
za dečacima koji nose dugu kosu
to je samo nostalgija koja nikome ne treba
potom sanjam pun rezervoar
i svoje prijatelje
umorne
od večitog bežanja
pred agentima svakodnevice
o, da
juče sam proveo popodne
posmatrajući suze
koje su se slivale s Elvisovog lica
i natapale sintetički tepih disko industrije
pomislio sam
umreću a nikada neću dodirnuti lice
nepoznate devojke u kupeu vagona prve klase
video sam majku
s tanjirom u ruci kako sipa nedeljni ručak
video sunce visoko na nebu
i vatrenu kočiju
kako uranja u blistavu reku
uvek kad izađem iz kuće
osvrnem se
da zapamtim raspored stvari
mislim da ću jednom tako
bez pozdrava
produžiti dalje i otići u neki drugi život
spavati, sanjati

spavati, sanjati
a hoćemo li ikada odrasti
i čekaju li nas tamo bezbrižna popodneva
kada smo imali po petnaest godina
buljili u plafon
i slušali Creedence

Feđa Šiširak

TRI STOTINE SEDAMDESET PET PISAMA IZ 1969

Ljeto skoro da će početi. Ljeta u njihovom gradu su vruća i dosadna. Ovo što dolazi po svemu sudeći biti će drugačije.
Srećom još uvijek je proljeće.
Kao i njihovo prvo proljeće, ovo koje još ni ne slute, posljednje u njihovom gradu, pozdravili su dugim šetnjama u večernjim satima. Zagrlili bi se jako, tako jako da bi bili jedno. Biće ljubavi i mašte. Oduvijek su voljeli grad. On je volio narod, često bi rekao: volim ljude, ne volim biti s njima, ali volim da su tu, da vidim život. Uprkos ratu grad i život nisu se puno promjenili, a narod pak jeste.
Tu noć, u njihovom stanu, zatvoreni u banji udisali su dim i sušili suze. Na lavabou je bila kartonska kutija s pismima koja su slali jedno drugom tokom života. Tokom dvadeset tri duge i tako lijepe godine. Najveći dio su bila pisma pisana tokom njegovog vojnog roka. Po jedno pismo, od prvog do posljednjeg dana. A vojni rok je trajao godinu i deset dana zatvora.
Vruće je. Mali prozor je zatvoren, a roletna spuštena. Niko ne smije vidjeti svjetlo. Svjetlo je znak života. Znoje se i plaču. Čitaju pisma, jedno drugom iskreno kao što su ih nekada pisali. Kroz suze, pokoji osmijeh, često zastanu, sakriju glavu u bedra da uguše jecaj koji ne smije čuti njihov najmlađi sin. Znaju da ne spava, da ga je strah, da osluškuje svaki šum i da je spreman da skoči sa balkona kad pokucaju na vrata.
Prolaze dani. Pročitana pisma poderu na komadiće, koje onda zapale i spuste u šolju da dogore. Bespomoćni, ne krijući suze i jad, ipak se osjećaju bolje nego sinoć. Prazna kutija u lavabou kao loša uspomena ispunjava njihove poglede. Ozbiljni su. Bol je prerasla u prkos, pa se osjećaju sigurniji, jači. Vjeruju u sebe. Kao nekada u partizane. Zasjali su očima.
On izađe iz banje, u hodniku kroz otvorena vrata pogledom kaže laku noć najmlađem sinu. U tišini stana, poželi laku noć srednjem i najstarijem koji su negdje vani, na sigurnom. Iz ormara izvadi foto albume, čestitke za osmi mart, godišnjice braka i sreće. Knjige s posvetama, knjige sa slikom Josipa Broza, njen dnevnik, video snimke novih godina u Neumu, očeve dženaze i dana kada je na parangal uhvatio malog morskog psa. Ovaj put kartonska kutija je prepuna.
Ona bi željela da umre. Da se sve ovo završi dok je još uvijek žena, majka, čovjek. Željela bi da se svijet zaustavi prije nego što se sve pretvori u stid. Njen svijet. Ne smije. Ne smije zbog njega. Njemu je život važan i potreban. Ona je njegov život.
Vrata banje se otvore. Da bi pobjegla od suza, sebe i njega ona izađe iz banje.

Popije lozu u dnevnom. Naspe dvije čašice, vrati se u banju i zatvori vrata.
Za nas dvoje.
Nazdrave.

Ian Curtis

NOVA ZORA BLIJEDI

(Preveli: Kathryn Hampton i Marko Tomaš)

Promjena brzine, promjena stila
Izmjena scena, bez žaljenja
Šansa da gledaš, diviš se daljini
Još uvijek opsjednut iako zaboravljaš.
Drugačije boje, druge nijanse
Za svaku učinjenu grešku
Preuzeo sam krivicu.
Izgubljen sam, to se jasno vidi.
Napunjen pištolj nikuda ne vodi
Ili bar kažeš tako.
Podijelit ćemo piće i izaći napolje
Jedan ljutit glas i jedan koji plače:
"Dat ćemo ti sve i još više,
Tjeskoba je prejaka, teško je podnosim."
Hodao sam na vodi, trčao kroz vatru
Sad više ništa ne osjetim.
Bio sam to ja, čekao sam sebe
Nadao se nečemu višem.
Ja, vidim sebe ovaj put, nadajući se nečemu drugom.

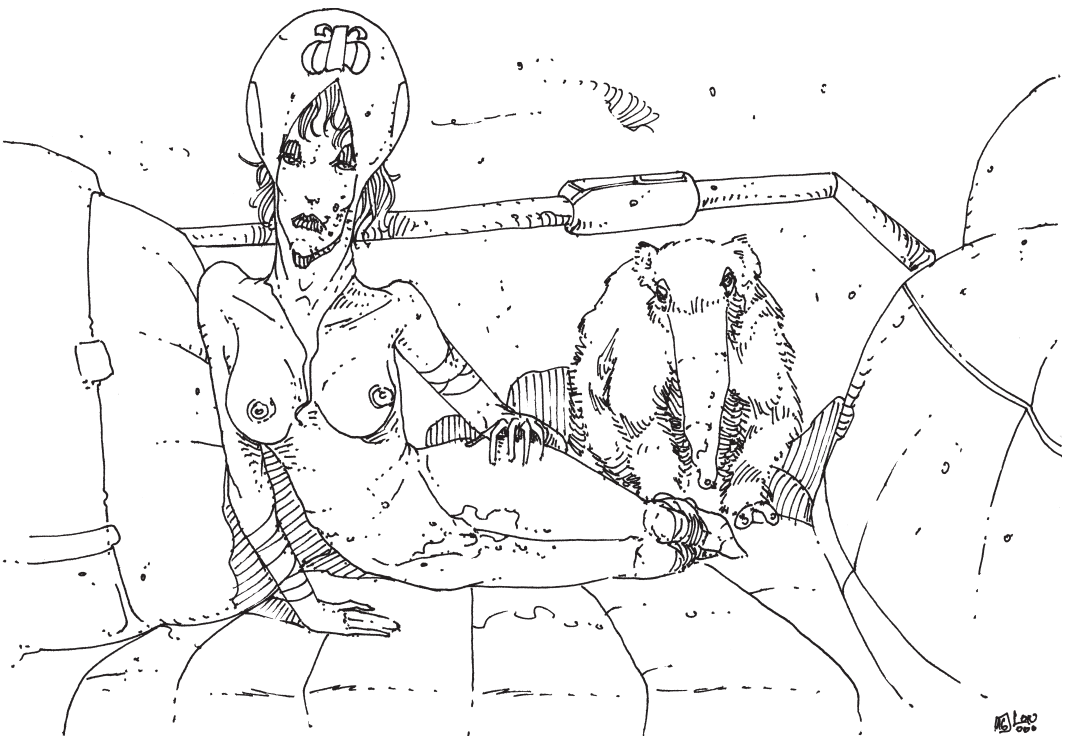

Ana guli banane, slaže ih u voćnu salatu.

Ne, ona ne pati od poremećaja u prehrani
Ne, njen dečko nije upravo u krevetu njene najbolje prijateljice
Ne, njen poremećaj nije rezultat njenog nesređenog emotivnog života
Ne, njen nesređeni emotivni život nije rezultat nereda u njenom ljubavnom životu
Ne, nered u njenom ljubavnom životu nije rezultat njenog ignoriranja dečkovih afera
Ne, dečkove afere nisu rezultat njezine frigidnosti, iako on tako ne misli
Ne, njezina frigidnost nije uzrokovana preopterećenošću poslom
Ne, njezina preopterećenost poslom nije uzrokovana šefovim iskorištavanjem
Ne, šefovo iskorištavanje nije uzrokovano njezinim zaposlenjem na crno
Ne, njezino zaposlenje na crno nije razlog njene potplaćenosti
Ne, njena potplaćenost nije razlog što ne može vraćati kredit za stan
Ne, njezino neredovito plaćanje kredita nije razlog ovrhe stana
Ne, ovrha stana nije razlog što Ana stanuje kod najbolje prijateljice
Ne, to nije dovelo do saznanja da je dečko vara sa prijateljicom
Ne, to nije dovelo do toga da je prijateljica izbaci na ulicu i useli sa njenim dečkom
Ne, to nije kod Ane dovelo do mješavine paranoje, panike i ljubomore
Ne, paranoja, panika i ljubomora nisu doveli do ubojstva dvoje preljubnika
Ne, ubojstvo dvoje ljudi nije razlog zbog kojeg Ana sada guli 15-godišnju zatvorsku kaznu
Ne, Ana doista nema nikakvih problema u životu

Marko **J**ovetić

UZ **R**EKU

Volim ležati opušten,
Piti kafu i vino,
i posmatrati zrak sunca
kako se prelama na vodi.

Hiljade malih svetlećih bića
teku u dugo popodne.
Njena kosa ih je puna.

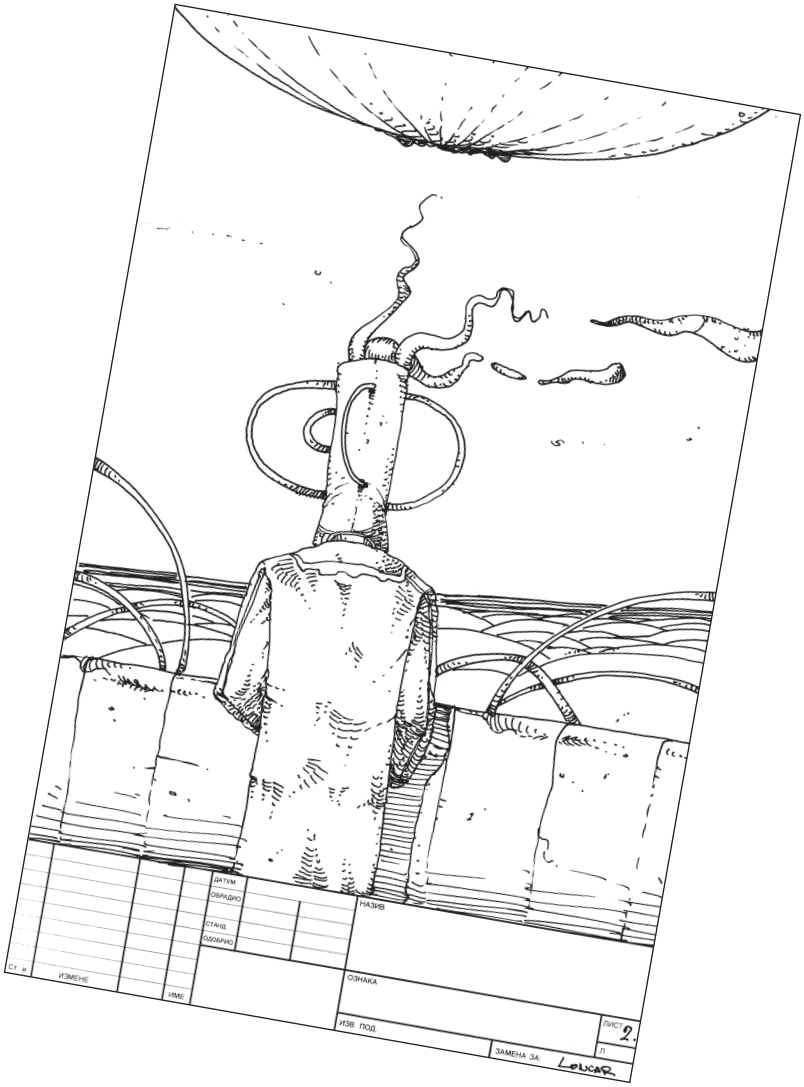

Tess Gallagher
MALENA KOLIBA

(Preveli: Kathryn Hampton i Marko Tomaš)

Znam te kao jeku,
Ispovjed tvojih roditelja - ranu
su podnosili kao da je žalost jedina poruka života
kad imaš jednog sina
koji oduzme život
svom životu, njihovim životima.

Tvoja majka te ne može gledati
iznad koljena. Teško je spoznati te
u zagrobnom životu gdje ona mislima pokušava
shvatiti da ti je tamo udobno.
Osjeća se prevareno, nesposobna
gledati lice
koje si izbrisao, napuštajući
ovo mjesto.

Pokušavao si ranije, obećao
potražiti pomoć, otići na liječenje, naći
sponzora; to si mislio, ali
zbog razloga koje si krio od njih
i možda od samog sebe,
nisi mogao. Gubimo ljudskost
ukoliko ne znamo
puni opseg izbora
koji su te mogli izvući,
a nisu ti se ukazali u tom smrtnom trenu.

S neodređenom boli
svi izlazi mora da se čine
zatvorenim. Sjedimo zajedno s tvojim "možda"
koji su te nadživjeli. Oni koje te vole
nadjevaju te svojim namjerama.
Dobra žena koja te ostavila,
otišla je taman na vrijeme da ne bude
mogući razlog
ovaj put si uspio u namjeri da uspavaš
svijet.

Slušajući na irskom radiju o sinu drugog čovjeka
koji je prebijen na smrt, a onda bačen
na prugu kad je ubojica
htio skriti svoje djelo - kako je otac znao
gdje živi neosuđeni ubojica i ponekad bi stajao
u noći ispred kuće
i urlikao: "Ubojico! Ti si
Ubio mog sina." Iznova i iznova.

Htjela bih sagraditi malu kolibu, kolibu jadikovke,
gdje bi tvoj otac slično stajao i plakao
suočen s bezličnošću gubitka koji krije razloge.
Čak i ako se ubojica nikad ne pojavi
da se suoči s optužbama, to je žig
na zajedničkom srcu, čuti jednog oca kako plače
cijelim svojim bićem, pravdu
svojim jedinim glasom traži pravdu
i ljubavlju koja češlja noć.

Ako se vrata kolibe otvore, i
ubojica kroči van, bilo bi lakše
prihvatiti ako to nije tvoj sin, i žalost
ima dva lica - lice očaja
koji ga je uzeo, i voljeno lice
kad ljubav zahtjeva baš sve.
Ali, da li je otac otišao kući?
Otišao je kući.

Što je činio tamo?
Sjedio je sa svojom ženom, zajedno su pili
čaj od mente, pokušavajući se smiriti.
Trebali su skuhati večeru.
Trebali su obaviti neke stvari.

Ali iza toga
zatekoše se zaljubljeni na potpuno drugačiji
neobjašnjiv način
jedno u drugo
i svog zauvijek izgubljenog sina.

Faruk Šehić

EMIGRANTSKI SOUL

Kada bih imao dovoljno para poslao bih sebe u Berlin
DHL-om ili Fedexom, moja težina je oko 85 kilograma
I trebalo bi mi dosta para da svoju težinu preselim u Berlin
Ništa, pozajmiću novac, uvijek ima ljudi koji imaju toliko novčanica
Koliko je potrebno da se stigne u Berlin u kutiji DHL-a
Odlučio sam da me Fedex ne zanima, jer mu je ime predugo
I rimuje se sa svim bosanskim firmama čiji vlasnici vole
Staviti "ex" na kraju naziva svoje kompanije, misleći kako
Će tako njihova komp. biti zapadnjački uspješna u biznisu
Poslaću se da dođem na Hauptbahnhof, tu sam već bio
Odatle se mogu snaći dalje, U-bahn sam nešto malo i upoznao
Njegov miris me privlači, navučen sam na miris berlinskog metroa
On mi obećava brzinu i dobar provod u noćima u kojima se može uživati
Moram se poslati u Berlin, želim dodirivati kamen Brandenburger Tora
Milovati guzove grčkim boginjama od kamena boje bijele kafe
Piti kafu na Potsdamer Platzu okružen vrapcima, koji, moram to reći
Bukvalno liče na pernate loptice sa kljunovima, koji im služe
Da odrede pravac leta ispod staklene kupole, ispod koje su nanizana
Neka jedra, čas mi se čini da su jedra, a drugi put da su džinovske kravate
I vrapci su me opkolili dok sam pio kafu, grijali se na suncu
Čekali da im dam kruha, jer sam sjedio na terasi australskog restorana
Gdje na repertoaru nude odrezak od krokodila i file od koala
Berlin je grad u kojem te od viška istorije ne može zaboliti glava
To me je pročistilo, dok sam hodao po mrtvim njemačkim i
Savezničkim vojnicima, tačnije po fragmentima njihovih skeleta
Po travi ispred Reichstaga, pored rijeke Spree, gdje nebom lete
Pravi orlovi, ispod trave su bili slojevi istorije, čiste kao suza
Moram se poslati u Berlin, čvrsto sam odlučio pobjeći iz Sarajeva
U poštanskoj kocki od kartona, na koju će nalijepiti oznaku: Hitno!
Gore ću biti oslobođen feleričnih nacija i nedoraslih državica
Imam plavu kosu, zelene oči, sigurno će me pustiti na rendgenskoj
Kontroli, jer oni znaju, da, iako u Berlinu nisam rođen, imam ja
Puno jači adut u džepu: tajanstveni vodeni žig na svojim zjenicama
To je biometrijski pasoš države koja još nije stvorena
Jedne bezgranične države, ali do tada
Berlin će mi biti sasvim dovoljan.

Vuk **R**odić

JAUK

B. Lobotov, sin prostitutke koja je umrla od gladi stajao je nasred sobe s mramornim podom, nag.

Na ramenu kakadu je širio krila.

Skinuo je smaragdni prsten s domalog prsta lijeve ruke, stavio pod jezik i progutao.

Kakadu je kreštao.

Sjena tišine prekrila je njegovo blijedo lice.

Kroz izmaglicu sjalo je bijelo sunce.

Sreća je davno s prašinom iščezla.

"Od jauka sam sebi dom sagradio", prošaputao je Lobotov.

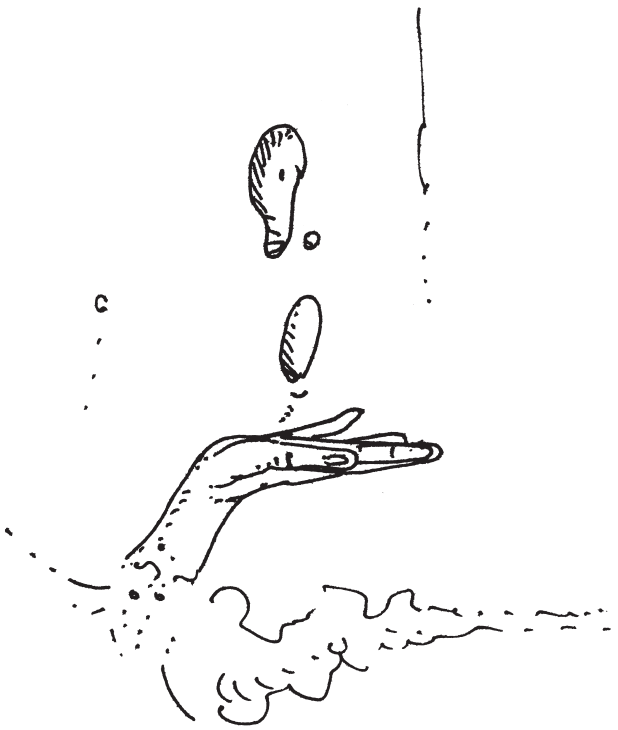

Marko Pogačar

KOMPLET ZA ZAŠTITU GRAĐANA

Mačak povrće, povrće sunce koje ne pozdravlja nikog,
pozdrav povrće kada je upućen na mom jeziku, povrće

svoja slika i sve druge slike koje me se sad ne tiču, po-
vrće mučka sposobnost govora, sposobnost da se govori

a opet ne kaže ništa, da se od boga učini njuška od njuške
učini bog, da se izreče bilo što, na primjer ustavno-pravni

poredak, ljubav, zvijezda zgrušana rana noći-
povrće čvornati Isus na voćki, zastava mjesnog odbora,

povrće juha od njegovih kostiju, magla baroka, pisanje,
pisanje, meki kalendar, sposobnost da se uvijek iznova

malo umre, meso bačeno psima, šasija koja zijeva, povrće,
mogu li disati u tvom smjeru, povrće, hoće li to obrnuti

bore vremena, povrće hoću li pasti, i što ti od toga imaš
osim još jedne nijeme žlice zemlje, crne žlice koja te pokreće;

povrće rascvala grana u koju bademi gledaju, jato potpuno golih
ptica pod nama, jato prepunih jastuka nad našim glavama,

povrće tajna policija, užegli zglobovi, zubi životinje koji škljocaju
prema mom crnom psu, povrće proljeće koje ne čujem, sve što se

sprema ali ne dolazi, povrće moja majka, njezino Marko mokro i
meko, crna usta mog crnog psa, zgužvano lice žarulje, žlice, jedan
čitavi

tamni Pogačar; povrće činija, bačva, kušnja, pile koje mi guguće,
povratak:
povrće sve što raste u vrtu.

Daniel Kovač

DŽONI, ISTINSKI PSIHOPATA

Hej, bila sam dugo zaljubljena u njega, sanjala sam ga dugo, dolazio je tako lako i prirodno u moje snove. Znala sam da to neće na dobro da izađe, jer to je bio Džoni, istinski psihopata.

I moja komšinica ga je sanjala, kao i pola grada, to nije tajna. Došao je preko noći i osvojio nas je, neke zauvek, neke ne. Nije to bio niko drugi, niko nego baš on, Džoni, istinski psihopata.

Novine su često pisale o njemu, eno ga na prijemu kod predsednika, to je on, nasmejan i bezbrižan, rukuje se sa svima, ponekad nešto i kaže - Džoni, istinski psihopata.

Kada je dobio svoju emisiju na televiziji, svi smo znali, on je naš, mi smo njegovi. Kako je to bilo uzbudljivo. Tresem se od jeze, to je Džoni, istinski psihopata.

Kada i je teško, kada ne znaš kuda, kada ti lađe potonu, ti pomisli samo. Šta bi uradio, šta bi rekao Džoni, istinski psihopata?

Vremena se menjaju, baci novčić glava ili pismo. Sa obe strane je Džoni, istinski psihopata.

Igor Isakovski

DOBRO

dobro, hajde da sebi priznam:
sam sam. točka. idemo
dalje: nije mi loše?

dobro, hajde da pomislim:
ljubav je iskra, sakrivena
u mraku svijeta.

dobro.

hajde, sada, da šutim. malo.
tvoji osmijesi, sunce.
tvoje grudi.
pusti me da ih odšutim.

dobro, hajde da pomislim:
sanjam rijetko ali dobro.
isto kao u reklami za cugu
koja je ubila moga oca - pij malo,
pij dobro. vinjak. cezar. ili rubin.

točka. dobro.

hajde da se sada vratim tamo:
u stanu na zadnjem katu.
ose su gradile gnijezdo u praznim
pivskim bocama na tijesnoj terasi.
uz unutrašnji zid terase moji su
redali boce, kao za odstrjel.
poginuo je, prvo, onaj koji ih je pio redom:
nakon što je počeo piti kriomice, tiho.
zatim, počeli smo mi ginuti, u njegovim
bolovima trunuti, kao bezvrijedni crvi na putu
do boga. hajde sada, budi pametan i objasni sebi:
kako te može, tako lako i jednostavno,
ljubav ubijati. u dozama, kao na žličicu.

dobro. lupi točku. pljuni. isplači se.
neće biti bolje: samo te lažu.

dobro.

hajde da se sada pitam: imam li hrabrosti,
imam li muda, vratiti se. tamo.
samo točke pišem. i potvrđujem:
dobro. ne dolazi mi plakati. ne dolazi mi...
što god trebam raditi. mrtav. on.

ja: živ. kao vatra živ. kao voda nabujala.
živ, ja. nevjerojatno. na stranu što sam lud.
to mi je jebeni bonus u mraku svijeta:
vidim skrivenu svjetlost ljubavi.

dobro. što god uradio, ništa ne mijenjam.
ne uopće, ne na duge staze. ionako sam
sprinter. brzi dahovi, žestoka vatra. ako se
upepelim, znači da mi je pepeo pao u krilo.

od cigarete. dobro.

baš me zabolje...

dobro. što god.
hajmo šutjeti.

ne želim biti tu. dobro. ne želim
biti igdje. a želim biti živ.

jesam. kakav god bio. žar beskućnik.
pitom. lud i neobjašnjiv.

jesam. točka.
toliko je lako
da je tužno.

07.03.2009 02:11

Andreja **D**ugandžić

GOLI **R**UČAK

napeto
poslijepodne
u mojoj kuhinji
luk pod prstima
to su
tvoja ramena
nestaju ruke
koje udaraju
miluju
nestaje tvoje
on
u tikvici
koju rukama
prvo probam
peršin
je tvoja divlja
kosa
a karfiol
to su ti koljena
i onda
zagrijanim
maslinovim uljem
milujem tvoja ramena
pa tvoju tikvicu
i tvoja koljena
potom kosom
pažljivo isjeckanom
posipam
današnji ručak
pirjajući ga satima
na tihoj vatri
povremeno dodajući
bosiljak
peperoncini
i provansalsku
mješavinu
začina

uz ovo jelo preporučam
bocu jedinog preostalog vina

Denis **M**ikan

RAZGLEDNICA

Naslonio sam se na drvo bez kore
U njegovim žilama krv je hladna

Izuo sam cipele i dao ih ježevima
(spremaju zimnicu)

Dani su postali obli
Vrijeme je diglo ruke od svakodnevnice

Mačkama rastu zubi

Berem riječi redovno savjesno
Nemam vodič možda ću se otrovati

U šumi je večeras bal
Nisam pozvan

Na mojim dlanovima nema nikoga

Mislim da ću sve pre-spa-va-ti
Samo ne znam kojim redom

Krk, Novembar 2009.

Miloš **Ž**ivanović

KAPIJA

(**i**z **k**njige **K**ubernetes - **p**riče **o** **p**ilotu)

Sedeo sam ispred radnje na ćošku. Stepenice ulaznih vrata se preko trotoara i ivičnjaka nastavljaju u grafiku pešačkog prelaza, jedna dimenzija manje. Zebra udara u žbunje žive ograde parkića i usmerava na kapiju sačinjenu od dve solidno visoke i malo razmaknute zgrade iza parka. Kad sednem na stepenik, pogledom prelazim tu traku heterogenog prostora, sve do njenog ušća u kosmos. Komad neba u kapiji je kao probni uzorak ogromne ali suštinski iste celine, zagarantovane, obećane. Jedno nebo i jedan svet. Na svet se prolivala svetlost iz tog neba, ono karakteristično zračenje kroz neki filter gore koje sam uvek viđao u jesen, u kom preovlađuje žuta kao da potiče od lišća, a koje čudesno menja boje sveta, čini ih intenzivnijim, fluorescentnim. Oblici bivaju čvršći, strogo definisani i vedri. Sijaju kao da su iznutra osvetljeni. Jebeno jedno nebo što se obećava celom svetu, pa ga vidiš pocepanog kao ispranu krpu. Potrebno je sve više hrabrosti da se dočeka svetlo sa takvog neba.

Onda je pored mene protrčao Boban, go do pojasa, u čarapama, čupav kao džungla, ispuštao je zvuke kao puž kad ga ubaciš u vrelu vodu. Za njim su trčali momci u šušketavim trenerkama, njih četvorica-petorica, njihove noge zvučale su kao noge zrikavaca. Tako je moje zen-popodne prekinuto.

Ja nisam dete ove ulice ni ovog kraja, onako kako je Boban to potpuno bio, ili ljutiti zrikavci koji ga vijaju. Ja sam ovde slučajno, jednostavno sam se tu zaustavio tražeći predah, izuzeće, dosadne monotone dane i ništa više. Ali našao sam Bobana, uvezanog u paket raznovrsnih komplikacija i nevolja, borbi za svakodnevno preživljavanje, porodičnih i ljubavnih problema, etičkih i estetičkih dilema, muka sa zakonom. Ponešto od toga ulazilo je i u moje autentične brige i autistične pokušaje, ali ostatak mi je bio potreban koliko i čir na zadnjici. Te turbulencije nisu mogle da tek tako nezainteresovano prođu pored i ja nisam uspeo da budem nevidljivi komšija. Zrikavci su se vraćali, neobavljenog posla, zaključujem sa olakšanjem na osnovu zadihanih komentara, čast nečije devojčice ostala je neosvećena. Onaj nesretnik verovatno čuči u ruševinama neke nezavršene zgrade. Neka ga, nek' razmišlja malo na miru.

Kad je ''odlučio da pređe crtu, jer mu niko neće ponuditi posao koji odgovara njegovim sposobnostima, dati pristojnu platu i uplaćivati socijalno'', krenuo je da diluje travu po kraju. Radio je u početku kao posrednik, kupiš jeftinije prodaš skuplje, sa manjim količinama. Onda je ''stalna mušterija'' i ''ozbiljan čovek'' tražio paket od pola kila, a kad ga je dobio platio je pola para, ''još pola dobiješ sutra-preksutra''. Boban nije imao da nadoknadi polovinu sume iz svog džepa, uvoznik nije imao razumevanja, Boban je iste večeri

isprebijan i zapaljen mu je skuter, tek kupljen, ''polovan, ali ok''. Posle te epizode odlučno je krenuo putem nezavisnosti. Zasadio je svoje biljke nedaleko od grada, u dvorištu vikendice koju mu je ostavila baba, ''pa šta, kriminal se isplati, to bi i baba shvatila''. I krenulo mu je, troškovi su bili jako mali u odnosu na prihode, pazio je da nikome ne stane na žulj, čak je razmišljao o tome da sam ponudi novac za reket nekom od velikana, ''pa da radi ko čovek, da se uopšte ne štreca''. Nije radio sa klincima i nepoznatim ljudima, samo po preporuci, samo proverene mušterije i redovne platiše, samo veće količine. Preko nekog časopisa naručio je hibridno seme iz Holandije i to je bez problema stiglo poštom. Kad je procvetalo bio je prezadovoljan rezultatima, ''samo da dripci ne objave legalizaciju, pašće cena, he-he''. Jedini problem bili su transport i lager. Veći deo robe držao je na tavanu vikendice. Nije prenosio mnogo odjednom, samo ono što je već naručeno ili za šta je bio siguran da će prodati u narednih par dana. Kupio je motor, ovog puta ozbiljnu mašinu, isto ''polovan ali ok, baš jeftin'', jer ''žandarmima ne pada na pamet da pretresaju motor ili bajkera, samo proveravaju je l imam kacigu, pitaju kolko kubika, kolko konja, kolko sam platio''. Na korpu je montirao koferčić, moderne plastične bisage, i u njemu prenosio te manje količine, koje je jedno vreme držao ispod kreveta u stanu u kom je živeo sa roditeljima i sestrom. Kako mu je to bilo nepraktično, hteo je da promeni štek i izbor je pao na jedan nedovršeni a već ruinirani soliter koji je takav već mnogo godina, otkad je država rekla da će sagraditi stanove za mlade bračne parove, ''ja nisam mladi bračni par, al sam svakako perspektivan''. U visokom suterenu te ruine, između ostalih fantazmagoričnih konstrukcija, uz stub dimnjaka visoko iznad tla stajala je betonska platforma, izvan domašaja ruku, bez stepenica koje bi vodile do nje, a njeno postojanje delimično je opravdano limenim vratima na dimnjaku. Boban je pronašao dugačku i debelu dasku koja mu je služila kao rampa do platforme i koju je čuvao sakrivenu na posebnom mestu. Kroz vrata je ubacio u dimnjak veliku količinu otpada i predmeta koji se mogu naći na napuštenom gradilištu i tako ga ispunio do određenog nivoa. Preko otpada uglavio je metalnu ploču tačnih dimenzija, na njoj držao pakete i pokrio ih tablom iverice, ''savršen štek za savršen posao''. Preko puta fantazmagorične ruine, koja izdaleka podseća na Kadinjaču, stoji zgrada većinski naseljena penzionisanim oficirima. Bilo bi zaista idilično da su se doselili mladi bračni parovi koji prave decu k'o mutavi. Elem, posle izvesnog vremena jedan od penzionera počeo je dvogledom da osmatra ruinu, jer mu se učinilo, a brzo je shvatio da je u pravu, da su ljudi koji relativno često ulaze tamo, da se olakšaju kako je mislio, zapravo ista osoba, uvek sa ruksakom na leđima. Gardijski oficir je prema svakoj vrsti lenjosti, subverzije i nacionalnog nihilizma osećao gađenje i čim je potvrdio svoje sumnje obavestio je nadležne organe. Policija je postavila zasedu, ljudi u civilu u civilnom autu. Nisu morali mnogo da čekaju. Druge večeri pojavio se moj nesretni komšija sa rancem na leđima. Kad se spustio u podrum shvatio je da je zaboravio baterijsku lampu, ''jebiga, mrzelo me da se vraćam''. Nekako je izvukao dasku, naslonio je na

platformu i popeo se gore. Na slepo je brljao po dimnjaku tražeći odgovarajući paket, unervozio se zbog toga, napravio pogrešan korak i pao. Polomio je obe noge. Urlao je dole u mraku, panduri su dotrčali i našli ga polomljenog sa ukupno pet kila marihuane koja se odlikovala, utvrđeno je analizom, izuzetnim sadržajem THC-a. Pozvao me iz stanice i izbezumljenim glasom molio da zovem njegovog brata od ujaka, da kontaktiram advokata kog mi ovaj preporuči, ispričam mu sve i dam mu odmah sve pare koje ću naći tu i tu. Kako je suma bila poprilična, raspamećeni roditelji su se učipili, dovoljna i za advokata i za sve što treba, Bobanu je brzo omogućeno da suđenje sačeka na slobodi, ali ne dovoljno brzo da bi izbegao omiljene metode ovdašnje policije za prikupljanje informacija o tržištu, ''dogovorili smo se da to ne pominjem, za opšte dobro''. Zahvaljujući advokatu i njegovim poznanstvima sve se završilo neočekivano lako, mada će Boban još dugo dugo biti u minusu, sve i kad bi nastavio posao istim intenzitetom. Osuđen je na tri godine uslovno, nestvarno dobro, ali mislio sam da će mu srce jednostavno blokirati dok smo sedeli u hodniku ispred sudnice, ja u fotelji sličnoj onim u bioskopu, on u kolicima. Bio je potpuno zelen, drhtao je, s nevericom gledao oko sebe i hvatao strašne reči razgovora ispred drugih sudnica, u iščekivanju pogubljenja buljio tupo u svoje zagipsirane noge, moj komšija Boban, za poslovne prijatelje Bob El Ninjo, Bob Dylan, outlow, outcast, how does it feel? Nije mi dozvolio da uđem s njim unutra, nije hteo da ga vidim u još gorem izdanju, ako je moguće gore od ovoga. Nikada nisam saznao šta se tačno dešavalo u sudnici. Kad je izašao oči su mu bile krvave, nije mogao da govori. Pozdravio se sa advokatom i dugo gledao u mene. Tražio mi je cigaretu. Izdahnuo je veliki prvi dim i prošaputao, ''hvala ti Aleksandre, hvala ti ko bratu, dužan sam ti dok sam živ''. U redu je, rekao sam, i ne duguješ meni ništa, nego onom đavolu s kojim si se pozdravio. Potapšao sam ga po ramenu i odgurao ga napolje iz te zgrade što hladnoćom podseća na muzej genocida, kroz čije se tamne hodnike lepršavo kreću ljudi sa zalepljenim osmehom, obučeni u metalizirana odela koja ne propuštaju ni tečnost ni prdež, glatko izbrijanih lica namirisanih novcem.

U Bobanovom stanu zavladali su tuga i neverica. Otac je stalno ponavljao da ne zna kako će isplatiti dugove, da će morati da prodaju auto, možda vikendicu, stvarno više ne zna, pretio je da će ga izbaciti iz testamenta, ubiti, majka je vrištala da će ubiti sebe, sestra je jecala. On je držao sestru za ruku, gledao u svoje polomljene noge i ćutao. Njegovu sestru svi su zvali Beki, ne znam zašto. Ona je znatno mlađa od nas. Zavoleo sam je kad je još spadala u decu. Njen paket sumanutih nevolja možda je još gori od njegovog, a od toga sam manje sam video, više slušao od Bobana. Kad je krenula da se razvija iz slatkog deteta, da eksplodira iz sebe same, to nikoga u njenoj okolini nije ostavilo ravnodušnim, nažalost ni Bobanove drugare iz detinjstva, na čije je prisustvo od malih nogu bila naviknuta i koje je smatrala za nešto udaljeniju stariju braću. Na nekoj nazovi-zabavi, posle koje kapi alkohola više, krenula je da curi patologija skrivena u mozgovima i posle njenog

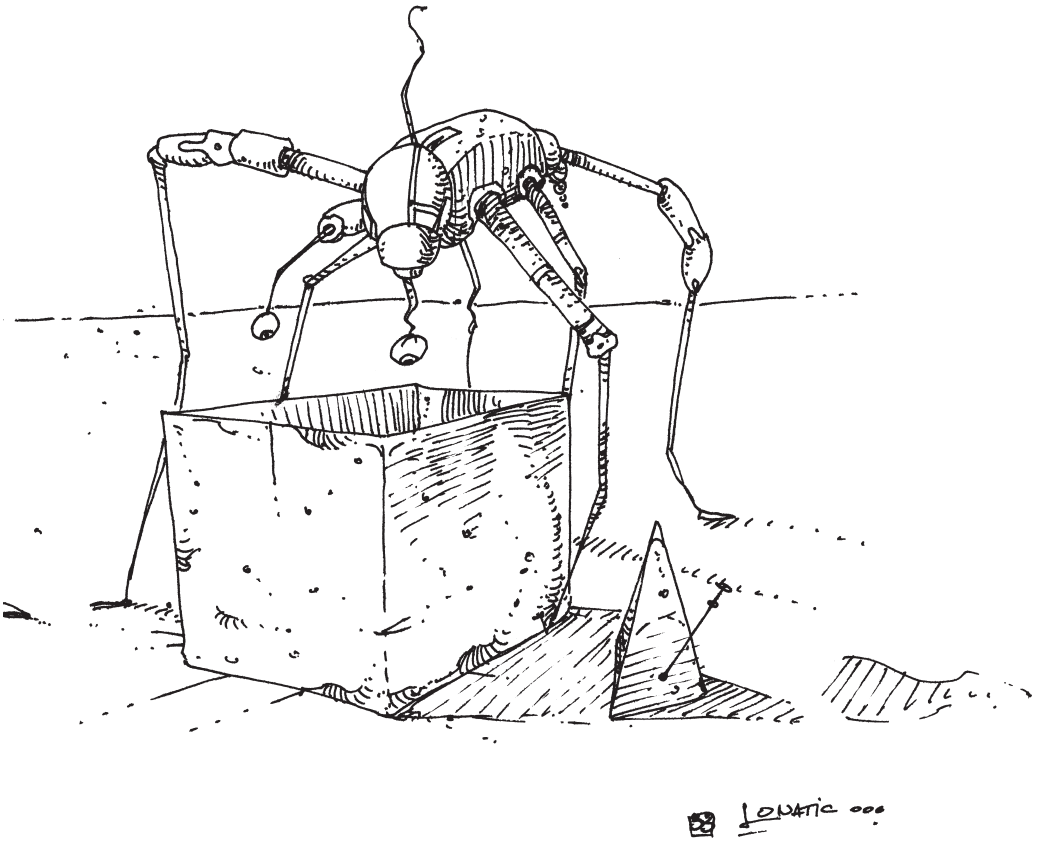
LUNATIC

nešto slobodnijeg ponašanja, silovali su je, njih trojica. Ona se prvo kao smejala, ne želeći da izaziva sažaljenje koje bi ugrozilo rastuću popularnost, da ispadne glupa pred starijim momcima, onda sve žustrije pokušavala da se brani što joj je samo ostavilo modrice na udovima, a kad je i treći uradio šta je hteo, gorko je grcala dok joj se stomak nekontrolisano trzao. Boban je posle divljao i svetio se kako je znao i umeo, onda stao, nekako izbrisao to iz glave, ili zakopao, i nikada se više ni na koji način nije vratio na tu temu. U stvari, jeste jednom. Mnogo kasnije, Beki je imala nekog dečka kog je kao volela i sa kojim je mislila ozbiljno, pa mu je ispričala o onoj noći. Čin kojim se ukazuje poverenje, svakako, ali time je sama sebi dala uvod, a završila je bolnim prekidom te veze. Nešto su se gadnije posvađali i ona mu je rekla da je ono što se desilo kobne noći ponizilo i bolelo, ali da je to ''najbolji seks koji je imala u životu'', a naročito bolji ''od onog što on naziva seksom''. Više ga nije videla, a on zapanjen onim što je čuo nađe Bobana i verno mu prepriča svađu. Ovaj ga je saslušao bez prekidanja i bez ikakve reakcije, onda ga izbacio iz stana i popio flašu rakije. Kao obeležena tim nasiljem, Beki je napravila čitav niz incidentnih situacija i sumanutih ponašanja u kojima je više nego otvoreno svetu nudila jedino što je mislila da ima, a za šta bi taj ''svet'' bio zainteresovan. Kad su joj roditelji kupili kompjuter, nabavila je veb-kamericu i preko nekog porno sajta domaće radinosti zakoračila u pravu industriju. Pred malenim okom kamere radila je sa svojim telom sve što su zabalavljeni matori kerovi sa mreže tražili. Sve mi je to Boban ispričao kad je saznao, a trebalo je prilično vremena da te vesti stignu dugačkim posrednim kanalima. Svestan njenog tela koje sam toliko puta nazirao kroz garderobu, nisam odoleo. Pronašao sam dotični sajt, video tamo njenu sliku potpisanu sa Angel. Imala je kratku kosu, ofarbanu u blještavo ljubičasto, kao da je obasjala ona jesenja svetlost. Pisalo je da će u toliko i toliko sati ona biti on-line. U zakazano vreme pojavio sam se na istom mestu, došao na bolesni randevu stideći se sam sebe. Pošto sam kliknuo na njenu sliku, otvorio se prozor kroz koji sam gledao živi prenos iz njene sobe, iz iste one sobe u kojoj je živela u vreme kad sam upoznao njenog brata. Kad sam je video nasmejanu na krevetu, ''obučenu'' u oskudni veš, napalio sam se kao pas. Krenula je da skida te krpice sa sebe, i kao da me zapljusnuo talas užasne, neprirodne mešavine. Uhvatila me strahovita drhtavica, grizla mi želudac, razočarao sam sam sebe, setio sam se Bobana, setio sam se nje kad sam je upoznao. Ugrizao sam usnu do krvi i prekinuo vezu skoro polomivši miša. Veče sam proveo meditirajući. Beki je zaradila solidno para i ko zna koliko bi zaglibila da njen brat nije sve otkrio. Vebmaster je dugo nagovarao da se slika za neki štampani magazin, što je ona stalno odbijala, ali kad je jednom baš navalio i ponudio dovoljno veliku sumu, pristala je. Onda je poznanik drugara našao magazin u školskoj torbi mlađeg brata, drugar je gledao slike, prepoznao Beki i doneo časopis Bobanu. Ovaj mi je preneo vesti, danima se psihički spremao, onda ušao bez kucanja u sestrinu sobu s namerom da je ošamari i kaže nešto baš grubo, ali samo je bacio novine na krevet i čvrsto je zagrlio. Ona je

malo plakala i posle nekako odjednom srušila most koji vodi u srce lokalne porno-industrije, na veliko razočaranje vebmastera i brojnih porno-surfera. Malo je ublažila boju kose, stavila naočare i upisala fakultet. Rekla je da će se posvetiti nauci, ili se bar udati za nekog ''pristojnog školarca''. Sve što sam znao o njoj i ono još uvrnutije što sam nazirao u Bobanovim malo uvijenim pričama, sve što sam u sebi video, a što je ona uzrokovala, sve to činilo je fantastični paket grešaka i nasilja. Mislio sam da će me taj paket jednostavno previše umoriti i odvojiti od nje, ali to se nije desilo. Jesam izgubio želju da se naslađujem njenim telom, jer ono je postalo asocijacija za nešto drugo, ne za nasladu, ali osećao sam nešto tiho prema njoj. Rezervisao sam joj neko posebno mesto, kao za nekog naročitog srodnika kog i ne znaš baš najbolje, ali znaš da je tamo negde i da je potrebno da neko kao on postoji. Eto, od mojih dosadnih monotonih dana nije mnogo ostalo, zahvaljujući Bobanu i njegovoj sestri, u stvari zahvaljujući svetu i slučaju koji su se obrušavali na njih posebno i na mene posebno, a i kroz njih kao kroz prizmu pogađali mene.

Često sam posećivao Bobana dok je bio u kolicima. Razumeo sam da mu se svet sveo na sestru i mene. Od finansijsko-emotivnih lomova posle hapšenja, sa roditeljima gotovo da nije komunicirao. Otac mu je ranije bio uglavnom normalan, pošten i vredan čovek koji iz sve snage želi da bude običan, ali više ne uspeva da definiše tu ''običnost''. Verovatno je to uzrokovalo povremena iracionalna iskakanja i egzaltacije povodom nekih večito gorućih političkih pitanja. Tako je Bobanov otac kraj uzglavlja držao knjigu onog manijakalnog Rusa koji je pucao u Sarajevo, a sumnja u osnovne postavke vlastitog življenja kao da je naročito snažno izbijala u vreme izbora, kada je postajao zaista nesnosan. ''E, ćale, ćale, divan ste mi svet ostavili, ti i onaj tvoj ludi Rus'', dobacivao mu je Boban. Sada nije više bilo ni dobacivanja, samo tišina kojoj koeficijent neizdrživosti stalno raste. Tih dana trućali smo beskonačno, o svemu i svačemu, zatvoreni u sobi kao u kapsuli, nesvesno podrazumevajući da je ona neuništivi bunker i da će nas zauvek štititi od nevolja sveta koji se pretvorio u zastrašujuću spoljnu zonu, poprište destrukcije, radijacije, zasebnih i kolektivnih tragedija, zonu u kojoj je dobro bezuslovno dostupno baš kao i loše, ali se tolike ruke pružaju ka primamljivom lošem. Beki je povremeno dolazila da popije kafu sa dvojicom ''stalkera na godišnjem odmoru''. Srkutali bi crnu vodu i razumevali se bez reči, zahvalni jedni drugima za mirne pozitivne trenutke, mada smo znali da to ne može da potraje, da spoljna zona ne miruje i da će se đavo pre ili kasnije pojaviti u obliku nekakvog mahnitog, crnog popa-betmena koji će kucati po prozoru, znak da moramo dalje i dalje da se lomatamo po svetu, do kraja svih dana. U pokušaju da se spremimo za zajebanu budućnost, često smo kovali planove za eliminaciju preostalog šteka, na tavanu vikendice, a kako je Boban i dalje ponavljao da sam ga mnogo zadužio jer sam bio uz njega u teško vreme, rekao sam mu da bi mogao da mi pomogne da nađem neki pristojniji posao s ove strane zakona, jer u tom trenutku posao mi je bio očajnički potreban. Obećao je da će učiniti sve što može.

Kad je konačno skinuo gips morao je da ide na rehabilitaciju, jer on se nešto udebljao, a noge su mu se nešto stanjile i smrdele su kao pijane južnjačke udovice.
Bio sam mamuran, ukočen od zime pokušavao sam da se uspravim u krevetu, oči su me strahovito pekle i mrzeo sam iz sve snage prokleti telefon koji pišti kao sirena, kao Red Alert, u 5 ujutru. Bobanov glas bio je čio i veseo kao da je budan već pedeset i da će ostati budan još sto godina. Obaveštavao me da ima idealnu šljaku za mene, da za jedan sat treba da se nađemo, na suprotnom obodu grada, u predgrađu od boga zaboravljenom, s druge strane reke. Čekao me sa potencijalnim poslodavcem, pobratim Rade, drug iz vojske, ispred sive građevine bez fasade, sa povećim dimnjakom i velikom crnom metalnom kapijom. Rade me srdačno pozdravio i upoznao me sa svojim biznisom. Čovek je vodio krematorijum i obavljao prevoz ''onih koji više nisu sa nama, pokoj im duši''. Svideo mi se na prvu loptu. Bio je perfektno skockan, sa crnom leptir-mašnom, imao je mekane bele ruke, a od cena njegovih usluga ožalošćenim rodbinama su otpadale uši. Imao je solidan vozni park sačinjen od specijalno pravljenih Mercedesa, ''snažnih, prostranih, udobnih, sa naročitim sistemima za rashlađivanje i ventilaciju i odličnim muzičkim uređajima''. Moj posao bio bi da vozim jednu od tih lađa, da dovezem upokojenog do krematorijuma, ako će se kremirati, ili samo do groblja, ako je ''konzervativac''. Redovna plata bila je više nego zadovoljavajuća, plus prekovremeni rad. Dil? Dil! Rukovali smo se sva trojica u krug i Rade nas je pozvao unutra, da mi pokaže radnu uniformu. Dok sam oblačio crni sako od sitnog somota sa dve čipkane crne ruže u reveru pitao sam hoću li i ja dobiti leptir-mašnu. ''A ne, ne. Vozači nose kaubojske pertle, to unosi blagu dozu avanturizma''. Navuk'o sam crnu omču oko vrata i karijera je krenula da se kotrlja u neizvesnost, na točkovima crnog Mercedesa. Boban je predložio da skočimo negde na piće, ''da proslavimo jedan novi početak''. Iza ćoška naiđemo na grupu klinaca, muških i ženskih, karnevalski obučenih, našminkanih, maskiranih. Iznenadna erupcija boja i smeha u sivom jutru i sivom vremenu. Mahali su nam i vikali kroz kikot ''dobro jutro Vijetname, dobro jutro Ameriko''. Boban je vikao ''dobro jutro policijo, dobro jutro tajna službo'', Rade je vikao ''ustajte vi zemaljsko groblje, dobro jutro'', ja sam vikao ''brojutro, kafa! brojutro, kafaa!'' Spontana vudu-svetkovina preselila se preko puta, u bar Školjka. Odmah sam dobio irsku kafu, koju sam zazivao za dobro jutro, i duplu viskozu sa strane, za buđenje mojo-mana. Drugare sam izgubio iz vida u opštoj gužvi koja je unutra vladala, prava treska. Jedan od onih klinaca cugao je viski iz moje čaše i trudio se da dranjem prođe kroz muziku do mojih ušiju. ''Podsećaš me na radnika pogrebnog zavoda'', kaže mi. ''Ali ja jesam radnik pogrebnog zavoda'', odgovaram. ''Nije onda ni čudo što me podsećaš... Vidiš, ako hoćeš da ti bude dobro, ako ti se pleše kako se nigde ne igra, lesbian bar je pravo mesto''. Spazio sam Radeta, prezentovao je najluđe plesne korake koje sam ikada video, spuštao se niz gelender i preskakao šank. Lice mu je bilo obliveno znojem i mašna se malo

iskrivila, ali oči su mu sijale ludo i besno i usne se širile sve više u osmeh istinske, trenutne, neponovljive sreće.
Kasnije tog dana, Rade mi je saopštio da ''jebiga, treba da odem po prvu mušteriju'' i odvezem je u grad stotinak kilometara odavde. Bio je smožden, jedva se držao na nogama, rukavi sakoa bili su odvojeni od ostatka, košulja pokidana, mašne nema. Ni ja nisam bio u mnogo boljem stanju. Boban je spavao u jednom od automobila, prokletnik. Šta je tu je, istuširao sam se na brzinu i uskočio u paklenu mašinu. Sat i po kasnije bio sam u drugom gradu, ispred kuće gde treba da isporučim pokojnika. Dvorište je bilo puno ljudi koji su pogureni nekuda tumarali. Kad sam ugasio auto začuo sam lelek i većina njih je krenula prema meni. Sledio sam se od straha i nisam znao šta da radim, a oni su kao zombi dolazili, klecali oko automobila, zagledali me kroz stakla. Neke ruke su pokušavale da otvore gepek, nemam kud, izađem iz auta. Tražio sam pogledom nekog ko bi mi se obratio, ali niko više nije gledao u mene niti je iko smisleno govorio. Lelek iz dvorišta traje neprekidno, a oko sebe povremeno začujem samo kratko mumlanje. Otvorio sam svoj kargo-prostor i mnogobrojne ruke ćutke su ščepale kovčeg. Onda se odnekud stvorio veliki čovek sa brkovima, podnaduo i crven, osećao se na neku tešku rakiju, komovu mislim. Bacio se na kovčeg preko onih ruku, a one su se panično povukle. Jecao je, više roptao, pa je to postalo najsličnije režanju. ''Oni su ga ubili'', čuo sam, ''zbog njih je umro'', besno je udarao šakama po sanduku. Dok je bio tako presamićen video sam mu na leđima pištolj zadenut u pantalone i moja anksioznost je otišla u crveno. ''Zbog njih je umro, majku im njihovu, krv im njihovu'', neprestano je ponavljao teško dišući i uspravio se. Ruke su se vratile i iznele kovčeg. ''Samo nek se pojave na groblju, ovo će da im sudi.'' Gledao sam pištolj u njegovoj drhtavoj ruci, jutrošnje alkoholisanje nagrizalo mi je utrobu i želudac je stvorio neki zvuk koji se probio do grla, kao da nije hteo da ostane neprimećen. Napravio sam korak nazad, čovek je besno gledao u mene. ''Šta?!'', prodrao se. Gospodine, siguran sam da je on sada na boljem mestu, procedio sam. ''Sad si našo da me zajebavaš, mamu ti pedersku!'' Nabio mi je cev u pupak. Polako sam se udaljio hodajući unazad, do otvorenih vrata. Uskočio sam u auto, zaključao se i uz škripu guma odjurio niz ulicu. Roadrunner, Roadrunner...
Sledećih nekoliko dana vozio sam samo gradske ture, a onda sam prevezao i jedan specijalni tovar. Dogovorio sam se sa Bobanom da njegovu preostalu travu uništimo u krematorijumu, uz Radetov pristanak, naravno. Otišli smo uveče do vikendice i napunili jedan hrastov sanduk. I eto nas, jezdimo kroz gustu maglu i vrtimo se serpentinama koje presecaju planinsku šumu, u grobarskom Mercedesu, sa mrtvačkim sandukom punim gandže i fenomenalnom muzikom, jurimo prema gradu, i kad bi nas sada uhvatili verovatno niko ne bi razumeo da je u pitanju upravo borba protiv gudre i kriminala - ''bez trodona u 21. vek'', kako je sa radija propovedao pokojni Fleka, krajem dvadesetog veka. Rade nas je nestrpljivo očekivao.

Ispraznili smo sanduk na ploču koja se ubacuje u peć i poprskali gomilu vodom, da ne bukne previše jak plamen. Boban i Rade donosili su i raspoređivali ogromne zvučne kutije, ja sam otrčao do onog bara, našao karnevalske klince i rekao im da se nacrtaju ispred crne kapije. Pustili smo muziku u noć. Johnathan Richman je pevao I was dancing in the lesbian bar, au, au... Klinci su vrištali i skakali ispred kapije pokušavajući da vide šta se događa...but in this bar things were done my way... Onda je Rade naštelovao i uključio gigantsku rernu, Boban je zanemeo pred prizorom. ''Jebote, ovo nije dimnjak, ovo je lansirna rampa.'' Počela je ceremonija prinošenja žrtve svim božanstvima koja su ikada pretendovala da borave na tom jebenom nebu - ''Evo vam ga svima! Znamo da je gore krcato i da ropćete u divljačkim orgijama!'' Prinosili smo našu dimljivu žrtvu, za nas trojicu, za Bobanovu sestru, za ove klince ispred. Želeli smo naivno da nekako prizovemo Kraj, tako što ćemo organizovati veliku proslavu Kraja jednog upornog kontinuuma koji nas kinji i gnječi kao presa, Kraj, ponavljao sam u sebi, svršetak, konec, tačka i rez. Istinski dirnut svetkovinom, osećao sam potrebu da baš sada u jednoj misli obuhvatim sve bitne trenutke i sve drage ljude od prvih sećanja pa do ovog momenta. Iz dimnjaka je krenuo da se diže džinovski mojo, da se razliva kroz maglu i niske oblake koji su te noći pritiskali grad. Klinci su nepogrešivo skapirali događanja i njihov značaj i već su histerično plesali, aplaudirali i lupali u kapiju. Sreća se spustila na ovo od boga zaboravljeno predgrađe. Probudio sam se sledećeg dana oko podneva, ležao sam na podu krematorijuma, Boban i Rade ličili su na tela koja sa flašama viskija u rukama čekaju kremiranje. Skuvao sam kafu i njenim miomirisom vaskrsao mrtve. Pošto smo došli sebi rekao sam Radetu da ću uzeti par slobodnih dana, sa čim se on složio ćutke, klimao je čupavom glavom sa takvim razumevanjem da sam shvatio da i sam sebi želi isto. Kad sam sledeći put ušao u dvorište sa crnom kapijom Rade više nije bio tu. Nepoznati čovek reče da mu je Rade prodao radnju i nekud otišao. Nikad više nisam čuo ništa o njemu. Ljudi odlaze, nestaju. Toliko je razloga zbog kojih neko sruši most i otputuje.

Sedim na stepeništu, gledam u veliku kapiju i parče neba u njoj. Debeli tamnoputi gazda dragstora izjavljuje ozbiljnim glasom da nema više kredita dok sve ne platim. Dajem mu lovu preko ramena. Pošten si ti momak, kaže, hoćeš da radiš sa mnom? Neću, kažem, ne planiram da se zadržavam, nije dosadno. Smeje se promuklo iz svoje razvaljene naslonjače. Nežni plačljivi belac, dobacuje. Boban se šunja niz ulicu kao avet. Drhturi onako go i bos, ima par ogrebotina na licu, od žbunja u kom se do sada krio. Pita jesam video one dripce što su ga jurili. Kažem da su otišli i da je bezbedno. Kao ljuti se što ga nisam odmah potražio. Kroz smeh mu dobacujem da se džaba onomad izvlačio iz zatvora ako ga sada uhvate u šteti, pa nastrada zbog švaleracije. Odgovara blesavom grimasom. Ide kući da se sredi, mora malo da prilegne. Idi prijatelju, kažem više sebi nego njemu, palim i ja, pravo kroz onu kapiju, pravo u ovu silovitu prazninu gore.

Elvedin Nezirović

SINATRA

Cijelo je jutro kosio djetelinom obraslo polje.
U podne je iskapio džezvu kafe i ispušio nekoliko cigareta.
U trenucima podnevnog odmora
bilo ga je nemoguće zamisliti bez džepnog tranzistora:
moj deda, naime, nikada nije propuštao podnevne vijesti.

I, zaista, bio bi to dan kao i svaki drugi, da baš njeg čika Frank
nije odabrao za odlazak s ovoga svijeta:
U posljednje vrijeme samo loše vijesti,
progunđao je deda i izvadio duhankesu iz džepa.
Moj deda nikada nije plakao, ali smo po njegovim
očima uvijek znali kada je tužan.

Dugo sam držao neobičnim to što je moj deda, rođeni
farmer, muzički antipod, iskreno žalio jednog glazbenog genija.
A onda sam, spoznajući granice vlastitog, shvatio da je sa Sinatrom
odlazio jedan drugi svijet, mnogo širi od polja kojeg smo tog jutra kosili -
svijet za čije staklene rubove su se nespretno
držali dedini žuti, kvrgavi prsti...

Zagledani u modre otkose, slušali smo Strangers in the night.
A onda je neko ugasio tranzistor.

Danica **P**avlović

POTPUNO **B**UDNA

Dok je pokušavala da se seti
otkuda joj...
...setila se da su plavi plakati
najavljivali koncert P. Glassa u operi
dok je N. Kenedy svirao na mostu
jedan deo sveta očekivao je pomračenje sunca
i Čudo

Gradovi su opusteli
vozovi ponovo ušli u modu
kao i spec. naočare za buljenje
u izbušenu zvezdu

Ništa se nije desilo tada
tek nekoliko godina kasnije
ona je ispod jastuka -
- umesto zrna graška
pronašla knjigu W.C.Williamsa

Kathryn Hampton

KIŠNI ABRAŠ

Na tvom podu, kiša crta mapu
sazviježđa. Kapi graviraju
ornamente, podsjećajući na Neretvu
nad kojom lebdi grad, stari hodač po žici
viri na tanku crtu
koja ga razdvaja od smrti.
Dijete ispod njega u zraku vidi
nemogućnost. Ipak, prelazeći most,
zamišlja sebe kao hodača po žici
koji bi mogao postati, ili
mogao bi promijeniti linije na mapi
nacrtati mjesec preko zelene rijeke
za ljude da ga prelaze ili skaču s njega,
rješavajući problem žice.

Volly Tanner

JOŠ TE NEMA DOVOLJNO U MENI

(Preveo: Mirko S. Božić)

Hajde, organizirajmo malo tišine
Pošaljimo svima uokolo satak
Zvukova mora ili vjetra na sjevernom polu
Dok Inuiti spavaju
Ili let kometa
Hajde, gledat ćemo malo u nebo
Odvesti se nedaleko od grada
Možda u šumu iza Bad Dübena
Ostaviti auto kod crvene kuće
I svjetiljke
I tražiti nestajuću zvijezdu na svodu
I pokazat ću ti malo praznine
I ležat ćemo na travi
I sve će biti mirno

Opet ti se prišuljao strah
Nedostaju ti autoceste
I nepravilno bilo betona

Hajde, hajde,
Ovdje možda nije toplo
Kao kod kuće
Ali nitko ti neće nauditi
U mojoj flaši još je ostalo
Zaostatka života
A pod miriše na zemlju
Na majku i kišnu glistu
Dođi, dodirnimo tamu
Tako potpunu kao okus
Tvog međunožja
Kad se protegneš prema meni
Kao kineska hrana pred lokalom
Puno snažnija nego iz vrećice

Dođi, pokazat ću ti zrnce prašine
Koje smo mi

Svemir udara svoj vlastiti ritam
Sunca se gase, carstva gore
I presahnjuju u vremenu
Vladari vladaju i umiru
Negdje daleko upravo izbija rat
Suparnici imaju majke i očeve i srca
I ponekad se napiju
I većina vojnika voli nogomet
I ponekad se upišaju u gaće od straha

Hajde, organizirajmo stogodišnje primirje
Među nama
Tvoje hladne ruke na mom znojnom čelu
Samo komarci i ti i ja
I zvijezda padalica, tamo gore

A ti kažeš
"ostani ležati, poželjela sam nešto
Za nas oboje".

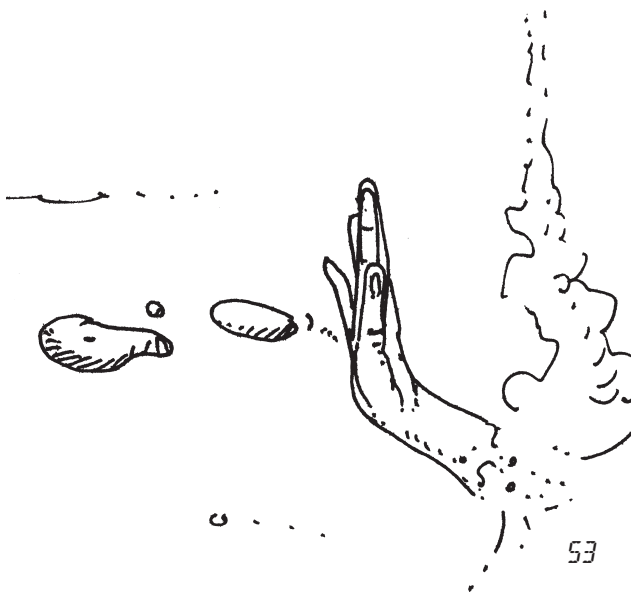

Ryan **V**an **W**inkle
POPLAVA

(Preveo: Marko Pogačar)

Namještaj, fotografije,
latice plutaju površinom.

Bilo je proljeće i rijeka je
pupala i cvala.

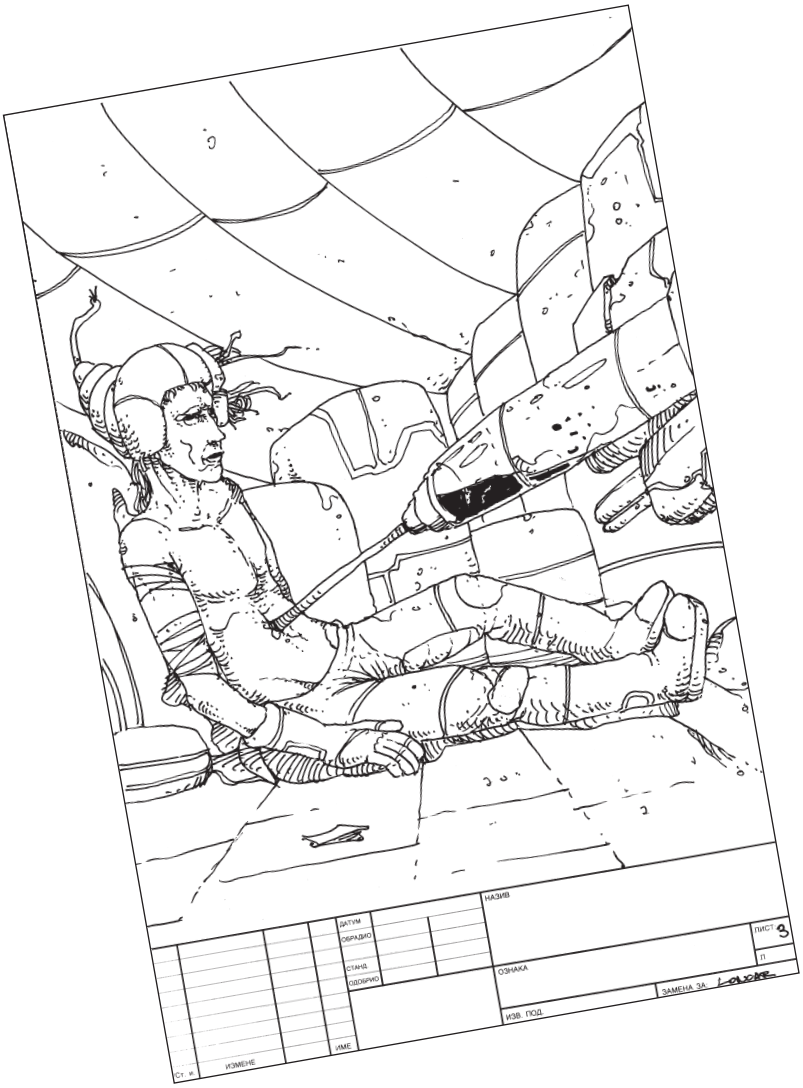

Slobodan **T**išma

V LUPINI

"Veliki plavi krug i u njemu…? "

Telo. Oklop. Oklop čega? Praznina, jeka? Automobil ostavljen na parkingu, zaboravljen. Možda je vlasnik umro, ili samo ne može da se seti gde je parkirao svoj auto. Prvo su se spuvale gume. Zatim je neko skinuo točkove. Čini mi se da je to bio model luksuznog sportskog "mercedesa". U pitanju je bio ozbiljan udes. Teško da se tu moglo nešto uraditi. Možda uz iznimne troškove. Pokrenuti to mišićavo, još uvek divno telo coupea, metalik-teget boje. Bilo mi je zaista žao kada sam video da je neko skinuo točkove. Ili su otišli sami, otkotrljali se. Lešinar - za neku siću koju je mogao dobiti na otpadu ili buvljaku. Ali nije se na tome svršilo. Redom, sitniji, lakši delovi, retrovizori, farovi, ručica menjača, šoferšajbna, zatim sedišta presvučena kožom i na kraju je izvađen sam motor, zapravo, prvo karburator, pa onda motor. Srce. Brzo je to išlo. U džungli telo se brzo pokvari, počne da se raspada, da zaudara. Zato su tu lešinari, to je ta drevna higijena. Sada se na parkingu sjaji samo tamnoljubičasta školjka kao ljuska uskršnjeg jajeta. Ljubičastoplava boja otvara kutijicu sa mirisima koji bude nemoguća sećanja. Ipak zadnja klupa je ostala, nisu mogli da je iščupaju. Udobna fotelja ili čak mali otoman, presvučen telećim boksom u drap boji. Jedne večeri, kasno se vraćajući kući, kojoj mi se zapravo i nije išlo, uvukao sam se u olupinu. Legao sam na sedište koje je još uvek mirisalo na kožu i čarobni holandski lulaš. Nedostajala mi je samo muzika, pa da tu i prespavam. Skupio sam se na sedištu i razmišljao o vlasniku. Ko bi to mogao biti? Možda je on ipak živ? Preko novinskog oglasa prodaje auto u delovima. "Trgovac organima!" Šta vam treba, izvolite, uzmite i sami, košta toliko i toliko. Možda će nakupiti novca još za novi "trabant". Daj šta daš. I nije baš neka filozofija. Produžiti, nastaviti život na drugom nivou. Čovek je skromno biće, sklono preživljavanju. Znam to iz ličnog iskustva. Divim se "mercedesu" ali i "trabant" je dobar makar da opasno smrdi. Jednog trenutka otvorio sam kasetu koja je zjapila prazna. Nešto je prijatno zamirisalo. Vanila i sandalovina, miris okeana? Na samom dnu video sam neki predmet, neku knjižicu. Možda je to bila saobraćajna dozvola ili vozačka dozvola vlasnika? Nisam smeo da je uzmem, da je otvorim. Imao sam neko osećanje da je vlasnik ipak mrtav, da je nastradao, da je njegova smrt dovela do svega ovog, iako nisam primetio nigde tragove krvi. Na više mesta svetlucala su samo bela zrnca, nekakav beli prah. Liznuo sam volan: bio je slan. Ako je zaista u kaseti bila vozačka dozvola, čiju sliku bih ugledao? Iako, to je bilo malo

verovatno. Uostalom, kakvog je to imalo značaja u ovoj situaciji? Olupina više nije pripadala nikome, ili je pripadala svakom. Trenutno sam ja bio njen vlasnik. No, da li je baš bilo tako? Osećao sam kako me čarobni miris lulaša uspavljuje, tonuo sam u san. Počeo sam sve češće da navraćam u olupinu. Čim bih imao neki problem sa gostima, stan mi je inače uvek bio otvoren i pun gostiju koji su s vremenom imali običaj da se osile, uzimao bih vreću za spavanje i pravac parking. Naravno, poneo bih i vokmen sa kasetama. Uvukao bih se u olupinu, skupio se u vreći kao fetus, na zadnjem sedištu, stavio slušalice vokmena iz kojih je u moje uši direktno uviralo Debisijevo "More" ili Malerov *adagio, veliki talas* iz Desete simfonije, i ugođaj je bio kompletan. Inače, muzika mi je uvek bila najistrajniji pratilac. Olupina je postala veoma značajna činjenica u mom ionako dosadnom skromnom životarenju. Živeo sam u strahu da bi neko mogao da mi uzme ovo skrovište, neka gradska služba za uklanjanje otpada ili neki lopov ili trgovac metalom. Ali tu sam bio nemoćan, morao sam verovati da do toga ipak neće doći. Sa lopovom sam možda i mogao da izađem nekako na kraj, ali kako sa službom? No, možda se pojavi i sam vlasnik, što bi bilo čak interesantno. Bio bi to zgodan momenat da se upoznam sa nekim ko je vozio tako divan automobil. Lepo sam uredio unutrašnjost olupine. Zalepio sam najlone na mesto šoferšajbne i prozora koji su svi bili poskidani. Imao sam i malu gasnu lampu koja je prijatno osvetljavala unutrašnjost. Slušao sam tako dobovanje kiše po metalnom krovu ali sam bio i skriveni svedok raznih događanja na ulici. Najčešće sam čuo neki razgovor prolaznika, ponekad i neku svađu, pa i tuču. Bezobrazna limanska mladež pobrinula se da mi naročito noću ne bude dosadno. Ali posle mesec dana već nisam više uživao, osećao sam skučenost prostora a često mi je bilo i hladno. Međutim, nazad u stan nisam mogao, sa gostima sam sve teže izlazio na kraj. Poslednji put sam im rekao da mogu svi da se čiste, na šta je krenuo opšti smeh, neki su se čak valjali po podu. Posebno me je nervirao jedan debeli glavonja koji je frfljao i pljuvao na sve strane. Uvek je vodio glavnu reč. Nisam mu čak čestito ni ime znao, neko ga je doveo. Rekao mi je: Jefste, to je tfoj stan, prijaftelju, ali šta sa tim, pa nismo dotle došli, valjda smo prefazišli tu ideju o prifatnoj sfojini. U ostalom, ti sediš dole u onom auftu iako nije tfoj, da li si nekog piftao za dozfolu? Ostao sam bez teksta. Ipak, pokušao sam nešto da mu objasnim, ali u trenutku sam osetio veliki zamor i odustao sam. Ostali su samo ćutali, znali su dobro da nisam spreman da zovem policiju u pomoć. Iako mi je bilo muka od svega, morao sam da dolazim u stan makar da obavim veliku nuždu ili da se ponekad istuširam. Uvek sam imao nešto novca iako zaista ne znam odakle mi, od koga sam taj novac dobijao, ili to nisam želeo da znam, ali to je bilo tek toliko da preživim, sa tom svotom nisam mogao nikud da mrdnem, nije mi padalo na pamet da nekud otputujem, što je možda bilo neko rešenje. Kada bih se probudio ujutru, prilično ukočenih udova, prvo bih otišao u obližnju poslastičarnicu da kupim šnit švarcvald torte, zatim bih se vratio u olupinu i sedeći na zadnjem sedištu sa slašću jeo. Školjka je, dakle, bila moja sudbina, lepo ali nekomforno rešenje. Postavljalo

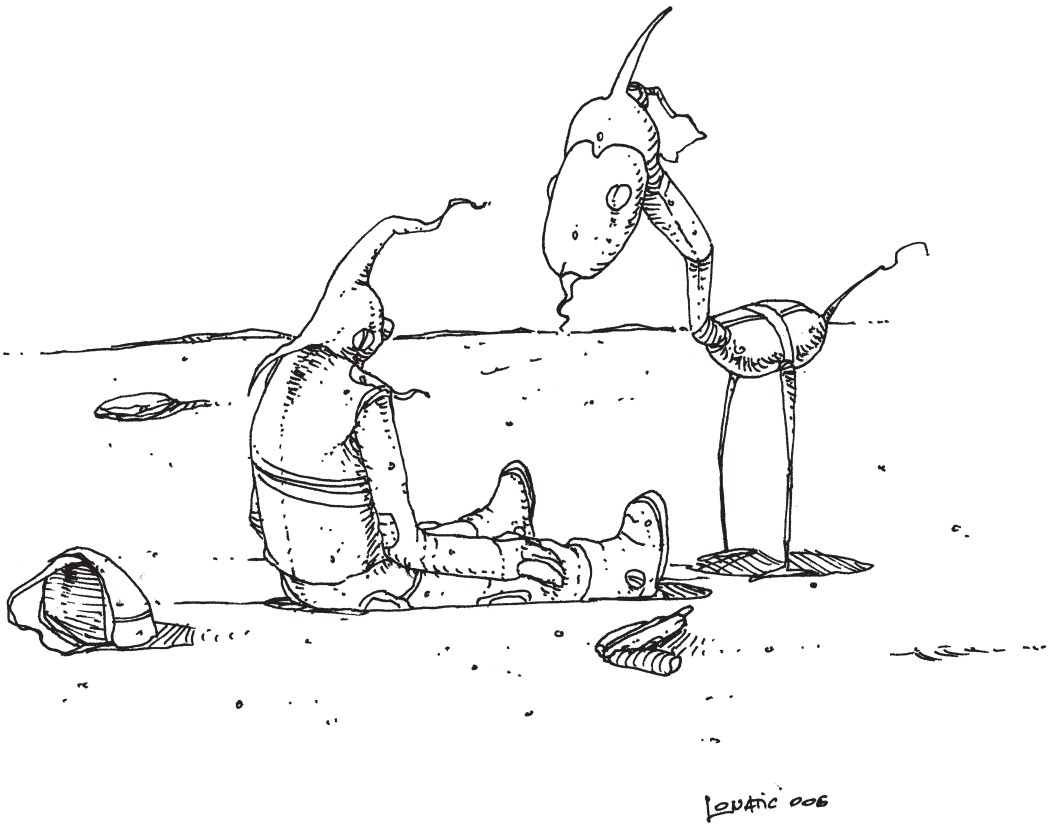
Lunatic 006

se pitanje kolika je bila moć moje mašte, snaga moje uobrazilje. Posmatrajući noću poklopac motora, video sam ponekad tamnoplavu površinu Okeana iznad koje je nisko svetlucala večernja zvezda. Nekada je taj divni auto sigurno klizio autostradom koju su zapljuskivali talasi okeana. Ali često mi je bilo hladno, veoma hladno. Možda mi je bio potreban neko da me zagreje. Jednog trena imao sam snažan osećaj da je vlasnik auta sigurno bila žena, svi znaci su govorili u prilog te vizije, žena ili devojka koja je pušila lulu. Lulu? Bio sam ubeđen da nije bio u pitanju muškarac. Ein Mädchen des zerbrechenes Herzes. Kako je ona izgledala? Pokušavao sam da je zamislim, ali nisam nikako mogao da stvorim neki konkretniji lik. Plavuša ili crnka? Možda crnkinja, neka mulatkinja, mala crna devojka? Verovatno sam mogao da rešim tu nedoumicu, samo da otvorim vozačku dozvolu koja je, izgleda, ležala na dnu kasete, ali se nisam usuđivao. Nisam želeo da razbijem iluziju, da se razočaram. Jedne večeri, dok sam prilazio olupini učinilo mi se kao da unutra ima nekoga. Kada sam uskočio u moje skrovište, već spreman na rat do istrebljenja, na svoje veliko iznenađenje, tamo sam, na zadnjem sedištu, zatekao jedno crno mače koje me je začuđeno gledalo svoji krupnim tirkiznim očima. Hteo sam odmah da ga izbacim napolje, ali sam se predomislio. Pouzdano sam znao da su mačke povezane sa virusima, pogotovo crne. Pojava crne mačke značila je sigurnu influencu, visoku temperaturu, povraćanje i glavobolju. Crno mače je pak značilo samo malo povišenu temperaturu, lakšu virozu, što mi je i odgovaralo s obzirom da mi je stalno bilo hladno. Dakle, ostavio sam ga. Inače, vreme sam uglavnom provodio u uspomenama, u sećanjima na neka bolja vremena. Na primer: vozim se mojom, tj. očevom, fenikscrvenom "bubom", Jadranskom magistralom. Dole, u ponorima je nemirno tamnoljubičasto more. Na nizbrdici se stuštim i prestignem jedan mercedes koji vozi neka devojka čija se narandžasta kosa vijori na vetru. Na prvoj uzbrdici ona me pak kao od šale stiže i prestiže, merdžan je to, u prolazu mi još mahne. Ali na sledećoj nizbrdici je opet prestižem, sada ja njoj mahnem. I tako, nizbrdica-uzbrdica, dok ne izađosmo na čistinu, na pravac, kada ona dodaje gas i nestaje začas u daljini. Nisam više mogao da je pratim. Ali ipak još uvek vidim na nekih dvestotinak metara tamnu konturu mercedesa kako udara u zaštitnu ogradu, a zatim se survava u more. Počinjem da vrištim, uskoro prolazim pored mesta nesreće ne zaustavljajući se, znam da ne mogu ništa da pomognem. Provodim užasnu noć u jednom kampu, mučen grižom savesti. Da li sam ja prouzrokovao udes? U svakom slučaju, da se nismo "flekali", sigurno ne bi došlo do nesreće. Ali sutradan vidim u novinama naslov: "Dve devojke u dva mercedesa u moru u razmaku od deset minuta". Izvesna Gerda Anderšon (27) iz Danske se spasla pošto je sa Magistrale sa svojim mercedesom sletela u more. Na sreću, nije bila vezana pojasom, tako da je ispala iz auta u vodu, a zatim isplivala na obalu. Laknulo mi je, sreća me je pogledala, tj. tu devojku. Doživeo sam neopisivu radost. Ali dalje čitam: druga ženska osoba, po tvrdnji svedoka, koja je posle samo desetak minuta sletela, takođe mercedesom, u more, na istom mestu,

nestala je, nije pronađena i pretpostavlja se da se utopila. I dan-danas mi se lice ozari, a zatim smrkne kada se setim toga. Zaista, posle nedelju dana dobio sam groznicu, temperatura nije bila visoka, prolazila me je samo prijatna jeza, bez glavobolje i mučnine. Uglavnom sam leškario u vreći, dok mi je mačka sedela na nogama, nije se odmicala od mene, kao neki pas. Potrajalo je to tri-četir' dana. Kada sam se probudio jedno jutro, od mačke nije bilo ni traga, otišla je. Odmah sam znao da sam ozdravio i bilo mi je skoro žao zbog toga.

Dok posmatram dole zasužnjeno more kako pljusaka, pomislim: Šta je ta devojka očekivala od mene? Iako, među nogama imam samo upražnjeno mesto, prazninu, što ona nije mogla ni naslutiti. Ili možda da se zaustavimo na prvom parkingu i padnemo jedno drugom u zagrljaj? Vrlo banalna priča. I učinilo mi se jednog trenutka kao da vidim malu sirenu kako se diže iznad talasa koji su u večitoj svađi, njen piskavi glasić jedva da je dopirao do moga smaragdnog uha. Beše to poziv u pomoć koji nisam razumeo. Ali čiji poziv u pomoć? Moj? More je sve nadjačavalo svojim šumom, svojom večitom bukom koja je dopirala sa svih strana. I sa severa i juga i sa zapada i istoka. Uvek je bilo tako. Zanesenost. Veliko plavo O u koje padam beskonačno. Prenuo sam se i to priviđenje je nestalo. Zapravo, nestajalo je i to na rate, u obliku sve manjih ljubičastih paketića. Sećanje se delilo, smanjivalo, ali nikako nije moglo da postane zaborav.

Ian Curtis

ONA JE IZGUBILA KONTROLU

(Preveli: Kathryn Hampton i Marko Tomaš)

Zbunjenost u njenim očima sve govori
Ona je izgubila kontrolu
I vješa se za najbližeg prolaznika
Izgubila je kontrolu
Ona odaje tajne svoje prošlosti
I kaže: opet sam izgubila kontrolu
I glasom koji joj je rekao kad i gdje da padne
Izgovorila je: opet sam izgubila kontrolu
Okrenula se, zgrabila me za ruku i rekla
Opet sam izgubila kontrolu
Nikad neću znati ni razumjeti zašto
Opet je izgubila kontrolu
Vrisnula je trzajući nogama i rekla
Opet sam izgubila kontrolu
Ukočila se na podu, pomislio sam da je mrtva
Ali rekla je: opet sam izgubila kontrolu
Ona je izvan kontrole
Moram nazvati njezinog prijatelja i objasniti mu
Ona je izgubila kontrolu.

Marko Tomaš

HOTEL BRISTOL

Danas nitko nije doputovao u grad.
Jedan stariji par, ruku pod ruku, prelazi most.
U hotelu Bristol
sva su svjetla pogašena.
Jesen je, srijeda, prije ponoći.

Što je grad bez putnika?
Spomenik mrzovoljnoj dosadi,
ljubomorni čuvar tajni,
stražar na kapiji zločina,
ili humka zarasla u korov.

Tanja Stupar-Trifunović

ČUDA LJUBAVI

I
(Otkrivanje svijeta majki)

Mi pričamo o ljudima s podsmjehom hineći da smo bolji od njih i da umijemo više
jedan je lažov drugi je lopov treći je glupak a ona mala plavuša ona je neviđena koza
naši nadređeni su kreteni naši podređeni su idoti i očigledno je ovdje samo nas dvoje nečemu vrijedimo u svoj ovoj žabokrečini jadu i dosadi
u ovoj mizeriji i površnosti u ovoj lokvici u koju se svako ispiša i ode ti govoriš u pičku materinu nikad ne bih mogao postati ovakvom nakazom
dok mjerkaš svijet kojim smo omeđeni i ljude koji prolaze kraj nas
ja gledam kako pred mojim očima postaješ malom nakazom i osvajaš mi srce samo zato što naivno vjeruješ da se to nikad neće dogoditi
i kad me pogledaš u oči u njima piše da neće i da si vrijedan ljubavi što tebe drži mirnim čitava dva dana
oduvijek si htio biti drugačijim potukao bi se zato umro bi samo da ne pristaneš
na ovo na ove ljude ovaj televizor i činjenicu da tvoj stomak postaje veći od tvojih čvrstih stavova
o dječače svijet velikih muškaraca je tegobno mjesto brazda preorana lažima
junaci su uvijek smješteni negdje u daleku prošlost
svaki dan dok se ustaješ i briješ oni su sve dalje od tebe a ti si sve usamljeniji
vrijeme je da otkriješ svijet majki možeš da staviš glavu na moj dlan
i one će doći iz dalekih dvorišta da te pomiluju i uspavaju
majke su uvijek blizu
sve one imaju u kući jednu malu sobu u kojoj čuvaju svoj plač slatkiše i brigu za tebe
Ne
kažem ja
ne brini nikad nećeš postati kao oni
moj dlan je hladan a tvoje čelo vruće i divlje
sve ovo oko nas sve što vidiš samo je scena samo je dekor našoj ljubavi
u priči u kojoj mi pobjeđujemo
II
(Iza onih drugih vrata)

Stalno to radim osim što maštam da ćeš me poljubiti u wc-u kada niko ne pere ruke i niko ne piša iza onih drugih vrata i osvojiti me

potpuno tim poljupcem ja zavirujem u tuđe živote i pravim njihove zapisnike
u autobusu baba klati svoje kratke noge kao djevojčica koja ne može dotaknuti pod tako je daleko tako je daleko nikad neće porasti do njega
pun autobus njenih godina joj se podsmijeva ali ona će umreti prkosna vidim joj na licu
Profesorica matematike kupuje vibrator kaže pa ne mogu to raditi s učenicima
profesorica matematike je jako usamljena među brojevima i među ljudima ali ne mogu ti govoriti o tome dok me ljubiš jer neko može naići i dok ja zamišljam može mi pokidati sav moj paučinasti svijet i zato ćutim
Nisam ti rekla ni o mom prijatelju piscu koji fotografiše grč na licu njegove žene u trenucima razvoda da bi mogao poslije da piše o tome
Ti si premlad u tvom svijetu ljudi su još uvijek skupa i drže se čvrsto za ruke
Ne psuju jedni druge imaju oreol naših majki nad glavama koje nikada nisu govorile popuši mi kurac i jebem ti majku kretensku
One su imale kućne haljine umjesto plastičnih kućnih kuraca za sumorna popodneva
One su išle u rađaone a očevi su nam išli u lov i u rat
One su imale dlakave noge i pazuhe a oni su imali brkove
Mi smo glatke naši muževi su glatki oni idu u samoposlugu po uloške i supu iz kesice
Jedno je sigurno i naši roditelji i mi smo jednako nesrećni
Ali ne govorim ti o tome jer ti umiješ da me ljubiš a ja znam sve da zaboravim
u tom trenutku dok niko ne pere ruke
i ne piša iza onih drugih vrata

III
(Danas je bilo najbolje)

On je dovozi na posao ona ga u žurbi ljubi
on ljubi mene
ja slušam nerazumljivu pjesmu afričkog pjesnika
tam tam tam
on udara po ritmu i sa radija dolazi muklo mrmljanje
i tam tam tam
zamišljam o čemu je pjesnik pisao
nešto o crnoj ženi i smrti
duše mrtvih su u baobabu
afrički mrtvaci su aktivniji od naših i svemu uče svoje potomke
crna žena se sa svojim fantastičnim tijelom valja po pijesku
tvoj jezik je u mojim ušima i tvoje ruke su u meni
mogla bih postati crnom ženom gipkom divljom i strastvenom
baš onom o kojoj piše pjesnik

u koju toneš kao u pijesak
koja zna jezik mrtvih a još bolje umje sa živim jezikom
afrička žena i afrički pjesnik vode ljubav

Danas je bilo najbolje kažeš ti kakvo je ovo sranje na radiju
i prebaciš stanicu

IV
(O mračnim sobama i muškarcima u njima)
Ti čekaš da te ja zovnem u mračnu sobu i skinem jer već imam dovoljno godinama da bih to trebala znati o mračnim sobama i muškarcima u njima
Ti znaš da sam ja od onih žena što skidaju druge i same sebe i najzad legnu kraj tebe kao da će da umru i da im od tih grčevitih pokreta zavisi život jer ako ne umiru čemu onda sve to

Ti maštaš o trenucima kad si nježan kad si grub kad ja nestajem u tvojim rukama
i preoblikujem se u nešto drugo u majku u sestru u omiljenu profesoricu u doktoricu koja ti je vadila krajnike u radnu kolegicu sa velikim grudima
u život u smrt u sve ono što voliš i mrziš u čemu si htio da nestaneš da se uliješ da budeš da ne budeš

I mogao bi tako lako da me ubiješ samo ako progovorim i podsjetim te na to
da sam tvoja žena

Mehmed **B**egić

ZAŠTO **T**E **P**REZIREM

[poslije Branka Miljkovića]

Zašto prezirem i to tvoje
sunčano porijeklo
muziku kojom
premještaš stvari
po sobi i svjetove
koje si izmišljaš,
načine kojima
maskiraš
svoju providnost
za one koji žele da te vide
kad se izdvajaš iz svega
da još jednom
ostvariš nevidljivost
pretvarajući sve
u bodljikave žice
koje postaju
jedini put
kojim se
do tebe može stići
jer gasiš jutra
usnulim umom
što je obolio
od toplih laži poljubaca
u toj ljubavi punoj svega
dok zbunjuješ stvarnost
i zaboravljaš
svakog dana
pomalo zaboravljaš
šta je uzrok tom snu
Reci mi,
kad te već prezirem
zašto ne postojiš
baš onako kako te vide

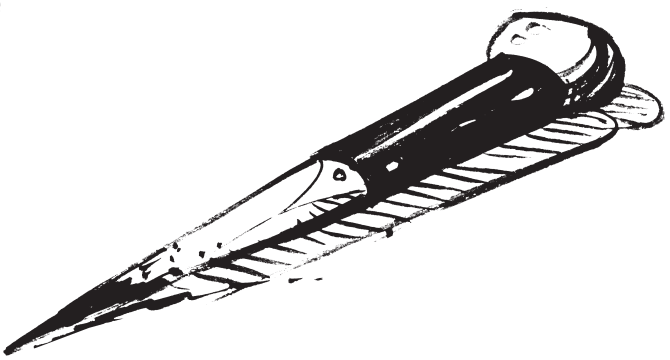

Predrag Lucić

XABI + CHAVELA

Moj stari me učio da po zidovima pišem
Euskadi Ta Askatasuna
A ja pišem ime tvoje
I moje

Pišem brzo
I odvlačim te za ruku
Da se izgubimo
Među Japancima
Zadubljenim u kornete
Sa stracciattelom
I pistacchiom
Među statistima
Za večerašnju Aidu
Među robnim ukućanima
U *Standi* ili *Upimu*

Da nestanemo
Dok nije naišla
Jebena policija
Da me pita
Gdje mi je stari
Gdje je moj divlji stric Iago
Gdje mi je ta
Kako se kaže
Domovina i sloboda

I gdje mi je vozačka dozvola
Za auto-bombu
Za auto-sprej

Adnan **Ž**etica

PATRIOTA

Gazdarica, supruga vojnog lica,
u žurbi ga je zaboravila,
ali je svoje dijete naučila
jesti samo hljeb iz pekare, salamu i meso.
Ubrzo nas je zavolio
jer ko će u ratu crnog mačka usvojiti.
Prilagodio se meniju
ponedeljkom hljeb od pivskog ječma
utorkom podimljena,
ali dobro isprana riža,
srijedom svježe zelje,
četvrtkom svježe zelje,
petkom ništa nismo jeli i Petko smo ga nazvali,
subotom hljeb od pivskog ječma
nedeljom ništa masno, to jest uvijek svježe zelje.
Zdravo se hranio tih dana
dok u susjedstvo nije doselila vojna kantina
po dužnosti nas je napustio,
svojoj zemlji na raspologanje je stavio
jedan od brojnih mačijih života.

Danilo **S**tojić

POSLEDNJA ZGRADA

Nekako sam uvek znao da će da se svede na ovo.
Ili bar imao nekakav osećaj, predznak... šta god.

Gotovo nevidljivi dim isparava u atmosferu, para od vreline betona i varnice baš kao što bi u filmu prikazali stanje nakon neposredne opasnosti. Iako ovde nema nikakvog ekstremnog, značajnijeg događaja iza kog bi mogli da sakrijete sve uzroke nesreće. Nema bitke ni primirja koji bi obeležili epohu.

Rat traje pa traje... tih, perfidan, maratonski i na ulici... bez većih infrastrukturnih razaranja...

Bande besnih, gladnih klinaca još patroliraju, iskaču iza ćoškova uz zvuk lomljave stakla, kao na unapred dogovoreni znak. Urlaju himnu lokalnog kluba, linč parole ili neku zavijajuću strofu radijskog hita, ostavljaju tragove na preostalim stojećim zidovima. Fašistoidni balavci žedni krvi.... uhvatiće bilo koju usamljenu priliku da se iživljavaju; umornog starca u sopstvenoj pišaći u ćošku, tužnohodajućeg mršavka u senci naslonjenog na zid, devojku sa kratkom kosom i pirsingom na licu...

Za njima se polako vuku policijske patrole, skeniraju okolinu za propuštenim prilikama, traže žrtve da ispune kvotu, i baš kao pravi lešinari, zaustaviće se, primaknuti sasvim i neće otići sve dok ne otkinu i poslednje parče mesa sa lešine jadnika koji je ostao tu negde, sakrio se da izbegne frku, utekao u naizgled siguran prolaz.

Na horizontu više nema gotovo ničega... čak je i ova usamljena građevina probušena na više mesta, i kroz rupe u zidovima, od kojih su neke velike kao čitavi stanovi presečeni na pola sa razbacanim nameštajem i slikama koji su se zatekli tu u čitavom haosu, propušta tupo narandžastu maglu koja se diže iznad nejasne linije horizonta zatrpane đubretom. Lavež pasa u daljini, zavijanje sirene, smeh sa televizorskog zvučnika, vlažan prdež u kupatilu...

Bilo kakva ideja o spasu odavde, samo je stvar mašte ili daleke prošlosti, toliko ostavljene iza da se ne javlja ni kao deja vu. Jedina satisfakcija dolazi od svetlosti jutra, a do jutra uvek ima previše vremena.

Nekako sam uvek znao da će, sve što je dobro, i ako ga je bilo uopšte, trajati prekratko.

Sve veze osim telefonskih i polučitave internet konekcije, su pokidane. Tako da je jedino moguće izveštavati o ovom stanju, iza sigurno zaključanih vrata, vireći iza zavese ili kroz ključaonicu za

svakim zvukom koji se umeša u kakofoniju televizijskih kanala sa svih strana. Naravno, neko ko prima sve poruke odavde, može uvek da se upeca na neku nostalgičnu notu distropijskog osećaja i kaže kako nije sve to tako strašno kao što zvuči.

Istina je naravno, da je, u stvari, mnogo mnogo gore.

Vratim se za kompjuter.

Da bi izbegao bilo kakvu neprijatnost, koja može da počne od jednog zalutalog pogleda na ulicu, svoj pogled kroz prozor držim strogo uperen u vis. Ne bih priznao da ću da podlegnem devastirajućim uticajima paranoje, ali suviše sam nemoćan da se mičem iz ove kocke. Makar to uključivalo i zagarantovanu zabavu. Pomislim, u jednom izgubljenom trenutku, da bih razgovor mogao da pretvori situaciju u nešto prihvatljivije, pa pošaljem po smajlija ili jedno *e jo*, na nekoliko otvorenih skajpovih prozora. I taman dok okrenem glavu od ekrana na sekund, da udahnem vazduh protezajući se na stolici, bućkavi zvuk me trgne iz tog poteza.

[19:58:59] neon_eye says: eeeeeeee jo

Otkucam odmah vacap?, kao da sam više nego srećan što je nekakav odgovor tako brzo stigao.
A u stvari, da sam pustio da prođe nekoliko minuta bez odgovora, verovatno bih isključio prokletinju nakon mučne kontemplacije o tome kako je bila loša ideja da u ovo raspoloženje uvučem još nekoga...

[19:59:28] neon_eye says: nishta. seckam atomske pechurke i redjam ih u video sto pravim
[19:59:33] neon_eye says: votaboutju?
[19:59:44] Luka81138 says: mmmmmmaaaaaa nista.
[19:59:48] Luka81138 says: bas nista
[19:59:53] Luka81138 says: blejim u gajbi, nista

Činjenica je da ne znam kako da nastavim, a i kada otkucam nešto, svako slovo prati stid zbog uzaludnosti čitave priče, krivice za razgovor koji je unapred osuđen na slepi kolosek, pa samo ponovo gledam kroz prozor.

Narandžasto nebo podseća na detinjstvo, na prvomajske vatre po obodima grada.

Osim što se i iz daljine vidi da uopšte nema topline vatre koja prži nebo, a znam da na svaki korak bliže toj fatamorgani, tu toplinu menja otrovan smrad koji proždire u svaku ćeliju organizma.

[20:00:27] Luka81138 says: imam onaj kes da ti vratim

Razgovor je bio loša ideja, apsolutno nemam ideju kako i da li da ga nastavim, i da ga nisam ja započeo, odmah bih izmislio nešto što će ga okončati.

Ovako samo ustanem i napravim nervozan krug po sobi.

[20:02:32] neon_eye says: jesi mislio izlaziti?
[20:02:40] Luka81138 says: mmmmaaaa ne znam...
[20:02:49] Luka81138 says: ne bleji mi se u kutji vishe,
[20:02:57] Luka81138 says: ali nemam mnogo opcija.
[20:03:05] Luka81138 says: zapravo nemam ih.
[20:03:16] neon_eye says: ima neki koncert vecheras
[20:03:25] Luka81138 says: kakav koncert?
[20:03:28] neon_eye says: ne znam

U pauzi koja nastaje, švrljam internetom za muzikom. Tražim video snimak nekog koncerta da me zabavi, ali ništa što mi pretraživač izbacuje ne uglavljuje se u trenutak. Večeras očigledno ne mogu da ubodem. Puštam trejler za film koji je iskočio kao reklama. Ne pratim šta se dešava na ekranu, haos zvukova eksplozije, škripe kočnica i specijalnih efekata isključuje gledanje od samog početka.

[20:06:53] neon_eye says: jel bi ti proverio to?
[20:07:00] Luka81138 says: nemam pojma
[20:07:16] Luka81138 says: ali ako ti je hitja za onaj kesh mogu da sidjem da ti to proigram.
[20:07:27] neon_eye says: ma nije mi hitja
[20:07:31] neon_eye says: imam 200 kinti
[20:07:36] neon_eye says: a stvarno necu josh da pijem
[20:07:58] Luka81138 says: pa ne znam ni sam vishe
[20:08:11] Luka81138 says: odbijam se od zidove & plafon ovde u gajbi,
[20:08:22] Luka81138 says: ali ako izadjem i tamo cu da se smorim
[20:08:26] neon_eye says: kad to reche, pre neki dan sam igrao arkanoid
[20:08:36] Luka81138 says: :D

Nakon toga sam se uglavio na krevet, tako da mi je glava bila u uspravnom položaju, nalegnuta na zid, ostatak tela ležao gotovo mrtvo na dušeku, a noge se savijale da ostanu u stojećem položaju na podu.

Tup zvuk sa sprata iznad, prizvao mi je u sećanje tu priču koju sam čuo...

Komšija iznad, u istoj vertikali, upravo je prodao stan.

Poslednji iz originalnog komšiluka.

Poslednja faca koja podseća na vremena koja po svojoj stamenosti, nisu ništa istinitija u mom sećanju od nekog filma ili televizijske serije.

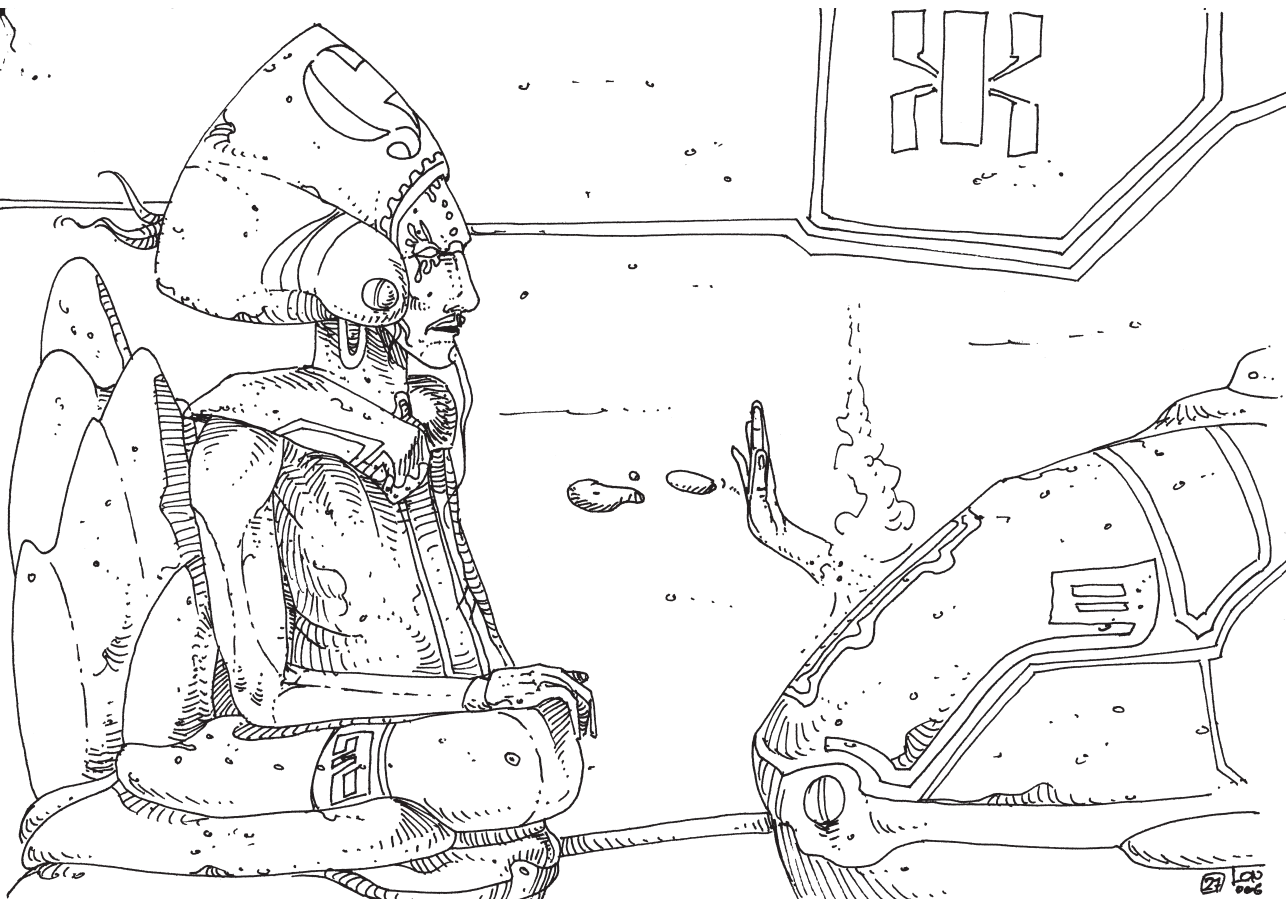

On me jedini još podseća na vremena kad je horizont bio išaran glanc novim zgradama, koje su po svojim optimističnim čistim fasadama izgledale kao da su tek raspakovane, izvađene iz originalnog pakovanja i spremne za budućnost.

Veliku, blještavu budućnost.

Njegovi roditelji su mrtvi odavno, to jest, njegovog oca se uopšte i ne sećam. Majke samo kao istrošene i bolesne prilike, gotovo utvare i ništa više od senke nekadašnje ugledne dame, koja je uramljena na prozor čučala tamo po ceo dan i posmatrala kako sve odlazi u pičku materinu, i nije imala snage da izusti ništa osim protokolnog pozdrava ponekom od komšija.

Od kad je ostao sam u tom stanu iznad, njegov raskalašni život kao da je odmah istrošio sve što je ostalo od mladalačke snage i spremnosti da se suoči sa bilo čime što je trebalo ili što se nametalo u odrastanju i prihvatanju sveta ovakvog kakav se formirao pred njim, nama svima, i pitanje je da li je bio odgojen za tako nešto: da se upusti u konflikt sa bilo kojim od nemilosrdnih izazova sa kojim nijedno pošteno ljudsko biće nije ni mislilo da će morati, niti bi trebalo, da se nosi. Jednostavno, dok odrastate, znate da će bar u jednom trenutku izgledati kao da je svet suviše surov i zahtevan, ali niko, i pod punom odgovornošću tvrdim, da niko nije i niko ne bi trebao da bude izložen takvoj seriji nepravednih i nesrećnih okolnosti, kakve su se njemu događale, u paketu sa svim izdajničkim tekovinama koje je budućnost, koja nas je sve zajedno prevarila, nosila sa sobom.

Jedan od pravaca u kom bi vas vetar mogao baciti, bila je naravno, zavodljiva pesma sirena samouništenja koja je neprestalno nudila trenutna olakšanja, kao što to morfijum čini kod bolova, pa bi prenagljivo bilo samo okriviti ga što je izabrao taj put. Iz njegovog stana je gotovo neprestano dopirala buka ljudi, brzo je pretvorio to mesto u svratište blejača, dilera, alkosa i svakakvih danguba koji su ga koristili kao štek gde mogu ušuškano da uživaju u svemu što su hteli, da odrade svoje poslove i zapale dalje, a njemu usput obezbede nekakav izvor zabave, ili tačnije, zaklon od usamljenosti i dosade...

Mada je zabava trajala samo neko vreme.

Brzo je, kao što se to uvek dešava, iscrpeo sve fondove, nagomilao račune, zapustio i sebe i stan, i neumitno skliznuo u novo ruho kolotečine, koja je sad samo spolja izgledala zabavno i egzistencijalistički uzbudljivo, a u stvari imala isti učmalo memljivi vonj dosade.

Onda je odlučio da uradi nešto povodom svega toga.

Prvo sam preko zajedničkih prijatelja načuo nešto, a i pri jednom susretu u liftu, sa lica sam mu pročitao da je to bila istina: odlučio je da proda taj stan, bez ikakvog plana iza toga, samo da ga proda i uzme koliko god može i koliko god brzo može, gotovog novca. I

onda, za sve pare proživi koliko može, kako kaže "normalno" i kako bi to trebalo život da izgleda, šta god to značilo. A posle toga će već videti šta će se dogoditi sa njim, posle toga nije važno.

Iako je u svemu nesumnjivo bilo nečega dostojanstvenog, poput čoveka koji juriša goloruk na nepravedno jaču vojsku, ili tako nešto, meni je cela stvar smrdela na samoubistvo. Tihi pristanak na smrtnu kaznu, sa dugačkom poslednjom večerom. Kad sam čuo za čitavu stvar, presekla me je po stomaku kao iznenadan strah od treme ili nekakve užasavajuće situacije u kojoj je sve mnogo ozbiljnije nego prazna pretnja smrću. Bio je to jednostavno užas, pravi nerafinirani užas umotan u duh vremena, estetika okoliša koji je čekao u obliku pogleda kroz prozor. A ono što je bilo stvarno užasno u svemu tome, nije bila njegova namera, nego činjenica da niko od njegovih prijatelja, poznanika, rođaka, ljudi koji su provodili vreme sa njim, niko nije rekao ni reč na sve to. Svi su to prihvatili mirno i kao bilo kakvu normalnu stvar, tu njegovu odluku.

Samo što nisu dodali i potvrdno klimanje glavama i argumente za to da nema boljeg izbora do takvog prihvatanja stanja stvari... eutanazije upakovane u šuškav omot od bombone.

Ovih dana, ne mogu, a da ne izbacim tu priču iz glave. Od kad sam je čuo to jest, i iako ne bih potpisao da mi je previše stalo do njega ili tako nešto, čitava stvar mi titra u svesti kao nekakvo zlosutno skupljanje oblaka, i iako sam gotovo u izolaciji ovde u mom stanu, i retko kad naletim na njega u liftu, a cela priča je sigurno spakovana u vertikali za čitav sprat iznad mene, nekad se osetim da me njen užas prožima kao smrad iz kanalizacionog otvora sa kog je neko davno ukrao poklopac...

Probudio sam se kao da me je neko prodrmao, i odmah pogledao levo-desno da se uverim da sam još uvek sam, i da sam još uvek tu, na istom mestu gde sam i zadremao. I tim naglim pokretima glave kao da sam otresao sva sećanja na slike koje su dolazile u snu, pa sam samo mogao da budem siguran da sam nešto sanjao, ali i ne da se setim šta je bilo u pitanju.

A to je problem koji je postao gotovo hroničan. Za razliku od pre, kad sam uživao gotovo precizne cikluse košmara i čudnih snova koji bi me nekad i po ceo naredni dan zabavljali; od zmija u prirodi koje jedva izbegavam da zgazim, nacista koji upadaju u stan i jure za mnom po izmišljenim gradovima sastavljenim od svih gradova koje sam poznavao kao svoj džep u stvarnosti, ili bilo čega drugog što mi je delovalo simbolično i biografski, u poslednje vreme snovi su bili ništa drugo do jedna mutna mešavina slika do koje nisam mogao da doprem posle buđenja.

Vrat mi je bio bolno ukočen, napravio sam još jedan kružni pokret glavom da ga razmrdam, i konačno ustao. Zevnuo i pogledao po sobi. Napolju su isparenja još uvek putovala vazduhom, prolazila

ispred prozora i nestajala uvis. Osetio sam tih zov gladi u stomaku, ali suviše slab da bi mi smetao. Pomislio sam na gledanje nekog filma, ili serije... bilo čega što će me ponovo uspavati posle odlaska do toaleta, i istog trenutka, uz još jednu partiju zevanja, pogledao sam ka ekranu na kom je u donjem delu treptala nova poruka.

Prišao sam i povećao prozor da vidim šta je, ali bez namere da odgovorim, šta god je bilo u pitanju... do jutra više nisam dostupan ni za koga.

Ne postojim dok ne svane.

[0:46:00] neon_eye says: nisi nishta propustio...
[0:46:09] neon_eye says: samo bi se nasmrdeo duvanskog dima

Znam da ništa nisam propustio. Nikad ništa bitno nisam propustio.

A ipak, taj osećaj me progoni neprestano.

Osećaj da u svakom trenutku propuštam nešto jako važno.

Gde god se nalazio, šta god da radim, ne dozvoljava mi da se opustim i uživam ni u jednom jedinom trenutku u kom se nalazim. Ta zlosutna pomisao koja tinja negde u pozadini svesti i nonstop i iznova me poražava tom nemilosrdnom istinom.

Da se negde, na nekom drugom mestu, nešto dešava bez mene.

Daniel Kovač

BALADA O ZAGLAVLJENOM REVOLVERU

Krvarim mala
Krvarim, al' ništa ne brini
Tako se zbilo
Znaj da nisam jedini

Stradali bi slabi mala
Stradali bi da nisam dig'o glas
I stao sam iza reči
Stao iza svojih reči u taj čas

Velika je sila jeste
A znaš da nisam brzoplet
Znaš kako brzo pucam
Znaš, a zna i ceo svet

I stao sam pred barabe
Stao, nisam nimalo oklevao
Al' se desi nešto
Nešto o čemu nisam ni snevao

Izdade me vatra mala
Revolver moj se zaglavio
Barabe me pogodiše
Crni vrag je danas slavio

Ne plači mala
Doktor će valjda da me zakrpi
Jeste, jeste boli, mala
Al' čovek mora sve da istrpi

Ako me doktor sredi,
Ako ponovo ustanem
Opet bih isto mala
Znaš da ne umem da odustanem...

Milena **M**arković

BIĆE **K**IŠE

ugrizla me strašna tuga
danas posle podne
kad je oluja prošla

juče ne
sutra neće
danas grize

da spavam ne mogu
da pijem ne smem
gramofon ne radi

ugrizla me strašna tuga
danas posle podne
sva su kola stala

sjajila su na putu
kola puna ljudi
dok je grizla tuga

šta će biti ne znam
ja ću nju da grizem
neka
biće kiše

Charles Simic
SAMOĆA

(Preveo: Marko Tomaš)

Jedini dom, koji ćemo ikada imati.
Ne veći od kutije šibica-
I prenapučen kao nebo prepuno zvijezda-
S tobom kao jedinim stanarom
Zahvalnim na ujedu buhe, koji možeš češati
Dok sjediš i prisjećaš se noći
U kojoj je netko zakucao na tvoja vrata.

Plašio si se otvoriti, ali kad si to učinio,
Ona je stajala tamo htijući posuditi svijeću.
Rekao si joj da nemaš niti jednu.
Stajali ste tako licem u lice
Između dva mračna stana
Ne sjetivši se ničega što biste mogli reći
Prije nego ste okrenuli leđa jedno drugom.

Marko **J**ovetić

MATILDA

Stojim na obali Dunava
i gledam u gnjurce.
Sunce podgreva osmeh prolaznicima.

Brod ostavlja za sobom talase.
Pecaroši puše cigarete.
Komešanje galebova.

Voz ide preko železničkog mosta.
U kupeu sedi Matilda,
čita novine.

Damir Pilić
ONE NIGHT IN SARAJEVO

Sveprisutan je Bol, a ne Bog.

EMIL CIORAN: "Silogizmi gorčine"

***

Kupuje li netko fotografsko pamćenje, dobro očuvano? Svi ratni zločini u bivšoj Jugoslaviji pregledno sortirani, s naglaskom na Bosnu i Hercegovinu, s naglaskom na zločine mog naroda, ali po potrebi, naravno, i svi drugi?

Sad kad gledam unatrag, dok sam vozio kroz Lašvansku dolinu još je sve bilo u redu. Točno u četiri popodne prošao sam kroz Kiseljak, bez zaustavljanja i evociranja uspomena: do tog trenutka već sam šest sati sjedio u automobilu i sjećam se da me desna noga počela žuljati i da sam jedva čekao stići u Sarajevo da se izujem.
Negdje prije Kiseljaka snijeg je konačno prestao padati, pa sam nakon dugo vremena ubacio u četvrtu brzinu, ali ne zadugo: guste plahte pahulja opet su mi zastrle vidik točno kad sam se stao penjati prema Ilidži. Padalo je još jače nego ranije. Dva-tri puta sam se zanio na cesti, pa sam ubacio u drugu brzinu, i tako sam, polako i dostojanstveno, s ljetnim gumama ušao u glavni grad Bosne i Hercegovine.
Na ulazu u Sarajevo stao sam na prvoj benzinskoj pumpi i prodavaču s bejzbolskom kapom s natpisom "Shell" pokazao papirić s adresom hotela kojeg su mi tog jutra dali u firmi. Sjećam se kako je čovjek okrenuo kapu naopako i trljao bradu dok je razmišljao kako da me uputi, a onda je samo kratko rekao:
- Ideš ravno osam semafora, a onda skreni desno, pa drugi semafor lijevo.
Znam da sam tada pomislio da ti u Sarajevu i ne treba GPS, jer su ljudi na ulici sasvim dovoljno precizni. Desetak minuta kasnije već sam bio pred hotelom i otresao snijeg s cipela i jakne prije nego uđem. Premda sam parkirao niti dvadeset metara od hotela, s druge strane ceste, dok sam prešao cestu i stigao do vrata bio sam kao Snjegović.
Dobro se sjećam, prvih nekoliko sati u Sarajevu sve je bilo normalno: uzeo sam ključeve od djevojke na recepciji, otuširao se od vožnje Bosnom, obavio nekoliko telefonskih razgovora, pročitao Pamukov "Snijeg" do kraja, popušio još zeru hašiša i pojeo nešto u hotelskom restoranu.
Sad kad pogledam unatrag, možda to s hašišem stvarno nije bila dobra ideja. Ne kažem da sam time izazvao kasnije događaje, ali moguće je da me ti događaji ne bi zatekli toliko nespremnog.

Djevojka na recepciji bila je mlada, ljubazna brineta, ponešto oštrih crta lica, ali čak ni relativno muški styling u kojem me dočekala - tamno odijelo s bijelom košuljom i crvenom vrpcom umjesto kravate - nije mogao sakriti vitko tijelo žene iz udžbenika: možda ne klasično lijepa, ali nesumnjivo zgodna. Sjećam se kako sam odmah pomislio da se sigurno bavi nekim sportom.
Tuširanje me sasvim osvježilo. Usput sam ustanovio i da u sobi ne radi grijanje, ali nisam se pretjerano sekirao zbog toga. Računao sam da je ovako rani snijeg iznenadio i gradske hotele, a u Sarajevu sam ionako mislio ostati samo jednu noć: sutradan sam namjeravao spavati u Zenici.
Osim toga, iako je od rata prošlo već četrnaest godina, još uvijek sam Sarajevo doživljavao kroz sjećanja i televizijske prizore iz onih opkoljenih godina, kad nitko od onih koji su ostali u gradu nije mogao računati na grijanje, osobito nakon što su posjekli sva stabla po parkovima, iscijepali sve knjige iz kućnih biblioteka i iscrpili svu drvenariju iz šupa i garaža. Mislio sam: ako se sad požališ na recepciji da ti ne radi grijanje, bit ćeš zadnji papak na svijetu.
Telefonski razgovori koje sam obavio bili su dramatično neuspješni. Iako sam dan ranije iz Splita telefonski dogovorio s dvojicom sarajevskih novinara da mi osiguraju susret s nekoliko relevantnih sugovornika u vezi teme zbog koje dolazim u Sarajevo, i premda su mi obojica potvrdili da neće biti nikakvih problema i da se samo javim kad stignem u grad, ispostavilo se da su svi moji željeni sugovornici - redom iz subkulturne skupine nogometnih navijača - odbili sastati se sa mnom zato što sam iz Hrvatske. Odnosno, kako su to formulirali i poručili mi po sarajevskim kolegama, zbog "dosadašnje neobjektivnosti hrvatskih medija". Nimalo nisu pomogla moja uvjeravanja da sam baš zato i došao u Sarajevo, da u Hrvatsku prenesem njihovu stranu priče. "Jebiga, kažu da imaju loša iskustva s hrvatskim novinarima i da više ne žele davati nikakve izjave za hrvatske medije", referirao mi je jedan od njih dvojice, usput se ispričavajući što sam uzalud dolazio. Dogovorili smo se da se za dva sata nađemo u njegovoj redakciji, pa da mi barem on ispriča sve što zna o temi zbog koje sam došao u Sarajevo.
Pamukov roman me na posljednjim stranicama duboko ražalostio. Cijelo vrijeme sam navijao za Kaa i lijepu Svilu, da pobjegnu zajedno u Frankfurt i u ostatku života prožive mladenačku ljubav koja im je u ljevičarskim studentskim danima bila uskraćena. Ali lijepa Svila u posljednji je trenutak odustala od tog romantičnog bijega, optuživši Kaa da je njenog bivšeg ljubavnika izdao tajnoj policiji.
Priznajem, bio sam ogorčen na lijepu Svilu. Možda je Ka zaista dripac i cinkaroš, ali to se iz romana ne vidi. Iz romana se, zauzvrat, jasno vidi da lijepa Svila nije Kau dala šansu da se izjasni o svojoj eventualnoj krivnji. Štoviše, nije mu niti rekla za što ga okrivljuje, pa nesretni Ka sve do svoje tragične smrti, četiri godine kasnije na ulicama Frankfurta, nikad nije ni saznao zašto se ljubav njegova života tako naglo predomislila i zašto je u ključnom trenutku odbila njihovu sreću.

I sam je Pamuk osjetio koliko je ta odluka lijepe Svile dvojbena, pa se na posljednjim stranicama vlastitog romana i on materijalizirao kao lik "romanopisca Orhana", Kaovog prijatelja iz mladosti, te osobno došao u Kars kod lijepe Svile, samo da je upita: "Pa dobro, lijepa Svilo, jesi li baš sigurna da je Ka izdao tog čovjeka?"
"Reklo mi je moje srce", odgovorila je lijepa Svila.
Reklo mi je moje srce, tako je kazala, a Pamuk se od tih riječi napio kao svinja i to lijepo priznao u romanu.
Naravno da se svatko mora sam suočiti s posljedicama odluke srca. Samo kažem da postoji jak razlog zbog čega se ugledni romanopisac i dobitnik Nobelove nagrade za književnost Orhan Pamuk na posljednjim stranicama svog jedinog političkog romana napio kao svinja.

Iz restorana se ne mogu sjetiti nikakve zgode, osim što pamtim kako me glavni konobar, prepoznavši moj dalmatinski naglasak, uporno nagovarao da naručim nekakvu ribu, dok sam ja inzistirao da mi donese sarme. Nikad nisam uspio shvatiti zbog čega toliko ljudi misli da gosti žele ono što imaju kod kuće: da to želim, zašto bih odlazio od kuće?
Kad sam se iz restorana vratio na recepciju, smeđokosa djevojka izgledala je zgroženo. To dobro pamtim, jer joj je očaj smekšao crte lica pa je izgledala ljepše i ženstvenije nego kad sam ušao u hotel.
- Gospodine - rekla je gotovo plačnim glasom - vama ne radi grijanje u sobi.
- Primijetio sam - kažem. - Ali nema veze, ostajem samo noćas. Razumijem da vas je snijeg iznenadio.
- Ma kakav snijeg! - jaukne djevojka. - Gazda jutros uključio grijanje u sve sobe, samo zaboravio u vašoj. Sad sam vam ja uključila dok ste bili na večeri. Valjda nije kasno.
- Nije, nije - brzo sam potvrdio. - Hvala vam.
Kako je bilo već sedam i trideset, a u redakciji sam trebao biti oko osam, krenuo sam prema izlazu, otvorio masivna dvokrilna vrata od teškog hrastovog drva i zakoračio na ulicu: prije nego sam stigao staviti kapu, osjetio sam gomilu hladnih poljubaca po tjemenu. Snijeg je padao kao bez duše.
- Pravo mi krivo! - doviknula je djevojka za mnom.
Ja sam, inače, tvrd muškarac. Tako mi bar kažu. Mislim, grub sam: emocije mi nisu među prvih pet prioriteta. Ali neka drevna briga u djevojčinom glasu, koju nisam uspio prečuti, natjerala me da se vratim u predvorje.
- Oprostite - rekao sam. - Zašto vam je krivo?
- Kako mi neće bit krivo? - iznenadi se ona, kao netko tko treba objašnjavati očitu stvar. - Svima toplo, jedino vama hladno.
Dok sam čekao taksi, izvadio sam iz džepa novinarski notes i zapisao: "Duh stare Bosne i Hercegovine i danas živi na recepcijama pojedinih sarajevskih hotela."
- Do zgrade redakcije "Oslobođenja" - rekao sam taksistu.

Sad kad se prisjetim, shvaćam da je sve počelo u tom taksiju. Tad je moglo biti oko osam manje petnaest.
- Evo jučer bilo dvadesetpet stepeni, a danas pao snijeg - rekao je taksist, umjesto "dobro veče".
U tom trenutku sam se sjetio da u Bosni kažu "stepeni", a ne "stupnjeva". Pamtim da sam tad pomislio kako mi je oduvijek bilo čudno kako to ljudi u Bosni govore: služe se ijekavicom kao mi u hrvatskom jeziku, ali koriste imenice iz srpskog jezika. Nije "belo" nego "bijelo", ali nije "kino" nego "bioskop". Nije "sneg" nego "snijeg", ali nije "stupnjeva" nego "stepeni". Znam da mi je oduvijek bila simpatična ta hrvatsko-srpska mješavina, ali sam uvjeren da nikad ne bih znao tako govoriti. Čak mi se čini da bih lakše mogao usvojiti čisti srpski standard, nego ovaj izmiksani bosanski. Možda zato ne volim koktele, makar nekad zavidim ljudima koji u njima uživaju.
- Pokvarili se ljudi - nastavio je taksist. - Zavladala mržnja među narodima, zato je vrijeme ovakvo.
Ne znam jesu li ljudi u Sarajevu pokvareni, pomislio sam u tom trenutku: urbane legende govore drukčije. Ali to je bilo prije rata, a sad je 2009. godina. Možda su se stvari promijenile. Zapravo, bilo bi nestvarno da se nisu promijenile.
- Najlakše je postat nacionalista - pričao je dalje taksist. - Za čas posla te političari smute: te Hrvati, te Srbi, te Muslimani, k'o rogovi u vreći. Da mi nije ovo malo godina i razuma, i ja bih postao nacionalista.
Nakon rata puno sam puta bio u Bosni i Hercegovini, pa sam već odavno navikao na bosansku otvorenost i razgovore s lokalnim ljudima u kojima se, po nekom prešutnom dogovoru, preskače početna kurtoazija, kao što mladi ljubavnici preskaču predigru. Vjerojatno je upravo ta crta bosanskog karaktera toliko fascinirala sve one strance na Zimskoj Olimpijadi 1984. godine.
Čovjek je tad zapalio cigaretu, pa sam u lelujavoj svjetlosti upaljača mogao vidjeti njegovo izborano lice i sijede brkove. Sjećam se kako sam zaključio da je blizu mirovine.
- Od rata prođe evo četrnaest godina - rekao je - a ja i danas znam tko bi me klao od kolega na stanici. Ja sam, da prostiš, Musliman.
Pamtim da je tad otresao pepeo po volanu. Dobro se toga sjećam, jer baš tad je počelo: gledao sam kako grudvice pepela polagano padaju po čovjekovim hlačama, kao usporeni kadar iz nekog art-filma, a kad sam opet dignuo glavu i pogledao ga, sjećam se, taksistov brk počeo se kretati udesno i vibrirati gore-dole, kao u crtanom filmu, a uši su mu se naočigled izduživale i polako postajale šiljaste, kao kod Spocka iz "Zvjezdanih staza".
Sada mogu priznati da tom doživljaju tada nisam pridao pažnju: mislio sam da je nekakav vizualni refleks hašiša.
Priznajem i da mi je sada žao što nisam još jednom pogledao taksista, barem dok sam plaćao vožnju i izlazio iz taksija. Ne kažem da bi mi to u ovoj situaciji nešto pomoglo, ali volio bih znati kako su mu točno stajali brkovi.

Potom sam se popeo u zgradu "Oslobođenja" i osluhnuo glasine o temi zbog koje sam došao u Sarajevo. Tema je bila kompliciranа i mučna: nekoliko dana ranije u gradiću Š., na dva-tri sata vožnje od Sarajeva, dogodilo se političko ubojstvo koje je zatreslo cijelu Bosnu i Hercegovinu, ali i nekoliko susjednih država, pa je veliki broj internetskih portala u BiH morao ukinuti forume o tom događaju, jer administratori više nisu mogli kontrolirati brutalne nacionalističke ispade sa svih strana.

Ubojstvo se dogodilo neposredno uoči početka nogometne utakmice Premier lige Bosne i Hercegovine između lokalnog kluba i "Sarajeva" (zbog tragičnog događaja utakmica na kraju nije ni odigrana), na koju je iz Sarajeva došlo oko pet stotina mladih navijača, pripadnika skupine *Horde zla*. Medijski izvještaji nisu se slagali u pogledu toga tko je započeo tučnjavu pred stadionom: hrvatski mediji optuživali su sarajevske, a bosanski mediji domaće navijače. Konsenzus je postignut samo oko toga da su smrtonosni meci na gostujuće navijače upućeni iz oveće skupine mještana gradića Š. koja se okupila pred stadionom.

Sam gradić Š. bio je jedan od etnički najčistijih gradova Bosne i Hercegovine, s gotovo stopostotnim hrvatskim stanovništvom, a uz to je još iz vremena Drugog svjetskog rata vukao nacionalističku etiketu "ustaškog gnijezda", pa se tragični događaj u pojedinim federalnim medijima odmah počeo interpretirati u tom kontekstu. Istu večer u Sarajevu se nekoliko tisuća građana odazvalo pozivu *Hordi zla* na demonstracije ispred zgrade Skupštine, a navijači lokalnog kluba iz gradića Š. sutradan su organizirali protudemonstracije na koje je došao cijeli gradić, uključujući i političko rukovodstvo grada i kantona, pa čak i određeni broj mladih navijača iz Hrvatske, koji su osjetili potrebu da podrže "ugroženu braću" iz susjedne države. Ionako kaotična i zbunjujuća, politička situacija u Bosni i Hercegovini naglo se pogoršala.

Činjenica da su i ubojica Oliver K. i ubijeni Vedran R. bili Hrvati priču je istovremeno i kompliciralo i olakšavalo. Komplikacija se sastojala u tome što je istorodnost krvnika i žrtve naizgled obarala hipotezu o etničkom političkom zločinu. Hipoteza je, međutim, ipak bila teško oboriva, jer ubojica nije znao da je i žrtva Hrvat - on je mislio da puca u Muslimana. Štoviše, prema većini kontradiktornih izvještaja, upravo zato je i pucao, uvjeren da među pet stotina neželjenih gostiju, koji su autobusima upali u njegov grad, nema nikoga tko nije Musliman.

Istovremeno, istorodnost krvnika i žrtve omogućila je da zločin ne proizvede dodatne komplikacije koje bi se dogodile da je žrtva bio Musliman. Svi u redakciji slagali su se da je "jedino to spasilo Bosnu i Hercegovinu".

- Pa nije Vedran jedini Hrvat u *Hordama zla* ili u "Željinim" Manijacima - dobronamjerno mi je, sjećam se, dobacio jedan od novinara, debeljuškasti tip u kariranom sakou, s njegovanom francuskom bradicom. - I kod navijača "Sarajeva" i kod navijača "Željezničara" ima puno Hrvata i Srba, to je možda neobično za hrvatske čitatelje.

Sjećam se kako sam mu potvrdno kimnuo glavom: da, to će doista biti neobično za hrvatske čitatelje.
Dodatna dramatska okolnost zločina, ali na jednoj drugoj sociološkoj razini, ticala se demografske činjenice da su i ubojica i ubijeni bili rođeni Sarajlije, samo što je ubojica za vrijeme rata otišao iz Sarajeva i pridružio se hrvatskim snagama u zapadnoj Hercegovini, pa je i nakon rata ostao tamo živjeti.
Izazvani mojim prisustvom, svi u redakciji pričali su o tom ubojstvu koje je već danima bilo medijska tema broj jedan u obje države, ali mi se učinilo da bi radije razgovarali o čudesnom preuranjenom snijegu u listopadu - tu sam shvatio da u Sarajevu ne kažu "listopad", nego "oktobar". Pio sam vruću kavu iz velike šalice koju mi je odmah donijela jedna mlađa novinarka crne kose, svezane u rep. Znam da mi je to bilo neobično, jer me nije ni pitala hoću li kavu, nego samo hoću li mlijeka u kavu. Od stida sam rekao da neću.
Sjećam se, u redakciji se nitko nije izobličavao. Sad kad promislim, možda me baš to zavaralo.

Valjda gonjen osjećajem krivnje, onaj kolega s kojim sam razgovarao iz Splita odveo me u kafić blizu redakcije, da mi pokuša dati neke insajderske informacije o cijelom slučaju. Procijenio sam da je desetak godina mlađi od mene, pa sam odmah pomislio kako je bio dijete dok je Sarajevo gorjelo. Kafić je bio prazan: osim nas dvojice, samo je još konobar čekao da mu istekne radno vrijeme.
Čim smo sjeli, mladić mi je povjerio kako je maloprije opet zvao vođe *Hordi zla* ne bi li mi ipak iskamčio susret i razgovor s njima, ali su ga opet odbili. Da stvar bude još neizvodivija, navijački šefovi tog trenutka nisu niti bili u Sarajevu, jer su još popodne otišli u Mostar da iz tamošnje Gradske bolnice uzmu dvojicu svojih pripadnika koji su u neredima u gradiću Š. bili teško ozlijeđeni, te da ih prebace u Klinički centar Univerziteta u Sarajevu, i to na zahtjev njihovih roditelja.
Sjećam se da sam iz mladićeve priče zaključio kako sarajevski roditelji ne vjeruju liječnicima iz zapadne Hercegovine, iako su baš mostarski doktori spasili živote njihovih sinova: oba navijača su nakon nereda danima plutali u kritičnom stanju - iz novina se moglo doznati da su Amiru H. prostrijeljeni prsni koš i pluća, te da mu je slomljeno jedno rebro, dok je Kemal M. zadobio prijelom čeone kosti i kontuziju mozga - ali su ih mostarski liječnici uspjeli stabilizirati.
- Teško je s njima radit - sjećam se, uzdahnuo je momak.
- Misliš, s navijačima? - upitao sam.
- Ma ja, s navijačima - rekao je on.
Pamtim da mi se tu potužio kako je nedugo prije tragičnog događaja htio organizirati okrugli stol o navijačkom nasilju s navijačima "Sarajeva" i Željezničara", na koji je namjeravao pozvati i neke sociologe iz Hrvatske, ali su navijački vođe odbili tu ideju.
- Zamisli, ja mu kažem da ću zvat i sociologe, a on meni kaže: "Nisam ja lud pa da moram pričat sa sociologom." Čuj, majke ti, da nisam ja lud. Kako ćeš, bona, radit s takvim ljudima?

Tu smo popili po dva piva, dok mi je momak uglavnom ponavljao bazičnu strukturu priče, koju sam već znao iz medija. Sjećam se da je iz torbe izvadio "Dnevni avaz" i skrenuo mi pažnju na kratki članak o katoličkoj župnoj crkvi sv. Leopolda Mandića u sarajevskom predgrađu Briješće. Pročitao sam ga naglas ispred njega: dan nakon Vedranove pogibije nepoznati vandali kamenovali su župnu crkvu i razbili joj prozore, dok su na cesti ispred crkve ostavili grafit "Jebem majku ustašku! R.I.P. Vedran". Po svim detaljima izgledalo je kao osveta u Vedranovo ime.
- Čitaj dalje - rekao mi je tad kolega, jer je vidio da sam se namrštio.
- Nismo mi svi divljaci.
Znam da me nastavak članka ipak razvedrio: već sutradan pred crkvom se pojavila skupina navijača "Sarajeva" koji su se ogradili od vandala, u ime svih Vedranovih prijatelja ispričali se katoličkom župniku i uručili mu simboličnu pomoć od 300 konvertibilnih maraka za saniranje štete na crkvi, a čak su donijeli i kante, boju i četke, te sami prebojali uvredljivi grafit. Članak je završavao izjavom katoličkog svećenika: "Novac nije važan, raduje me da ste došli."
- Znači, stari duh Bosne i Hercegovine još uvijek postoji? - upitao sam kolegu.
- Ma ja, duh će vazda ostat - rekao je spremno mladić. - Ništa drugo u Bosni ne funkcionira, al duh funkcionira.
- Mogu uzeti ovaj članak? - pitao sam. - Možda mi zatreba kad budem pisao svoj tekst.
- Naravno, bona - odmah je odvratio momak. - Zato sam ti ga i donio.
Izvadio sam kemijsku olovku i podcrtao posljednju rečenicu članka, onu sa svećenikovom izjavom. Nakon toga sam pažljivo iskidao članak iz novina, presavio ga i spremio u džep jakne, skupa s kemijskom. Novine sam uzeo da ih pročitam tu noć, kad se vratim u sobu.
Kako mi mladi kolega, osim tog detalja s katoličkom crkvom, nije mogao reći ništa što već nisam znao, okrenuo sam priču na sutrašnju utakmicu u Zenici: tamo je, u zadnjem kolu kvalifikacija za Svjetsko prvenstvo, Bosna trebala igrati protiv Španjolske. Španjolci su bili aktualni europski prvaci, s nizom spektakularnih igrača koji su uspijevali igrati tehnički nogomet u petoj brzini, tako da Bosna u tom susretu nikako nije bila favorit, ali su dotadašnje neočekivane pobjede bosanske reprezentacije nad Belgijom i Turskom, kao i već osiguran plasman u dodatne kvalifikacije, stvorili u zemlji euforičnu atmosferu.

Bez obzira na situaciju u koju se sada nalazim, a koja mi nalaže maksimalno pojednostavljivanje i crno-bijeli pogled na realnost, ipak moram misliti na političke nijanse: za ljubav političke istine, ne mogu reći kako je euforična atmosfera vladala u baš c i j e l o j zemlji, već samo u dijelovima Federacije s muslimanskom većinom: Hrvati iz zapadne Hercegovine navijali su za reprezentaciju Hrvatske, a Srbi iz Republike Srpske za srpsku reprezentaciju. Ljudi u Sarajevu, Zenici, Tuzli, Bihaću i istočnom Mostaru bili su euforični, a ljudi u Banja Luci, Trebinju, Ljubuškom, Brčkom, gradiću Š. i zapadnom Mostaru

ravnodušni, iako su golman reprezentacije i srednji vezni napadač bili Srbi, a lijevi bek i jedan od stopera Hrvat.
U takvoj ambivalentnoj atmosferi muslimanski krajevi Federacije najviše su slavili trenera bosanske reprezentacije Miroslava Ćiru Blaževića, iako je ovaj po nacionalnosti bio Hrvat, te je, da stvar bude bizarnija, još iz ratnih vremena u javnosti slovio kao okorjeli hrvatski nacionalist. Mom novinarskom kolegi, međutim, to nije smetalo.
- Da je reprezentacija Bosne i Hercegovine loša, to bi bilo sasvim u skladu s propadanjem države Bosne i Hercegovine, ali začudo, ona je uspješna - govorio je momak. - I zato ti ja kažem da je Ćiro Blažević pravi apaurin za Bosnu.
Kad je to rekao, znam da mi se odmah smračilo pred očima. Sjetio sam se Ćire Blaževića otprije 15 godina, kad je bio trener reprezentacije Hrvatske i kad je javno obožavao Tuđmana, iako su već tada znalo da ovaj s Miloševićem dijeli Bosnu. Iz prokletog fotografskog pamćenja smjesta sam izvukao brojne Ćirine izjave kojima je podržavao Tuđmanovu politiku, uključujući i najgori dio te politike - imperijalni odnos prema Bosni i Hercegovini.
Pamtim da sam želio sve to nekako ispričati momku, da stekne uvid u psihološku i političku karizmu čovjeka kojeg zaneseno smatra "apaurinom za Bosnu", ali mladić je bio toliko uživljen u nogometnu varijantu bosanske sreće, pa mu nisam htio prošlošću ubijati sadašnjost. Uostalom, fotografsko pamćenje u životu nije prednost, nego željezni uteg koji značajno usporava kretanje, a nekad ga i potpuno onemogućuje. Zato i jest prokleto.
- Kad igra reprezentacija, ti se pet-šest dana osjećaš normalno: upališ TV, vidiš igrače u trenerkama, Ćiro priča o galvanizaciji... ko da je sve normalno, razumiješ? - pričao je momak.
Pamtim da sam se tu nasmijao, jer mi je tu istu rečenicu, "ko da je sve normalno", dan ranije izrekla i tajnica Nogometno-fudbalskog saveza Bosne i Hercegovine, kad sam je iz Splita nazvao da rezerviram ulaznicu za utakmicu u Zenici, u novinarskoj loži.

"Joj, gospodine, nema karata već sedam dana, sve smo podijelili redakcijama", najprije kaže gospođa. "Što se niste ranije javili?"
U tom trenutku kurvinski izvlačim posljednji adut: s književne štokavice prelazim na dalmatinsku ikavicu i izrazitim splitskim naglaskom povjeravam gospođi kako dolazim iz Splita i kako sam spreman stajati cijelu utakmicu na nogama, samo da se dokopam stadiona.
"Joooj, iz Splita bi došli", uzdiše gospođa s druge strane žice, i već znam da je upalilo: Split je brand koji dobro prolazi svuda u bivšoj Jugoslaviji, jedino u istočnom Mostaru treba biti oprezan i nikako ne reći da si bio u Četvrtoj gardijskoj brigadi.
"Pa nećete nam doć iz Splita i onda stajat na nogama, nismo mi baš takva sirotinja", veselo cvrkuće gospođa.
Znam pouzdano da u tom trenutku, dok razgovara sa mnom, po glavi prebire neku ljetnu uspomenu iz predratnog života, vezanu za Split i Dalmaciju.

"Otiđite samo na našu web stranicu www.nfsbih.ba i ispunite onaj formular za ulaznice. A kad dođete u Sarajevo, javite se meni na ovaj broj."
Sjećam se kako sam zapisivao web adresu i kako sam se zatekao u čudu: BA je bosanska web ekstenzija, okej, BIH je Bosna i Hercegovina, okej, a što je ovo NFS? Moglo bi biti "nogometni savez", ali što je onda ovo F? A ako je "fudbalski savez", što je onda ovo N?
"Šinjora, skužajte", podlo ubacujem mekane dalmatinske talijanizme, za koje znam da razaraju svaku obranu sugovornika. "Šta van znači ovo NFS? Šta van je N?"
"Pa nogometni, što će drugo bit?", čudi se žena, jasno joj čujem ton iznenađenja u glasu.
"A šta van onda znači ovo F?", pitam dalje, krajnje zbunjen.
"Pa fudbalski, sine, što će drugo značit", i dalje se čudi žena, gotovo više od mene.
"A ovo S, to je savez, jel tako?", pitam.
"Jeste, sine, savez", žena potvrđuje.
"Pa dobro, šinjora, je li vaš savez nogometni ili fudbalski? - konačno je pitam.
Zanima me kako će se žena izvući iz škripca.
"Pa oboje, sine", govori tiho gospođa, sad već manje zbunjeno. "Mi smo nogometno-fudbalski savez."
"Nogometno-fudbalski?", sjećam se da sam ponovio u nevjerici. "To vi uključujete i jedno i drugo?"
"Jeste, sine, i jedno i drugo, dobro si reko. Ko da je sve normalno."

- A ustvari ništa nije normalno - nastavio je momak u kafiću kraj redakcije "Oslobođenja", vidjevši da sam utonuo u misli. - Recimo, ti u Bosni službeno imaš tri različita jezika, a ni u jednom od njih ne postoji ni jedna jedina riječ oko koje bilo tko mora da se konzultuje s prevoditeljem. Evo, reci neku bosansku riječ.
- Molim? - zbunio sam se.
Shvatio sam da mi u glavi još uvijek titra zvuk glasa gospođe iz Nogometno-fudbalskog saveza Bosne i Hercegovine.
- Reci neku bosansku riječ - ponovio je momak. - Bilo koju.
Sjećam se da nisam puno razmišljao kad sam bubnuo:
- Teferič.

Ubijte me ako znam zašto sam se sjetio baš te riječi. Psihoanalitičari bi možda iz toga konstruirali moju prikrivenu sklonost hedonizmu ili neku oralnu fiksaciju, ali ja mogu ponuditi samo izvor te uspomene, bez mogućnosti da objasnim zašto je toliko godina ostala nepogrešivo upisana u mojoj memoriji.
Ljeto je 1982. godine, nekoliko dana uoči Svjetskog nogometnog prvenstva u Španjolskoj, na koje tadašnja reprezentacija Jugoslavije odlazi kao jedan od pritajenih favorita. Imam 13 godina, upravo završavam šesti razred i neumorno čitam sportske priloge svih mogućih dnevnih i tjednih novina, opsesivno tražim vijesti i informacije o našim nogometašima: moj idol je sarajevski majstor Safet Sušić, najbolji dribler u reprezentaciji.

Mogu vam priznati i zašto baš on: zato što tih godina i mene u ulici zovu "Safet Sušić", po njemu. U to vrijeme, naime, ja sam najbolji dribler u ulici, barem u svojoj generaciji. Te 1982. godine Safet Sušić za mene je svemirska ekstenzija vlastitog ega u nastajanju.
I to mogu lako objasniti: upravo je nogomet, u tom kritičnom trenutku početka odrastanja, jedina stvar po kojoj se izdvajam iz svoje generacije i po kojoj me prepoznaju.
Jer sve druge stvari po kojima se izdvajam - činjenica da sam najbolji učenik u razredu i cijeloj školi, da u školskoj knjižici još nemam nijednu četvorku te da sam već šestu godinu zaredom predsjednik razreda i uzastopni pobjednik na školskim natjecanjima iz matematike i povijesti - isključivo su intelektualne prirode i užasno mi smetaju: stigao je pubertet i moja generacija me optužuje da sam "štreber" i "bubalica", ne znaju da su sve moje petice samo nusproizvod prokletog fotografskog pamćenja, zbog kojeg ne uspijevam zaboraviti ništa što učitelji govore. Generacija je nemilosrdna i njihove optužbe me ozljeđuju, pa im vraćam na nogometnom terenu: driblam ih do besvijesti, baš kao Safet Sušić.
Zato bez problema nalazim vijest o tome da su Safeta Sušića u kampu reprezentacije posjetili neki prijatelji iz Sarajeva, i da mu je tadašnji selektor Miljan Miljanić dao nekoliko sati slobodno. Novinar ga pita kako će provesti tih par sati, a Safet Sušić odgovara: "Otići ćemo u neki park i napraviti pravi bosanski teferič."
Naravno da odmah odlazim ocu i pitam ga što znači riječ "teferič". Otada je znam, ali mislim da je nikad nisam izgovorio, sve do tog razgovora sa sarajevskim kolegom novinarem. Kako mi je baš ona, od svih bosanskih riječi, prva pala na pamet?
Znam, pravo pitanje bilo bi ovo: kako, do vraga, niti nakon 27 godina ne uspijevam zaboraviti apsolutno nevažnu informaciju da su tog lipanjskog dana 1982. u kamp reprezentacije Jugoslavije došli prijatelji Safeta Sušića i izveli ga na nekoliko sati u park? Nisam siguran ni da se sam Safet Sušić sjeća tog događaja. I koliko takvih nevažnih i nepotrebnih informacija čuči u mom mozgu, a ja ih ne uspijevam zaboraviti? Prokleto fotografsko pamćenje.
614897. Broj poluautomatske puške koju sam dužio prvih šest mjeseci u Jugoslavenskoj narodnoj armiji.
93277. Broj automatske puške koju sam dužio drugih šest mjeseci.
Dvadeset godina. Točno dvadeset godina je prošlo otkad sam izišao iz JNA, a još uvijek nisam u stanju zaboraviti demonske brojeve osobnog naoružanja, kao što nisam u stanju zaboraviti ni toliko drugih prokletih stvari.
Neki moji prijatelji zavide kompjuterima na brzini procesuiranja i odsustvu emocija. Ja ne. Jedina stvar na kojima zavidim kompjuterima jest Recycle Bin: mogućnost da suvišne i nevažne informacije izbriše iz svoje mehaničke svijesti. Što bih dao da u vlastiti mozak mogu ugraditi Recycle Bin, kao pomoćni čip u savladavanju stvarnosti.
Makar, da budem iskren, mislim da bih u svakom slučaju ipak ostavio tu uspomenu sa Safetom Sušićem i njegovim teferičem s jaranima iz ljeta 1982. u Španjolskoj. Ne znam točno objasniti zašto, ali vjerujem da bih tu uspomenu ipak zadržao.

- E fino, teferič! - kaže momak u kafiću kraj redakcije "Oslobođenja".
- To će razumjet i Hrvat iz Viteza, jer je naučio kroz život u Bosni. On će reći "fešta", ali će razumjet i "teferič". Kontaš?
Kimnuo sam glavom, da pokažem momku da shvaćam.
- I kažem ti, jedini ispravan čovjek u cijeloj priči je Ćiro Blažević i njemu u Sarajevu treba dati barem ulicu. On jedini ima osjećaj za Bosnu. Znam ja da je to samo privid i samo trenutno, al toga nije bilo još od rata. Kontaš?
I tako sam se sa Safeta Sušića opet morao vratiti 27 godina u budućnost, na Ćiru Blaževića[1]. Još sam neko vrijeme čavrljao s kolegom, a potom sam taksijem otišao na Baščaršiju. Tad je već moglo biti između devet i pol i deset sati. Da su bile druge okolnosti, bilo bi mi draže otići pješice, pogotovo što sam znao da do Baščaršije nije toliko daleko, ali na reportažama u stranim gradovima taksisti su mi uvijek bili dragocjen izvor informacija.
Sad kad pogledam ovu formulaciju "u stranim gradovima", dođe mi da se nasmijem: kako meni Sarajevo može biti "strani grad", bez obzira što sam dosad samo jednom bio u Sarajevu, i to prije deset godina, i to samo na nekoliko sati?

Sjećam se da je bio listopad 1999. godine, da su se uskoro održavali nekakvi lokalni izbori i da sam došao u Sarajevo napraviti političku reportažu o tim izborima, baš kao i Pamukov junak Ka iz romana "Snijeg". I tada sam stigao u Sarajevo oko pet popodne, ali mi je tog dana sve išlo glatko: iz prve sam našao Akademiju dramskih umjetnosti i parkirao tik do ulaza, a lokalni intelektualac s kojim sam prethodno telefonski dogovorio intervju, inače profesor na tom fakultetu i istaknuti aktivist nevladine scene, čekao me u svojoj radnoj sobi s natočenom rakijom.
Pamtim da sam nakon intervjua stigao u hotelsku sobu točno u osam sati, taman na vrijeme da na Federalnoj televiziji pogledam političku emisiju s glavnim izbornim kandidatima. Sjećam se kako sam taman upalio televizor, pronašao kanal s emisijom koja je upravo počinjala i stavio pred sebe bilježnicu i kemijsku olovku da zapišem bilješke, kad je, negdje u osam i pet, u sobu kao furija upao recepcioner - koji mi je prethodno na recepciji iznudio priznanje da sam prvi put u Sarajevu - te brzim koracima došao do televizora i ugasio ga.
Ni sada, toliko godina poslije, ne mogu zaboraviti kako se potom okrenuo meni i ljutito povikao:
"Jel ti to mene zajebavaš?"
Mora biti da sam ga pogledao blijedo, pun iznenađenja i straha kao zec u džungli, jer je odmah nastavio, a ja sam i danas u stanju reproducirati njegov monolog. Prokleto fotografsko pamćenje.

[1] Stjecajem okolnosti, ili možda novom koincidencijom, samo nekoliko tjedana nakon događaja koji se opisuju u ovoj knjizi Ćiru Blaževića na mjestu izbornika nogometne reprezentacije Bosne i Hercegovine zamijenio je upravo Safet Sušić.

"Prvi put u Sarajevu i baš si našo da gledaš televiziju, jel? Što nisi osto onda u Splitu, što si mi dolazio? Pa to je isto ko da ja sad prvi put dođem u Split i ostanem u sobi gledat televiziju! Hajde, pogledaj me u oči i reci pošteno: bi li ti popizdio na to? Reci, hajde, bi li popizdio?"
Znam dobro da sam u tom trenutku promucao nešto u stilu kako vjerojatno ne bih popizdio, i sjećam se kako se to čovjeka uopće nije dojmilo.
"Ma kurac ne bi popizdio, normalno da bi popizdio! Ovako ćemo: sad je osam i pet, i ti sad ideš ravno na Baščaršiju. Nije daleko, ja ću ti pokazat. Imaš neki koncert tamo večeras, hoćeš gledat, nećeš gledat, jebe mi se. Imaš pojest ćevape u 'Želje', to ćeš pitat nekog da ti pokaže đe je, i imaš popit par piva, il šta već piješ, jebiga. Ako ćeš dovest kakvu trebu, boli me kurac. I to je to, lipi moj, sad izlazi!"
Pamtim da sam se još jednom pokušao izboriti za ostajanje u sobi i da sam trkeljao kako mi je ta emisija važna za posao, jer zapravo niti ne znam točno tko su glavni izborni kandidati i kakvi su im politički programi, i sjećam se kako je čovjek glatko odbio sve moje argumente.
"Hajd bona, jebo emisiju, ja ću ti sve ispričat kad se vratiš, ko je ko i ko koga u Bosni i Hercegovini, što god te zanima."
Pamtim svaki trenutak: tada je krenuo prema vratima, i onda se opet okrenuo.
"E, jel ti treba para?"
Sigurno sam ga pogledao sa zaprepaštenjem, jer je odmah nastavio monolog, kao da se ispričava:
"Vidi ga, što me gledaš tako? A što da sam ja prvi put u Splitu i da nemam para, jel mi ne bi dao? Jel mi ne bi dao? Ma kurac mi ne bi dao, normalno da bi mi dao."
Znam da sam mu tad rekao da imam para, da su mi u firmi dali dnevnice za put.
"Dobro, jarane, sve sam ti reko. Sad je osam i deset, prije deset, ne, ovako ćemo, prije jedanaest da se nisi vratio! Ja ti neću otvorit hotel prije jedanaest, pa ti vidi šta ćeš i kako ćeš!"
Dobro se sjećam da sam se tog trenutka, u toj hotelskoj sobi pred ugašenim televizorom, sjetio onog recepcionera iz hotela u Kupresu petnaest godina ranije, onog koji je više od pola sata hodao po mećavi da mi donese tabletu protiv bolova za Tatjanu, i pamtim da sam tada, buljeći u ugašeni televizor, pomislio kako je duh Bosne i Hercegovine toliko žilav da se ne može ubiti nikakvim konvencionalnim sredstvima.
Pamtim da sam onda, suočen s recepcionerovom neobičnom emocionalnom ucjenom, slegnuo ramenima i izišao u grad, pojeo ćevape u "Želje", popio nekoliko piva i vratio se tek u ponoć, na čovjekovo oduševljenje, bez obzira što nisam doveo nikakvu trebu.
Sad kad razmišljam o svemu tome, shvaćam da bi pravo pitanje trebalo glasiti: "Kako Sarajevo ikome može biti *strani* grad?"
Ali u ovom trenutku želim se koncentrirati samo na sebe: kako Sarajevo meni može biti *strani grad*?

Gdje sam ono stao? Da, moram se vratiti na događaje nakon posjeta redakciji "Oslobođenja".
Kao što sam rekao, moglo je biti između devet i pol i deset sati kad sam ušao u prvi taksi kod redakcije. Unutra je, pamtim dobro, treštala kaseta s bosanskim sevdalinkama, i znam da sam se odmah sjetio svog oca, koji je od sve glazbe čovječanstva najviše volio baš sevdalinke, kao nekakav genetski danak davnoj migraciji našeg obiteljskog plemena iz Bosne u Hrvatsku, koja se - prema istraživanjima što ih je moj stari sistematski provodio u svoje slobodno vrijeme - odigrala prije nekih pet stotina godina, u vrijeme kad su Turci tek počeli osvajati bosanske sandžake.
Pamtim da sam grozničavo pokušavao smisliti kako da taksista navedem na razgovor o temi zbog koje sam došao u Sarajevo, i da mi je sreća tom prilikom bila sklona: čim je čovjek po naglasku detektirao da sam iz Dalmacije, odmah je smanjio jačinu glazbe i sama od sebe krenula je bujica riječi:
- Vidiš ti ovaj snijeg u oktobru, šta je ovo došlo? Kažem ti ja, Bog je davno otišo iz Bosne. Evo, što je kriv onaj dečko što je strado u gradiću Š.? Tri puta ih je pretreslo do stadiona, a sad ispada da su oni tamo došli s palicama, šipkama, pištoljima, sto čuda...
Sjećam se kako sam u tom trenutku pomislio da je sudbina ipak pravedna: ako već navijače nikako nisi uspio uvjeriti da ti pričaju o Vedranovom ubojstvu, taksisti ti o tome govore sami, a da ih i ne upitaš. Ako si zakinut u jednoj stvari, milost će ti doći s neočekivane strane: kako bi inače slijepi, sakati, hromi i drugi hendikepirani ljudi izdržavali svoje egzistencije?
Razmislivši malo, povjerio sam čovjeku da su u Hrvatskoj mnogi uvjereni kako su sarajevski navijači ciljano i namjerno otišli raditi nerede u gradić Š.
- Ja sam ih vozio tu večer - sjećam se, rekao je taksist. - I odmah sam ih pito da mi priznaju da su oni krivi za belaj.
- I šta su rekli? - zainteresiralo me.
- Oni se kunu da nisu - rekao je čovjek. - Kažu da im je na ulasku u grad raspolovilo kolonu, dva autobusa pustili do stadiona, a dva zadržali, i čim su izašli iz autobusa da ih je počelo gađat svim i svačim. Eto, kako su oni meni ispričali, tako ja sada tebi pričam.
Znam da sam ga tu pitao kako se u Sarajevu komentira činjenica da je ubijeni navijač bio Hrvat po ocu, iako je sukob javno percipiran kao obračun hercegovačkih "ustaša" i sarajevskih "balija".
- Šta imaš to komentirat - rekao je čovjek. - To je u Sarajevu normalno. Pa iz Sarajeva na tu utakmicu nisu otišli Muslimani, nego sve nacionalnosti iz Sarajeva.
Nakon trenutka tišine, kojeg sam zapamtio po tome što je kaseta došla do kraja, čovjek je dodao:
- Sarajevo je ostalo multietničko, bez obzira šta kažu.
- Je li stvarno ostalo? - upitao sam ga.
Sjećam se da sam u tom trenutku osjetio izvjesnu vrstu nade. Makar su brojne informacije posljednjih godina govorile suprotno, i makar sam bio svjestan da je to i logički nemoguće, želio sam da mi netko

tko živi u Sarajevu kaže da je sve ostalo isto kao prije rata. Ne bih mu povjerovao, naravno, ali osjetio sam potrebu da netko tko ovdje živi vjeruje u to.
- Srbi nisu ugroženi - rekao je čovjek - ima ih puno na rukovodećim mjestima. A nisu ni Hrvati.
Znam kako sam mu na tom mjestu obzirno natuknuo da se u zadnje vrijeme po hrvatskim novinama mogu pročitati dramatične ispovijedi sarajevskih Hrvata, koji redom tvrde da su u Sarajevu šikanirani zbog svoje nacionalnosti.
- Najgore mi je kad neki čovjek Hrvat kaže da je ugrožen u Sarajevu, a nije - otpuhnuo je taksist mrzovoljno. - Ja bi volio da mi dođe i to kaže, pa da ja vidim s koje je strane ugrožen. Pa mi smo svi ugroženi, a ne samo Hrvati. Nema posla, mala plata... Evo, vidiš ovu kuću: tu je rođen Oliver.
- Koji Oliver? - mehanički sam upitao, iznenađen naglim čovjekovim prelazom na drugu temu.
- Pa taj što kažu da je ubio Vedrana - mirno je odvratio taksist.
Pogledao sam kroz prozor: gusta zavjesa snijega koji je neprestano padao onemogućavala mi je da vidim više od kontura neke višekatnice.
- Baš tu je rođen? - upitao sam.
- Tu je rođen i odrasto, bona, on je isto Sarajlija - potvrdio je taksist.
- Ovdje niko ne vjeruje da je on ubojica. Brat mu radi u ministarstvu, majku mu svaki dan viđam, nije to takva familija da od nje ubojica izađe.
Kad je to rekao, sjećam se, probio me snažan *deja vu* osjećaj: majku mu svaki dan viđam, majku mu svaki dan viđam, majku mu svaki dan viđam, ovu rečenicu ponovo viđam... A gdje sam je već vidio?
Nije mi trebalo dugo da pretražim prokleto fotografsko pamćenje: godina 2001., mjesto radnje Lašvanska dolina, mjesto radnje selo Ahmići, vrijeme radnje sedam i pol godina nakon pokolja, Fuad Berbić predsjednik je Odbora za povratak mještana Ahmića, ja znam, kaže Fuad, ja znam majku od braće Kupreškić, to su djeca jako fina i sad su u Haagu, a njihova majka i ja se uvijek lijepo pozdravimo, tako kaže Fuad, ovdje nitko ne vjeruje da je on ubojica, kaže taksist, brat mu radi u ministarstvu, majku mu svaki dan viđam, majku mu svaki dan viđam, majku mu svaki dan viđam, tako kaže taksist, a njihova majka i ja se uvijek lijepo pozdravimo, kaže Fuad, nije to takva familija da od nje ubojica izađe, kaže taksist, to su djeca jako fina, tako kaže Fuad, a ja i danas znam tko bi me od kolega klao, iako je od rata prošlo četrnaest godina, kaže onaj prvi taksist, ja sam da prostiš Musliman, kaže čovjek, mislim to su strašne stvari, kaže Fuad.

Sjećam se, kad sam shvatio da mi je taksist svojom pričom o ubojičinoj majci nehotice dozvao sjećanje na Fuada, pomislio sam kako je Bosna i Hercegovina zemlja puna strahovitih koincidencija, barem za mene: možda je to za nekog drugog jedna sasvim obična i bezazlena zemlja u kojoj se ništa značajno ne događa, ali Bosna oduvijek na mene djeluje kao neka vrsta psihodelične droge, i ja nemam objašnjenje zašto je to tako.

Znam da sam tu upitao čovjeka tko je onda odgovoran za Vedranovu smrt, tko ga je ubio.
- Ja ti kažem, to su se srpski i hrvatski političari dogovorili - odvratio je bez razmišljanja, kao da je samo čekao da ga to pitam, kako bi mi pokazao da ima već formiran stav. - Dodik je u petak prije toga bio u Mostaru na nekim pregovorima s HDZ-om, i sad ti meni objasni: Dodik u petak u Mostaru, a u nedjelju Vedran mrtav!
Sjećam se da me tu čovjek značajno pogledao, kao da želi da mu potvrdim kako Dodikov boravak u Mostaru, dva dana prije Vedranova ubojstva u 22 kilometra udaljenom gradiću Š., nikako ne može biti slučajan.

Iskreno, u sebi ni danas ne vjerujem da je navijač Vedran poginuo zbog nekakve političke urote: odmah mi je bilo jasno da će njegova smrt imati ozbiljne političke posljedice po cijelu Bosnu i Hercegovinu, ali ni sada ne mogu prihvatiti teoriju da je stradao zbog političkih smicalica ili nekakvog tajnog dogovora između hrvatskih i srpskih političara. Makar, kad je o njima riječ, ništa se ne može sa sigurnošću isključiti.
Zapravo se radilo o tome da je navijačko nasilje u Bosni i Hercegovini, ali i u susjednim državama poput Hrvatske i Srbije, već godinama bilo toliko intenzivno da nije bila potrebna nikakva politička intervencija kako bi se ono potaknulo. Sociolozi u sve tri države već su duže vrijeme upozoravali da je prvo navijačko ubojstvo samo pitanje dana, i ono se, baš u gradiću Š., konačno i dogodilo.
To čak nije ni bilo prvo navijačko ubojstvo u Bosni i Hercegovini: četiri godine ranije pred stadionom "Čelika" u Zenici - onog istog na kojem sam planirao biti večer kasnije - na smrt je izboden jedan navijač "Željezničara", ali se o tome u novinama pisalo puno manje nego o Vedranovom ubojstvu, jer su obje navijačke skupine, i "Čelikovi" *Robijaši* i "Željini" *Manijaci*, dolazili iz muslimanskog dijela Federacije, pa su tako i ubojica i žrtva bili Muslimani, što je, za razliku od Vedranova ubojstva, otklonilo mogućnost etničkih i vjerskih tenzija.
Smatrao sam da između te dvije navijačke smrti nema prevelikih razlika, ali nisam to želio otvoreno reći taksistu, jer me zanimalo da razvije svoju teoriju.
- Pa čujte, možda tu ima nešto - promrmljao sam.
- Jašta bona da ima - jedva je čovjek dočekao. - To njima treba da pokažu kako je Bosna tobože neodrživa država. Čuj, neodrživa država! Šta ja imam pričat sa čovjekom koji kaže da ne priznaje Bosnu, a živi u Bosni...
Shvatio sam da opet misli na Milorada Dodika, premijera Republike Srpske.
- On kaže da živi u Republici Srpskoj - ubacujem, da vidim što će čovjek reći.
- A gdje je Republika Srpska, u Australiji? - taksist odgovara protupitanjem, i nastavlja prekinuti monolog: - Šta ja da radim sa čovjekom koji kaže da ne priznaje Bosnu i Hercegovinu, a rođen je u Bosni i odrasto je u Bosni? Šta ja da radim s takvim čovjekom?

Pamtim da sam ga tu pitao koji dijelovi Bosne i Hercegovine navijaju za državnu reprezentaciju, a koji ne. Znao sam već odgovor, ali me zanimalo što će mi čovjek reći i na koji način.
- Za reprezentaciju navija Bosna, a Republika Srpska ne - rekao je čovjek. - I najveći dio Hrvata isto ne.
- A koji dio Hrvata navija? - pitam, začuđen.
- A bogami, ne znam - uzdiše čovjek i gasi motor. - Stigli smo. Ova zgrada ispred je Vijećnica, iza nje vam je Baščaršija. Tri marke.

Sjećam se, kad sam izašao iz taksija, kako me roskava studen trenutno obgrlila od stopala do vrha tjemena. Zakopčao sam jaknu i stavio kapu, ali ti potezi nisu mi puno pomogli: tog jutra u Splitu je bilo barem petnaest stupnjeva toplije i organizam mi se očito nije mogao toliko brzo priviknuti na tako naglu i hladnu promjenu. Snijeg je padao kao da nikad ne misli prestati.
Tada sam odlučio potražiti kavanu "Balkan": njeno ime sam zapamtio iz brošure Turističke zajednice Sarajeva koju sam našao u hotelskoj sobi - vidio sam da nude muziku uživo, makar u brošuri nije bio naznačen žanr. Punim imenom kavana se zvala "Balkan Cafe", s jednim "f". Adresa: Halaći 10, Baščaršija. Tako je pisalo.
Zaboravio sam reći da sam prethodno iz hotela nazvao Marka u Mostar i da me on uputio upravo na tu kavanu "Balkan", gdje na šanku radi njegov prijatelj Mirza, s kojim bih, kako me Marko uvjeravao, mogao popričati o temi zbog koje sam došao u Sarajevo.
Zapravo sam, polazeći iz Splita, planirao da večer u Sarajevu provedem sa Selmom i Šimom: mislio sam da ću dotad obaviti intervjue zbog kojih sam došao u Sarajevo i da ću im se poslije toga javiti da se nađemo negdje u gradu, ili da dođu po mene. Međutim, kako su mi svi planirani razgovori propali, a u Split se iz načelnih razloga nikako nisam mogao vratiti bez reportaže, preostalo mi je jedino da prolunjam Baščaršijom i pokušam pronaći sugovornike koje zanima nogomet i tema zbog koje sam došao u Sarajevo. Drugim riječima, bio sam prisiljen improvizirati.
Šime i Selma bili su mi možda i najdraži ljudi koje sam znao u Sarajevu, ali njih nogomet definitivno nije zanimao, a ja sam nečim morao zakrpati onu rupu u trbuhu koju zovem "reporterska glad", i zbog koje me fotoreporteri uvijek proklinju, jer im nikad ne znam reći kad će reportaža biti gotova i koliko nam je sugovornika dovoljno: svaki put moram čekati da mi iz "rupe" na trbuhu - koju bih osjetio čim se iskrcam na teren - dođe signal da je "reporterska glad" zadovoljena, odnosno da je "rupa" nahranjena s dovoljno slika i informacija.
Osim toga, računao sam, kad sve to obavim bit će previše kasno da se javim Šimi i Selmi, jer oboje rade ujutro: zato sam odustao od ideje da ih nazovem. Sad mi je, u ovim okolnostima, jasno da je to bila greška, ali lako je sad govoriti.
Znam da sam se potom sjetio Rahele. Ona je bila muzičarka, svirala je u nekom bendu i pretpostavio sam da se vjerojatno ne mora dizati rano ujutro, ali ni nju nije zanimao nogomet, pa sam odlučio javiti joj se malo kasnije, kad vidim kako će mi krenuti improvizirani intervjui s Baščaršije.

Sad, nakon svega, mogu reći čistog srca: Bog mi je svjedok da sam usrdno tražio kavanu "Balkan" i da sam pitao ljude na cesti, od Vijećnice do Saborne crkve Presvete Bogorodice, od Katedrale Srca Isusova do Gazi Husrev-begove džamije, od Latinske ćuprije do Starog hrama, i da nitko nije znao gdje je kavana "Balkan", iako je u brošuri bila jasno označena.
Neki su mi odmah priznali da nikad nisu čuli za tu kavanu, neki su rekli da je davno zatvorena, a neki su me samouvjereno slali u pokrajnje uličice, gdje opet nitko nije čuo za kavanu "Balkan" ili su uvjerljivo tvrdili da je davno zatvorena, ili su me, pak, s punim uvjerenjem slali u neke pokrajnje uličice, gdje su me opet svi čudno gledali kad bih im rekao što tražim i zamolio ih da mi pomognu.
Znam da mi je to u početku bilo simpatično i da sam mislio kako se radi o gradskom običaju da se turiste malo "izvoza": koliko se sjećam, bilo je već jedanaest sati navečer, a ja sam se još uvijek vrtio po Baščaršiji i Ferhadiji, dok mi je gusti snijeg padao u usta i tjerao me da mljackam kao mačić kad se napije mlijeka.
A onda sam se u jednom trenutku, kad sam po ne znam koji put prošao pokraj Sebilj-česme, odakle se lijepo vidjelo taksi stajalište s druge strane ceste, sjetio muslimanskog taksista koji me od hotela dovezao do redakcije "Oslobođenja", i kroz glavu su mi, kao na tramvajskom displayu, promarširale njegove kockaste riječi: "Od rata prođe evo četrnaest godina, a ja i danas znam tko bi me klao od kolega na stanici. Ja sam, da prostiš, Musliman."
Znam da sam od naleta neočekivane uspomene zastao pored Sebilj-česme i da sam pomislio: kako to može znati? I već u sljedećem trenutku, sjećam se, kroz glavu mi je proletio logički nastavak nedoumice: ako to zna, kako može svaki dan raditi i piti kavu s tim ljudima, "ko da je sve normalno"?

Ni sada ne mogu odrediti zašto sam se u tom trenutku sjetio tog taksista, a ne, recimo, one djevojke s recepcije. Možda bi, da sam se sjetio djevojke, kasnije sve ispalo drugačije. Možda. Što se kaže: nikada nećemo znati.

Da sam se sjetio djevojke s recepcije, umjesto što sam se sjetio taksista, možda ne bih u sljedećem trenutku odlutao deset dana unatrag, u dan ubojstva navijača Vedrana. Vedran po ocu nije bio da prostiš Musliman, nego da prostiš Hrvat, ali je ubijen jer su ubojice mislile da je da prostiš Musliman.
Sjetio sam se kako je Vedran ubijen ispred stadiona u gradiću Š. samo nekoliko minuta prije nego je trebala početi utakmica između lokalnog kluba i njegovog "Sarajeva", i kako sam ja tog dana također bio u Bosni i Hercegovini, jedva dvadesetak kilometara istočnije od gradića Š.

Jovanka Uljarević

SVE NAŠE MOĆI NEMOĆI

imaš moć da zaboravljaš
ja da poričem
blagim klimanjem glave i svjesnim spuštanjem kapaka
odapnemo nijemi pozdrav jedno prema drugom
kao da smo dio tajne službe na zadatku
ničim ne smijemo otkriti da smo bili uzgajivači nježnosti

znamo sada da se ne znamo
toliko je preostalo
kao opomena
iskustvena prikaza zbog koje si mudriji
a ja umornija

imaš moć da zajašeš na krilima ponosa
zabuljen u zvijezde od kojih ni jedna ne nosi moje ime
ja imam moć da previdim
učinim sve prozračnim i dišem duboko
dišem duboko
sve brže
odbrojavajući do otkucaja koji će me raspući
puštajući te da odeš
kako velikima i hrabrima priliči

znamo da se ne znamo
susret je neplanirana zgoda
nas koji drugom zadatku pripadamo
nas koji zadataka nemamo

oktobar 2009.

Vuk Rodić

JESENJA ELEGIJA

Dva čovjeka sjedila su na klupi u parku.

"Kompozitor Igor Svjerugin bio je moj najbolji prijatelj.

Prije deset godina izveden je iz kuće, ubijen na zvjerski način, kastriran, bačen u vrt s orhidejama.

Kod mene je njegov notni zapis 'Jesenje elegije' koju nije završio", reče gospodin u kariranom kaputu.

"Sjećam se vrlo dobro tog dana, ja sam ga ubio", izusti drugi.

"Oprostite, imate li upaljač?"

Antonija Novaković

NEDJELJA KOD SEVEROVIH

Dijete je bilo još maleno i kad je prebacilo nogu preko ruba kutije da izađe, prevrnulo se skupa s njom na travu.
- Josipe, pazi - rastreseno je rekao muškarac za vrtnim stolom.
Na naslovnoj strani masnim je slovima pisalo Sezona podbacila. Čovjek je zatvorio novine. Presavio ih je na pola i ostavio u krilu.
Pokraj živice koja je dijelila njihovo dvorište od susjednog, čučala je žena. U ruci je držala škare i tupom se stranom češala po potkoljenici.
- Prokleti komarci - rekla je gubeći strpljenje.
Dijete se oslobodilo kartonske kutije. Podiglo se s travnjaka i potrčalo prema kući. Muškarac je u naletu vjetra osjetio miris zemlje.
Svom se snagom zabilo u zid. Kaciga na glavi od udarca je odskočila i dijete je ponovo ležalo na tlu.
- Josipe! - viknuo je muškarac.
Žena je oprezno gurnula ruku u grmlje.
Ležeći na tlu, dijete je diglo glavu i pokazalo prstom. Svi su pogledali u tom smjeru.
Na nebu se pojavio veliki zeleni balon.
- Čak četrnaest posto - razmišljao je čovjek.
- Samo još mrvicu - pomislila je žena pružajući vrhove prstiju.
U udubljenje na djetetovoj kacigi zalazilo je sunce.

Andreja Dugandžić

PUTUJEM U DOBRU ZEMLJU

Došla je noć.
Ne idem nikud.
Dobra zemlja to si ti.
Tvoje ruke
U njoj.

Nisam žedna.
nisam gladna.
mogu biti parket
polica ili zid
Fiksirana.
Sama po sebi

U ovoj spavaćoj sobi
I primaćoj sobi
Ovo sada,
to je moja kuća.

toplim jezikom
oblizujem svoja
meka usta
U gaćicama svemir.
jagodice titraju
u iščekivanju.
biti vlastita.

Treba iznajmiti stan,
mlada zaposlena žena traži
jednosoban stan
S centralnim grijanjem
Nema okupljanja ni dovođenja!

Zamisli kakvu bi kosu imala naša kćer.

Dobro jutro ljubavi
Kakav je to samo san bio
Vičeš iz kuhinje
Sin ti trčkara oko nogu
Nešto mi pripravljate.
Ja. Meni? On.

Nepotrebna,
niko i ništa,
Neoperativna,
Neproduktivna,
Nespremna.
Polu-pečena,
Impotentna!
Neiskorištena,
Neformirana
Ne-reformirana.
Neformatirana

Treba biti sama.
U kutiji u slovima
U dlanovima.
U 19.58.
Ti nisi kao cijeli svijet

Nedorasla
Niškorist
Amorfna.
Nepripravljena
Neuglađena.
Nedozrela .
Prosta.
Neuspjela

Jedan dva tri
Prsti u seskačvinu
Stopala u nigeriji
stidnica mi jaše ekvator.

Embrionalna.
Džaba joj.

Moje vrijeme za sve.
Za zajebat cijeli božji dan.
I sad nemam više šta
Stanem i zamislim se.
Sad će jesen.
Svježe doba.
Obojeno našim
rođendanima.

Igor Isakovski

ZNAM KAKVE SU MI OČI

Danilu Kišu

Penjem se bijelim
Betonskim stepenicama
Hodam polako
Takoreći nježno
Kao da ih milujem
I znam
kakve su mi oči

ne trebam zrcalo
ne trebam odraz - znam
kako gledam

hodam nježno
takoreći nečujno
sa zjenicama skupljenim
kao vrh olovke
crne i sitne
takoreći neprimjetne

na vrhu jezika
koprcaju mi se
slike revolucija
ideje o slobodi
skice umiranja
znam kakve su mi oči

hitro mijem
sve pozdrave sa dlanova
bijeli se sapun crni
od mnogobrojnih dodira
rukovanja i dizanja čaše

ne pogledavam se u ogledalu

moje su oči noćas oči moga oca
i svih mojih predaka - šareno zeleno
vječito neprilagođene, rođene za svađu

riješio sam vratiti se doma, jer znam
kakve su mi oči - *bolje u miru*
sa sobom, nego u miru sa svijetom.

15.06.2008 01:48

Tess Gallagher

GOSPODIN I GOSPOĐA PACOV

(Preveli: Kathryn Hampton i Marko Tomaš)

Iza kolibe, usred dana kradu
iz ptičjeg tanjura. Josie
to ne zabavlja. Ubrzo
više ih ne vidim.
Mjesecima kasnije naiđem
na otrov za pacove ispod
saksija i shvatam
njihovu sudbinu. Od gozbe
do posljednjih vrata.

Miloš **Ž**ivanović

U SRCU

U srcu ja sam low-life
i volim belo meso, u srcu ja sam crn
ja sam šiptar, ja sam musliman, ja sam cigan
ja sam Bernard Šo:
u srcu nosim jednu lepšu tajnu i napolju me čeka noć,
u srcu ja sam arapin, ja sam hispano
u srcu ja sam mladi amerikanac
u srcu ja sam prorok, ja sam latin, ja sam bizantin
ja sam židov sa kikicama, ja sam čistunac i palestinac
ja sam homoseksualni otac svih patrijarha, ja sam papin lucifer
i sisam mu krhko zdravlje, ja sam suvišan
u srcu ja sam kurac na biciklu, ja sam prašina
ja sam mean motherfatherfucker, hramovi su kanalizacija
ja sam reka nezadovoljnih, ja sam huk modrih leševa
kanalizacijom plutaju beda i strava, ja sam šljam osvajača
ja sam opsada, ja sam pleme, ja sam masakr.
Samo mi vetar puni džepove
ja ga sakupljam i čuvam u komorama
u srcu banka.
Daimone, tvoje ruke su oblaci nad tvrđavom,
pišam u Savu i gledam kako Dunav raste.
U srcu ja sam magličasti duh iz šahta,
a ti, u remind me of my favorite song.

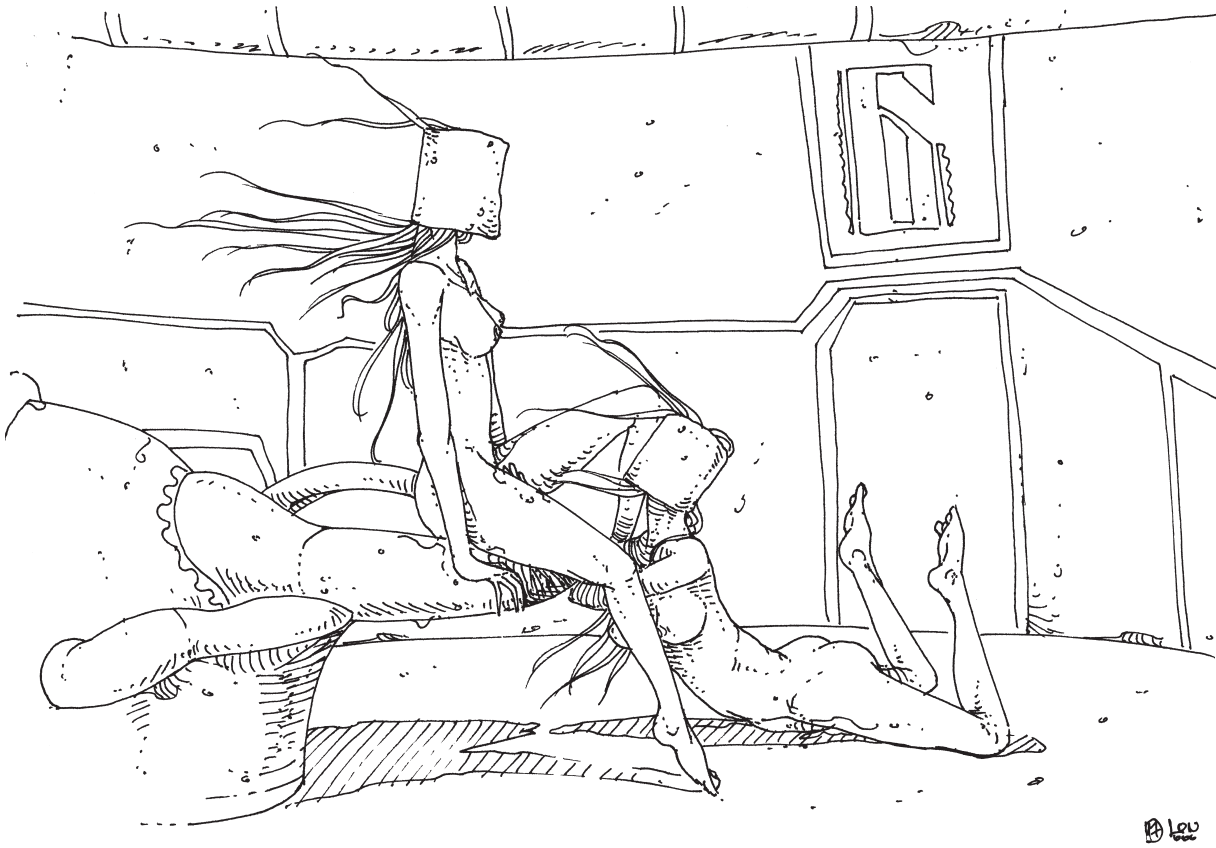

Danica **P**avlović

DISPERZIJA

Spustila sam usne
na njene

Ona je devojčica sakuplja salvete
autostoperka sa nadlanicom ka P.
ona jede suši
na plaži bosonoga
smeje se bez razloga
isplazi plavi jezik od plavog sladoleda
jeca na leđima leži
suza joj klizi u uho
u kontrapostu na rolerkousteru
secka crni luk sa naočalama za sunce
škilji u more slana
boji kožu u braon kosu u crno
sklapa oči i odriče se sna
budi se vedra u zagrljaj jutru
trucka se na sedištu autobusa
u svom odrazu na staklu ne vidi sebe

Spustila je usne
na moje

Tone

u veštačko disanje
u artificijelnom snu

Denis **M**ikan

PAUČINA

Šta je to u ćoškovima?
Pogledaj ispod kreveta, pogledaj!
I na staklu, da, čak i na prozorima.

Osluškujem i vrebam.
Pauka - radnika. Mutivodu.

Probudiću te, čekaj samo da
Kupim trubu.

Ako se sretnemo u kupatilu
Ko će koga prvi prepoznati?

Ne vrijedi
Spavati.

Naš stan tone.
Krevet polako klizi.
Jesu li ovi zgrčeni prsti tvoji ili moji?

(Zaista ne znam šta da mislim o pticama.
Nadam se da znaju šta rade.)

Čuje se kidanje mreže.
Napokon sviće.

Feđa **Š**iširak

13 Oct 2002 : 10:11:44

Kad je emotivna rupa previše prisutna ne odgovaram za svoje postupke, ni pred sobom samim ni pred bogom. Izjavio sam od srca i bez imalo stida nakon nekolike pive mazeći sasvim novo tijelo u rukama.
Dani prolaze i ja im naravno nisam nikakvog specijalog razloga dao za to. Jebiga, više ne radim pa provodim dane gledajući možda pet filmova, spavajući četiri do pet sati, a ostalo vrijeme imam izbor između zablude i odluka. Zabluda mi više odgovara.
Zovnem Lelu na piće u Jemmapes. Solidan bar na kanalu Saint Martin, odličan za romantiku i pojavu. Znam gazdu i cijelu ekipu, a curama se sviđa kad uđeš u kafanu k'o u svoju kuću.
Našli smo se na trgu republike. Pa onda polako kroz ulicu Temple d'or do kanala, pa uzvodno, pored mirne vode uprkos vjetru. Zagrlim je da ne upane u vodu, da je zagrijem i da joj pokažem koliko sam večeras samo njen.
U baru je vladala predviđena atmosfera. Pili smo pivo, pa vodku. S vremena na vrijeme izašli bi na kanal da zapalimo. Tada bi nam se uglavnom priključio neku iz radne ekipe. Leli su sjajile oči. Nosila je dosta tuge u sebi, a ipak izgledala je površinski sretna. Na površini se zaustavljam. Ispunjavala je moje srce pozitivnom tugom, a imao sam osjećaj da ona svoju na momente zaboravi, kad je malo jače stisnem ili kad blago prođem rukom ipod njene košulje.
Iz bara smo otišli pred zatvaranje. Jetta je bila parkirana nedaleko. Došao sam autom da pokretima dam maksimum slobode i da ne bih nikada zažalio. Lela neće da idemo Jettom, ja sam popio, a ona je već preživjela nesreću u kojoj je brat ostao. Da se ne bi zadržali na temi zaustavim prvi taxi u prolazu. Avenije des Gobelins molim, rekao sam, Lela je rekla ne vozite nas Boulevard de Sebastopol. Što se mene tiče sve je okej.
Taxi se zaustavi na uglu rue des Lombards. Izađemo. Ispred ulaza tri mala crnca od kojih uzmem malo šita. Zgrada je u samom centru Pariza. Kaže da je stan od njenog dobrog prijatelja, fotografa Žan-Marka koji je trenutno u Keniji. Našao je frajera i sređuje mu papire. Stan je na petom i zadnjem spratu. Zgrada je prazna, svi spratovi su zauzeti poslovnim prostorijama, biroima advokata i ordinacijama kojekakvih doktora. Stan je ogroman.
Lela nam iz kuhinje donese po piće. Ja među CD-ovima nađem Joy Division i pustim. Mlađi sam se furo na Iana, vješanje, a pored toga muzika je bila okej. Lela kaže Indochine, francuska grupa koja je malte ne sve rifove od Joy-a uzela. Ne ovo je izvor, odgovorim. Onda pustim Can i bolje nam je.
Izađemo na balkon. Pariz je raj na zemlji ili u najmanju ruku rajska bašta u kojoj je moj dedo odgovoran za red.
Lela se polako zatvorila. Pa i ja.

U kuhinji pronađem kafe i napravim francusku filter kafu. Ne podnosim filter kafu. Okrene mi stomak i imam osjećaj da ću u svakom trenutku izaći napolje. Taj strah ipak zaboravim jer kafa je sada potrebna zbog vruće šolje u ruci, toplog zadaha, malog jointa koji ćemo podjeliti ući malo dublje jedno u drugog i nakon toga sigurno se skinuti.
Lela je na kauču i piše nešto na niskom staklenom stolu. Zamolila me je da je pustim da završi. Kafa se hladi. Smotao sam joint i šetam po stanu razgledam. Nekolike slike Žan-Marka, dosta afričkih detalja, dvije sobe sa zatvorenim vratima u koje nisam ušao, u hodniku niski ormar i na njemu oko dvadesetak šešira, masivna biblioteka s knjigama na engleskom i francukom, orginalna izdanja. CD-ove sam već pregledao i kolekcija izdaje čovjeka od četrdesetak godina s kojim bi se sigurno mogla popiti kafa. Pustim Belle and Sebastien. Sedam je sati. Lela radi u deset. Kafa i ostatak noći su prošli okej. Osjećamo se dobro. Polako vratimo stan u njegovo prvobitno stanje, zatvorimo prozore i operemo sude. Izađemo. Ispred zgrade Lela se naglo istrgne iz mojih ruku i zaustavi taxi. Poljubi me u obraz i sjeda u bijelog pežoa 605. Doda mi papir i kaže: Htjela sam zaboraviti.
Otišla je. Polako okrenem kroz Mare po Jettu. Grad je mrtav. Rano je još uvijek. Hladno mi je. Zapalim cigaru i izvadim iz džepa zadnje Leline riječi.
Kada uđem u taxi pobrisat ću tvoj broj telefona
Voljela bih da i ti tako uradiš
Zbogom Lela
Nasmiješim se. Prvi dio je okej ali ovo zbogom je čista patetika. Normala cura živi u francuskoj i oni vole reči zbogom za definitivne rastanke. Pomislim Lela, Lela.
Jetta nekada doprinosi mojoj sreći. Tako da sam jutros nekih standardnih desetak minuta vožnje pretvorio u sat i pet minuta. Bio sam u redu, pošten, bez guranja, slušao sam France Inter, volim glas Pascale Clark, volio bih da mi postavlja milone malih pitanja. Volio bih da znam sve odgovore.
Polako sam došao do kuće.

Marko **T**omaš

PONOĆ

Moj pas leži pored radnog stola.
Deset minuta iza ponoći
u našem dnevnom boravku
čuje se samo tipkanje, zvuk slova,
koja slijeću na ekran.

Noćne vijesti su gotove.
Moja žena spava u polumraku,
i iz druge sobe mogu opisati njezino lice,
sklopljene oči, jarku rumen obraza
i način na koji joj kosa pokriva jastuk.

Spokoj poznatih, dragih stvari.
Jedna stara, prigušena melodija.
Jedan muškarac odvaja dimove cigarete.
Ponoć je najljepše doba,
vrijeme anđela iz stolne lampe,
tiha svjetlost polusna.

Ryan Van Winkle

NE ŽELIM KIŠU ZBOG KIŠE

(Preveo: Marko Pogačar)

Pamtim ljeta u kojima
kiša dolazi hladna
kao suprotna strana jastuka. Crvi
napuštaju prašne komore i
puzu pločnikom

onako
kako nikada nismo naučili.
Gnječili smo ih našim biciklima a
poslije udara sunce je
pržilo kože jednu uz drugu.

Tako ne želim
kišu zbog kiše
- onu koja ne nosi tajne
škripanje naše šupe,
prašnjavi miris

rajčica
prije nego su oprane.
Nekih popodneva pijesak bi bio mokar
od kiše i ne bi gorio pod
našim smežuranim

stopalima.
Otac bi smislio igru da nas ušutka
dok miris pare sipi u našu kuću.
Onako kako su vlakovi mogli mirisati
prije nafte i struje,

miris zaboravljenog
čajnika koji vrije, gorak i gotovo čist.
U kući karton, kutije i ormari,
i sunce nam nije nedostajalo
kao brat

koji zove da kaže: 'Kišo, opraštam ti
što si me zadržala pod
sivom vodom.' Nisam oduvijek
bio star, glup i zao. Rođen sam
nevin. No sunce

me je učinilo brutalnim.
Volio sam metalne ručice pretvorene u plamenike.
Kada bi pojas pržio bratov maleni bok plakao je
toliko snažno da smo kasnili u trgovinu,
udario sam ga
gdje je već bio rumen
i on je pao na crn, suncem užaren katran,
plačući dok mu nije naređeno da šuti i sladoled se
stao cijediti njegovom uspravnom rukom.
A sada kiša dolazi svakodnevno,

kao novine.
Nedjeljno opsežne. Ne kao dijete
dobrodošlo po povratku,
ni netko mrtav
koga dočekujem.
U lijepim snovima

djed uzima moju ruku,
kaže da mi je oprošteno
što sam zakasnio njemu u bolnicu,
za način na koji

razgovaram s majkom,
što živim dok je on mrtav.
I ja kažem hvala ti a on kaže da uživam u kiši
dok mogu, i samo zbog njega pokušavam, kao
u djetinjstvu,

prije nego je kiša bila tek kiša
ili čak ona prokleta kiša i djed je
stajao kod sladoledara vičući: 'Brzo, dođi brzo,
prije nego se otopi.' Prije no sivi oblak koji
visi nad zapadom dopluta bliže i
sjeti se kišiti.

Marko Pogačar

PREKO PREDMETA

Jesi li prosvijetljen? nešto nestvarno
čuči u tvojoj formi. od tamo bilje iznosi
svoje posredstvo: ondje se vrijedi ukopati,
leći kao u tamnu baru i reći jagode,
jagode su, ono duboko jamsko,
to glatko u čemu čučim.

a što se sve može učiniti s jagodom? je li je
moguće prekoračiti? kažem drugovi,
jagodom se može stvoriti ime. predmeti,
u sebi bezimeni, sasvim ih lijepo podnose:
mirisni predmeti u ljetno popodne, u parku,
na Cvjetnom trgu- cijeli je povrtnjak izašao
u šetnju i šapuće strašna je moja ljubav,

sva ta vražja ukočenost. uostalom, jeste li ikad
vidjeli vraga? ja sam jagodu vidio. vidio sam
joj sise. u jednom razgovoru rekla mi je u slušalicu:
jebi se, u meni raste topao južni miris, večera
je na stolu; netko iznosi svjetlo iz sobe i mrači se,
ništa ti nisi vidio, još ništa ne znaš: onaj tko pliva
ima ime; riba, riba reče i prokrvari iz očiju,
kao da jede kestene.

Aleksandar **S**tojković **ST**

OTUĐENJE

Otuđenje, mali, skoro nevidljivi mravi
Otuđenje, prašina na stolu, ispod debelog romana
Otuđenje, ispletene paukove mreže
Otuđenje, osuđeni list sa zelene grane
Otuđenje, crna fleka na naslonu fotelje
Otuđenje, komšijine cevi
Otuđenje, zanoktica na kažiprstu se crveni
Otuđenje, tačka u zidu gde je nekad bila slika
Otuđenje, senka po kojoj znam da prolazi vreme

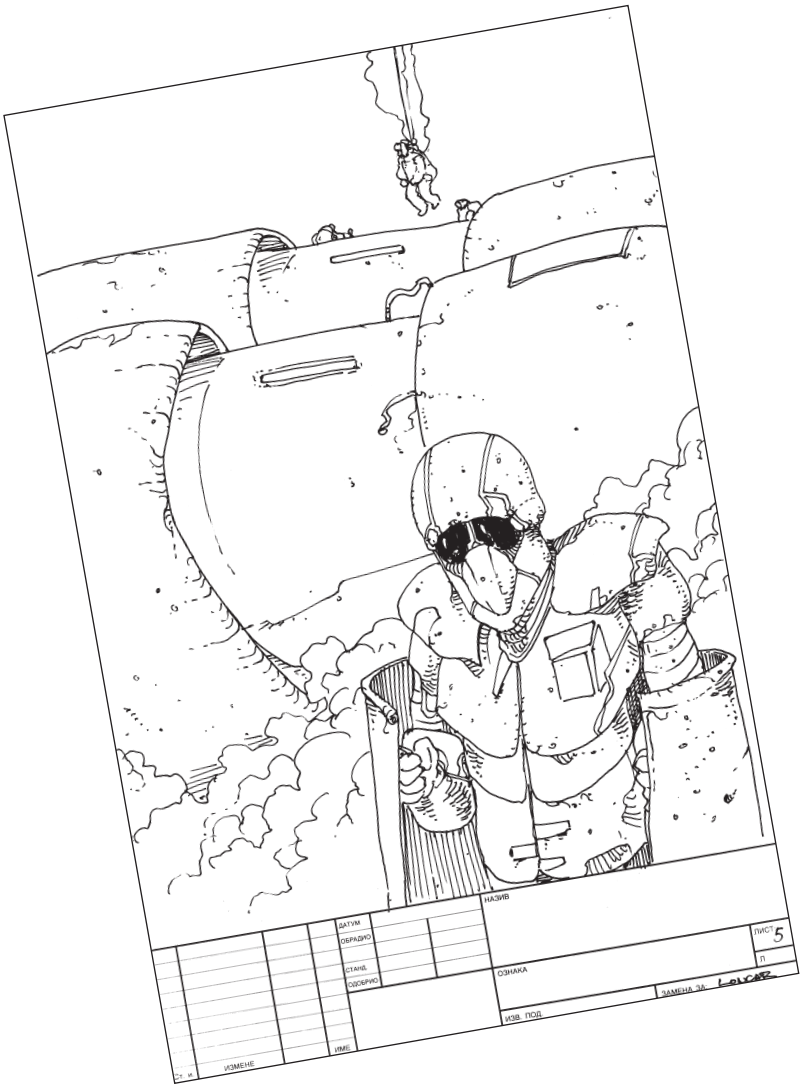

Vladimir Arsenijević

TOUR DE JOUR: 20/01/2010

20-01-2010, 12:00-12:01 GMT

1.
Ostrvo Haulend
(GMT -12)

Ponoć je upravo prošla. Novi dan je zvanično otpočeo: sreda, dvadeseti januar 2010. godine. Ali, na mestu poput ovog za to baš nikog nije briga. Ovde nema ljudi. Tiho je među ruševinama naselja koje je nekad davno trebalo da bude gradić Itaskataun, tiho je pod napuštenim svetionikom Amelije Erhart do kog ona nikada nije stigla, tiho je i pod olupinom aviona koja tu decenijama trune. Tiho je i mirno na ovom koralnom ostrvu u sred Pacifika, na kom izuzev galebova i mrkih bluna gotovo da i nema nikog drugog.

Vreme ovde kao da stoji, zaista, pa ipak se svake noći u isti čas nešto dogodi, jer se u jednom precizno određenom trenutku na ostrvu Haulend silna jata galebova i bluna naglo razlete, a njihovi krici zaparaju modro nebo.

Tačno u nula nula nula jedan.

2.
Apija, Samoa
(GMT -11)

Pored katedrale Marijinog bezgrešnog začeća u samoanskoj prestonici Apiji u jedan sat posle ponoći događa se čudo.

Dvadeset dvogodišnji skitnica i pijanac Solosolo Mataeliga, koji se dve godine ranije obreo u glavnom gradu, tvrdeći da je rođak samoanskog nadbiskupa Amapatija Luija Mataelige, s kojim je delio isto prezime, već dugo je i bezuspešno nastojao da ugovori susret s prečasnim. Grozničavo je tvrdio da ima nešto važno da mu poruči. Poslednjih meseci čitave bogovetne dane i noći provodio je u blizini katedrale. Tu je pio, prosio i spavao.

Ove noći tačno u jedan nesrećni Solosolo se, beznadežno pijan, presamićuje i pada kao pokošen ispred severnog zida veličanstvene građevine, ponosa čitave Apije. Nekoliko ljudi koji se u tom trenutku nalaze na ulici, policajac, dvojica skitnica koje ga poznaju i grupa od četvoro turista iz Evrope koji su se zatekli tu u noćnoj šetnji gradom, pritrčavaju da mu pomognu. Krv mu nadire na oči, crvene suze slivaju mu se niz obraze. Svedoci su zatečeni i nekoliko trenutaka niko ne izgovara ni reč. Jedan od turista podiže fotoaparat. Blic seva. "Dlanovi!", začuje se tada nečiji uzbuđeni glas. "Pogledajte mu dlanove!" Iz dva otvora na samom središtu njegovih dlanova lije gusta tamna krv.

Jednog dana, mnogo decenija, možda čak i vekova kasnije, ovaj prezimenjak nadbiskupa prečasnog Mataelige, pijanac i lutalica, biće

proglašen za sveca. Možda.. Budućnost je varljiva i ne zna se šta sobom nosi.

Ali, u nula jedan nula jedan tog dvadesetog januara 2010. godine, oči samoanske skitnice i pijanca Solosola Mataelige beznadežno kolutaju, jezik mu se lepi za suvu usnu duplju, a srca svih oko njega ispunjena su svetim duhom.

3.
Honolulu, Havaji
(GMT -10)

Dva sata posle ponoći je u Honoluluu, na ostrvu Oahu, Havaji. Noć je mirna, rascepkani oblaci klize širokim nebom nad avenijom Kilauela. Nakon napornog rada u italijanskom restoranu *Mario's* i nekoliko pića u lokalnom baru, Mateo i Lorenco zastaju ispred zamandaljenog izloga jednog od mnogih burger-džointa u nizu, da Mateo zapali cigaretu.

"Dugo sam mislio da je poznajem", kaže Mateo tad, otpuhujući prvi dim. "Mislio sam da je poznajem, Lorenco. Mislio sam da znam ko je, mislio sam da znam ko smo. Mislio sam da je volim! Hteo sam da mi bude žena. Hteo sam da imamo decu. A sad još jedino znam da je ne poznajem, da je nikada nisam poznavao, sad mi je, štaviše, jasno da nikoga ne poznajem. Zato sam se spakovao i došao ovde."

"Ni mene?" uzvraća mu rođak Lorenco sardonično, a usta mu se pri tom razvlače u osmeh. Smešno je, misli, suviše smo stari za ovakve razgovore, dvadeseta nam je, gospode, dvadeseta.

I nismo više kod kuće, u onoj selendri.

Već na Havajima, čoveče!

"Ni tebe", odgovara mu Mateo. I gleda ga u oči s gorućom iskrenošću temperamentnog tinejdžera.

Mogao bi već i da odraste, misli rođak Lorenco i baca pogled na svoj novi sat koji je pre samo nedelju dana, od prve plate, pazario kod preprodavca i na koji je tako ponosan.

Nula dva nula jedan.

"Kako si ono rekao da se zove?" pita, donekle rastreseno.

"*Zvala* se Fiorela. Fi-o-rela", kaže Mateo s dimom u plućima. "Pomalo seljački, a? Ali, besmisleno je pričati dalje o njoj. Ona za mene nije čak ni prošlost. Kao što sam ti već rekao - nisam je poznavao. Nikad!"

4.
Dolina reke Kenai, Aljaska
(GMT -9)

Na Aljasci, u dolini reke Kenai okruženoj zasneženim, tamnim planinama, u tri sata posle ponoći, na temperaturi od minus deset stepeni, Pesnikinja pruža ruku Piscu (koju on ne prihvata, pretvarajući se da pretura po džepovima u bezuspešnoj potrazi za nečim) i kaže: "Dovela sam te ovde, baš na ovo mesto, da ti pokažem gde ću te, kad letnji dani stignu, naučiti kako se lovi kraljevski losos. Do sad si lovio samo šarana, ali vreme je da naučiš kako se lovi losos."

"Pogledaj", kaže Pesnikinja, "pogledaj ovo modro nebo iznad nas. Pogledaj kako se voda penuša. Pogledaj svu tu prirodu. Zar ne uviđaš - ovde *sve* od nas zavisi!"

Pisac pogleda oko sebe, zakašlje se, mrzovoljan je i nedostaje mu alkohol, pa gunđa: "Zapravo, mislim da se ne slažem s tobom. Ovde *ništa* od nas ne zavisi."

"Ali, svejedno, hajde da probamo", kaže Pisac još, "hajde da probamo, dođavola!"

Pesnikinja ne skida pogled s noćnog neba. "Kako ne razumeš", kaže. "Kad bi ovaj predeo bio pun ptica, kao što nije", i ona naglo pljesne dlanom o dlan, "one bi se sad razletele."

I nasmeje se sama toj pomisli, kad već on to, zauzet paljenjem ko zna koje cigarete u nizu, ne učini.

Pisac iskašljava oblake bele pare.

Pesnikinja, čiji je pogled i dalje usmeren prema gore, potom polako izgovara: "Volim te", upravo tako da Pisac ne razume izjavljuje li to ona ljubav njemu ili bespreglednom nebu nad njima.

"Možda bi trebalo da malo odspavamo", kaže Pisac tada, osvrćući se oko sebe, i naglo se strese. "Već je... minut prošlo tri. I hladno je!"

Pa napokon baci jedan kratak i sumnjičav pogled ka tom njenom prokletom nebu.

5.
Tihuana, Meksiko
(GMT -8)

Napolju divlja strašna oluja, voda nadire sa svih strana i kulja ulicama, nosi sa sobom otkinute grane, vozila i ljude, a dvadeset trogodišnji Oskar Antonio Moreno, odmetnuti sin poznatog vlasnika lanca pekara u Tihuani Manuela Morena, diler kokaina, lopov, makro i (neotkriveni) ubica policajca, u četiri sata posle ponoći te tragične srede leži nag na ogromnom krevetu u spavaćoj sobi svog luksuznog stana na trećem spratu jedne solidne zgrade sasvim blizu *Playas de Tijuana*. Pored njega je petnaestogodišnja Patrisija Himena Hernandes, novopridošla radnica u jednoj od očevih pekara koja je upravo izgubila nevinost. Evo šta joj Oskar Antonio Moreno govori:

"Mene zovu El Ćavo", govori, "i, *bueno*, svi dobro znamo zašto. Tebe zovu Guerita i takođe dobro znamo zašto. Tvoje plave oči zaludele bi muškarce u svim gradovima uz granicu. *Andale*! Pomisli samo! Tihuana, Meksikali, Nogales, Huares, Matamoros, svi na nogama... Možda bi mogla i da glumiš u telenoveli. Kako je uopšte moguće da radiš u pekari!"

Istovremeno, u kanjonu de Los Laureles, podivljale vode nose dvadeset sedmogodišnju Lupitu Martines i njenog četvorogodišnjeg jedinca Hozea. Poslednja Lupitina misao upućena je sinu, poslednji pokret usmeren na to da ga nekako izdigne iz nabujale vode, da ga spasi. "Hoze", viče Lupita. "Drži se, maleni!"

Pre nego što ih mutna voda oboje proguta.

"Gledaj me", dahće Oskar Antonio Moreno zvani El Ćavo Patrisiji Himeni Hernandes zvanoj Guerita, "samo me gledaj!"

U nula četiri nula jedan.
A voda nadire.
A voda nadire.

6.
Solt Lejk Siti, Juta, SAD
(GMT -7)

Jednoruki Džimi Neš nekad davno bio je Džamaludin Hasanov - perspektivni biciklista iz Bakua, u Azerbejdžanu, potom pipničar na nalazištu nafte u Juti, i još toliko toga u dugom životu, a sad je samo još jedan šezdeset dvogodišnji Amerikanac, samo jedan od mnogih, umoran pri tom, gotovo slomljen nakon dugog dana ispunjenog sastancima. Poslovna konvencija je u toku, a *Nash Inc.* je kompanija koja iz godine u godinu beleži rast i poslova je sve više, uprkos recesiji, i to mora da je dobro, to je *svakako* dobro, iako se Džimi Neš u stvari potajno nadao nečemu sasvim drugom: mirnoj starosti posvećenoj samom sebi i uživanju u stvarima koje je najviše voleo: poeziji, igri i putovanjima. Ipak, čovek nije gospodar sopstvene sudbine, Džimiju Nešu je to jasnije nego mnogima. Zato se u odsudnom trenutku prethodne večeri povukao u svoju sobu na trećem spratu hotela u samom centru Solt Lejk Sitija i legao već oko jedanaest, preskočivši sve pozive da se pridruži drugim partnerima-pregovaračima na piću za šankom hotelskog bara. I dok oni satima kasnije pijani bauljaju hotelom, i zanose se izgubljeni u lavirintu hodnika- on mirno sanja.

Tog dana, usred sopstvenog govora na konvenciji, iznenada je zastao i - ko zna zašto - setio se izvesne Klarise Sanders i njenog forda pinto, izračunao brzo da je reč o sećanju starom trideset pet godina i čitav vodopad gnjecave tuge oblio ga je u trenu. Trideset pet godina! Kad je te večeri legao u krevet, i dalje je bio melanholičan i tužan, a sad ipak sanja s osmehom na licu dok teška kiša dobuje po velikim prozorskih oknima.

Pogledajte ga samo! Pogledajte taj široki osmeh!

A jutro je još daleko. Sati su pred njim.

Nula pet nula jedan je. Svanuće tek u sedam četrdeset sedam.

7.
San Pedro, Belize
(GMT -6)

"Nikad", priznaje Kim svojoj dugogodišnjoj partnerki i novopečenoj supruzi Dženifer tačno godinu dana po venčanju u Londonu i preseljenju na ostrvo San Pedro u Belizeu, dok puši cigaretu u krevetu nakon jutarnjeg seksa, "nikad, zaista nikad nisam znala da život može da donese toliko toga dobrog, ni da služi nečemu toliko plemenitom, i toliko prijatnom ujedno."

Tek je šest. Imaju dosta vremena za sve. Zajedno će se istuširati i brzo doručkovati, pa će se Kim spustiti pravo u baštu u kojoj će provesti veći deo dana, dok će Dženifer svojim biciklom otići do sela i tamo još jednog jutra uredno otvoriti svoju malu školu za lokalnu dečurliju.

"Živela sam od dana do dana", kaže Kim, "i bilo me je baš briga za sve. Za sebe samu ponajviše. Mogla sam i da poginem u Londonu, eto kakva sam bila. Ali, danas - ponosna sam na nas, ponosna sam na tebe, na samu sebe, ponosna sam na naš brak, na naš zajednički život. Ko bi rekao da ćemo živeti na jednom ovako egzotičnom mestu, da ću se brinuti o ovako divnoj tropskoj bašti, da ćemo imati sopstvene banane i mango i papaje, da će nam u kuću uletati džinovski leptiri i da će kolibriji napraviti gnezdo u našem dovratku. Nikad nisam mogla da pretpostavim da ti nećeš više raditi u računovodstvenoj firmi, a ja u produkcijskoj kući, već da ćeš ti voditi školu i pomagati lokalnoj zajednici, a da ću ja biti ovako bliska sa zemljom i sa prirodom, i da ću dane i dane provoditi u ovoj bašti koja i nije bašta već prava mala džungla, minijatura džungle, bonsai-džungla koju smo zajedno uzgojile, koja je dokaz i zalog naše ljubavi i naše veze i našeg braka, koja će rasti i davati plodove dok god raste i daje plodove naša ljubav."

"Ja te volim", kaže još Kim svojoj supruzi Dženifer koja blaženo spava tu do nje, "ja te volim, nemoj nikad da posumnjaš u to, ja nikad nisam ni znala da je ovakva ljubav moguća, da je moguće ne doneti pogrešnu procenu, ishitren sud, da je moguće ne zajebati nešto. Čitavog života pravila sam grešku za greškom, ali ovo ovde i ovo sada - to je ona prava stvar!"

8.
Port o Prens, Haiti
(GMT -5)

Dete je probudilo sunce čiji se zrak nekako probio kroz usku pukotinu koja se, pomeranjem i urušavanjem, otvorila u toj gomili betonskog šuta, kamena, kartona, zarđalog rebrastog lima, ćerpiča, stakla i šperploče nad njim. Ono to ne ume da izbroji, ali peti je dan otkad boravi u tom malenom alkovu, otkad boravi u sopstvenom grobu. Dete stenje i kenjka, ali niko ga ne čuje, nikog nema pored njega. Jednom je (nekad davno) čulo neke glasove spolja, pokušalo da ih dozove, ali glasovi su ubrzo utihnuli i od tad ne pamti ništa izuzev mraka i tišine. Ponekad misli - možda sve to samo sanja. I tako već pet dana. Pod hrpom kamenja i šuta. Voda kaplje tu pored njega, sliva se niz zid, voda koju liže i od koje preživljava. To što već toliko dugo trpi, to više i nije samoća. To više nije bol. To više nije strah. To nema nikakve veze s ovozemaljskim stvarima.

Dete žmirka i stenje. Pokušava da se seti kako se zove, ali ne može. Ne zna gde je. Kod kuće je. Ne zna gde je. Plače još malo, poslednji put, pa zaklapa oči i potmulo diše u tami. Još malo. Još samo malo. Ali, mirno, mirno. Bez straha.

U nula sedam nula jedan.

Jer, poznato je - oni koji su odživeli svoje, ionako nemaju čega da se plaše.

I poznato je - nemoguće je ubiti nešto što je već *mrtvo*.

9.
San Huan, Portoriko
(GMT -4)

Ramon Tores Silva i Antonio Garsia Lopes zaustavljaju službeno vozilo pored puta u blizini koridora u četvrti Hato Rej. Vlažno je i vruće u San Huanu te srede u osam sati ujutro. Sitna kiša sipi. Na mestu događaja već se nalaze dva tamnoplava vozila i četiri momka u plavom - *La Uniformada*. Ramon Tores Silva i Antonio Garsia Lopes im prilaze; prvi zakopčava sako i popravlja kravatu, drugi spušta ruku u džep tamnih pantalona i opipava ključeve, oružje i kurac, sve u isti čas.

"Kasnite, momci", kaže im jedan od *La Uniformada* u šali, ali oni to ignorišu.

Antonio pljucne u stranu.

"Da vidimo šta imamo", mrmlja Ramon i skida naočare za sunce.

"Neće ti prijati, šefe", odgovara mu isti onaj policajac-šaljivdžija.

Ramon mu se odsutno nasmeši, a onda samo prođe pored njega i uputi se pravo ka mestu zločina. Zastaje nadvijen nad žbunjem usahlim od ispusnih gasova, neko vreme osmatra otvorenih usta, a onda se udari po čelu i ne može, a da oduševljeno ne zvizne.

"*Hijole!*" kaže. "Ovo još nikad nisam video!"

"Lepo sam ti rekao, šefe", odgovara mu isti onaj pandur, s notom ponosa u glasu.

Antonio i sam priđe, pa pogleda ka žbunju za Ramonom. Preko njegovog ramena tačnije.

"*What the fuck, man*", kaže Antonio i ponovo pljucne u stranu. Rukom potom još jednom prodžara po džepu pantalona.

Njegovi prsti vešto zaobilaze ključeve i oružje.

Kurac mu je tvrd. Čini mu se - tvrđi nego ikad.

Nula osam nula jedan je.

10.
Ostrvo Itaparika, Bahia, Brazil
(GMT -3)

Bred i Ester su u braku već devet godina, ali sasvim dobro im ide. U Brazilu su, jer je Bred dobio književnu stipendiju i tromesečni boravak na tom predivnom mestu, a Ester istovremeno nije dobila angažman u pozorišnoj predstavi kom se toliko nadala. Tako su se, u nedostatku boljeg rešenja, zatekli tu. Na ostrvu Itaparika, u zalivu Svih svetih - *Baía de Todos os Santos*. Svakako ne na najgorem od svih mesta na ovom svetu koje bi bili u stanju da zamisle.

Jutro se probija kroz prozor njihove sobe u fantastičnoj vili u kojoj su smešteni zajedno s nekomunikativnim slikarom iz Meksiko Sitija, melanholičnim trinidadsko-američkim piscem, smušenom argentinskom muzičarkom i arogantnim konceptualnim umetnikom iz ruralne Minesote. Soba je prostrana, prozračna i luksuzna, ali nije ovo ni Budimpešta ni Kanzas Siti. Bubašvabe su ovde veličine palca na nozi, a na krošnji stabla preko puta njihovog prozora večito se okuplja čopor malih majmuna. Ponekad zaviruju kroz prozor, pa se brže-bolje razbeže. Poput dece. Radoznali, ali nepoverljivi.

Ovog jutra, međutim, Ester se budi protiv svoje volje već u devet sati, sa groznim ukusom u slepljenim ustima, još uvek polupijana od sinoćnog partija u obližnjem selu. S mukom podiže glavu s jastuka. Sunce se u zlatnim slapovima uliva u sobu, osvetljava i oživljava čestice prašine po brodskom podu. Podiže pogled ka prozoru i dah joj u trenutku zastaje. U prozorskom okviru stoji ogroman majmun, ispruženim dugim rukama pridržava se za drveni ram. Tako osvetljen otpozadi bogatom, zlatnom svetlošću, čini se poput kakvog strašnog boga iz davnina.
"Brede", kaže Ester, suočena s pretećom figurom velike životinje na samo dva metra od sebe. "Brede", ponavlja šapatom, ali pre nego što se Bred probudi iz sopstvenog sna, majmun se uz gunđanje lenjo povlači s prozorskog okvira. Sunce je najednom prejako, bujica zaslepljujuće svetlosti ispunjava sobu. Ester žmirka i teško diše s rukom na grudima. Potom oprezno ustaje, zatvara prozor, navlači ogromnu zavesu, već joj se sad čini da je majmuna samo sanjala. Pre nego što ponovo legne, pogleda na sat. Prerano je. Nula devet nula jedan. Mora da je sanjala.
Bred se u tom trenutku prene iz sna. Naglo i prekasno. "Ha? Šta je bilo?" kaže.
"Ništa", kaže Ester i pomazi ga po obrazu - smešan joj je, tako krmeljiv i izgužvan - pa zaklapa oči, "ništa. Nešto mi se učinilo. Mislim da sam sanjala. Samo spavaj, ljubavi."

11.
Grjutviken, Južna Džordžija i Južna Sendvička Ostrva (GMT -2)

Nakon svoje najnovije posete Grjutvikenu, komesar Južne Džordžije i Južnih Sendvičkih Ostrva Džon Fišer spreman je da se otisne dalje. Njegova poseta unela je mnogo uzbuđenja u malu lokalnu zajednicu - tek dvadesetak ljudi naspram hiljada pingvina i morskih lavova - jer gospodin Fišer nije doputovao sam. S njim je ovog puta došla i njegova supruga Ulrike, čiju besprekornu nordijsku lepotu godine nisu nimalo ugušile. A kako se njih dvoje u Grjutvikenu nisu zadržali uobičajenih komesarskih dva, već čitavih šest dana, bilo je dosta prilike za različite aktivnosti. Predivna gospođa Fišer je čak blagonaklono pristala da otvori i novu izložbu u lokalnom muzeju.
Gospodin i gospođa Fišer sad stoje na palubi broda koji napušta malu luku, kao da su *royal couple*. I dok ona neumorno maše sa širokim osmehom na licu, on odsutno posmatra žitelje ovog od boga zaboravljenog mesta i oseća mutno sažaljenje za svakoga od njih. Za sebe samog možda ponajviše.
Iz mutnih misli prene ga suprugin glas. "Zaista su sve to vrlo dragi i požrtvovani ljudi ovde u Grjutvikenu. Svakako nije lako živeti na mestu poput ovoga. *Mind a cup of tea now, darling?*"
"Naravno", mrmlja komesar Južne Džordžije i Južnih Sendvičkih Ostrva Džon Fišer u odgovor svojoj supruzi Ulrike u deset nula jedan, "naravno!"
Ona mu na to uzvraća samopouzdanim osmehom koji njega, kako godine braka bez seksa odmiču, nervira sve više.

Iako ni sam nije sasvim siguran na šta joj je tim kratkim, neodređenim komentarom zapravo odgovorio.

12.
Ostrvo Santjago, Zelenortska ostrva
(GMT -1)

U bolnici Agostino Neto u Praji osamnaestogodišnja prodavačica Gabriela Mendes porađa se, nakon nekoliko sati bolnih kontrakcija, uz poslednji, užasan krik. Jedanaest je časova.
Dete koje se tek rodilo, i to ne bez muke, nikako bez muke, pa se sad, ovako ljubičasto i sluzavo, praćaka i kmeči u rukama babice, muškog je pola. Dečak. Izmučen, to da, ali zdrav. Nekoliko dana kasnije biće kršten. Ime će mu biti - Enrike Novalis Mendes.
Babica prinosi bebu majčinom licu mokrom od znoja i suza. Spušta malenog dečaka u njene ruke, prvi put. Gabrijela Mendes prihvata dete i privija ga uz grudi. Prinosi njegovo maleno lice svom.
"Kike, moj Kike!" šapuće mu i čini joj se da će joj srce prepući od ljubavi.
Jedanaest nula jedan je.
To u ovom trenutku još uvek, naravno, niko ne zna, ponajmanje srećna majka, i proći će godine pre nego što to postane jasno čitavom svetu, ali upravo rođeni dečak, maleni Kike, Enrike Novalis Mendes, jeste neko koga će istorija dobro zapamtiti.

13.
Lisabon, Portugal
(GMT 0)

Ne oseća se dobro još od ranog jutra. Da samo Fatmir nije juče otputovao u Prištinu, na to njegovo prokleto predavanje. Lice joj neprestano trne, potom jezik, onda i čitava desna strana glave. Seva joj je pred očima, u glavi joj bubnja od bola, a u jednoj tački duboko u lobanji, u tački koju može i da napipa, peče je, jako je peče. Trebalo bi, misli, trebalo bi nešto preduzeti, nešto nešto nešto, ali mutna je, mutna i zbunjena i žedna i neumivena. Ne preduzima ništa. U trenutku lucidnosti pita se da nije doživela nekakav udar, nešto čega se možda i ne seća, i pomišlja da bi dobro bilo pozvati pomoć, ali onda ponovo podlegne mutnoj letargiji. Baulja stanom, stvari se ruše za njom, padaju stolice i vaze, i ona napokon završava u kupatilu gde neko vreme zuri u sopstveni lik u ogledalu. A onda, tačno u podne, eksplozija oštrog bola u predelu potiljka iznenada je presamiti, naprosto je skrši. Smrt se survava na nju i preklapa je svojim tamnim plaštom, sve se odigrava tako brzo da ne stigne ni da se snađe, ni da pomisli nešto, bilo šta, svoju poslednju misao, već se samo sruči na pod urušavajući se od stopala ka glavi, od temelja ka krovu, onako kako padaju katedrale kad se ruše.
Dok telefon u dnevnoj sobi zvoni. Dok telefon neumorno zvoni.
Iako leži sklupčana i mrtva da mrtvija ne može biti, smrt, ona prava smrt, nastupa čitav minut kasnije.
Njeno srce prestaje da kuca u dvanaest nula jedan.

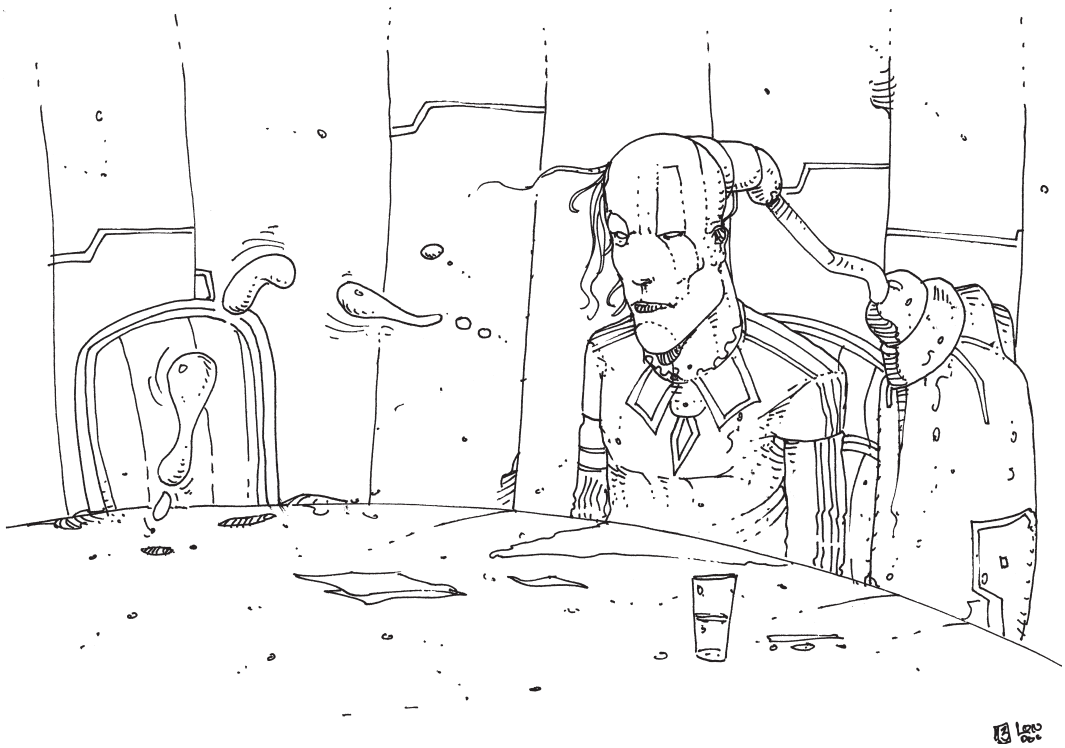

Njeno mrtvo telo sklupčano na podu kupatila nekoliko sati kasnije zatiče čistačica Alina Kosmoiu, mlada Rumunka iz Temišvara koja u Lisabonu radi po kućama već tri godine. Ona zove hitnu pomoć, a potom obaveštava policiju.
Tokom narednih dana mnogi mediji na prostoru bivše Jugoslavije, a i nekoliko njih u Portugaliji, Nemačkoj i Španiji, kao i u Poljskoj gde je pokojnica uživala vanrednu popularnost, doneće vest da je dvadesetog januara 2010, u svom stanu u Lisabonu, gradu u kom je provela poslednji period svog burnog života, u šezdeset osmoj godini preminula čuvena i po mnogočemu kontroverzna srpska spisateljica i nekadašnja glumica - Marija Pavlović.

14.
Priština, Kosovo
(GMT +1)

Najpoznatiji živi kosovarski pesnik Fatmir Berišaj u zvaničnoj je poseti rodnom Kosovu, kako bi učestvovao na tribini, a potom i održao predavanje u velikoj sali Nacionalne biblioteke u Prištini. Tribina, koja je otpočela u podne, a koja se odvija pred prepunom dvoranom, traje već, evo, gotovo čitav sat, i razgovor nekako vrluda oko tog večito zagonetnog odnosa politike i savremene književnosti. Fatmir u svemu tome, uprkos centralnom i vidno počasnom položaju koji mu je dat, slabo i dekoncentrisano učestvuje. Marija mu čitav dan ne izlazi iz glave. U poslednje vreme svađaju se kao da imaju po trideset, a ne skoro sedamdeset godina. Nakon punih deset godina veze i zajedničkog života. I to u Lisabonu, u kom je, složili su se oboje, tako malo potrebno da bi čovek bio blažen! Trebalo bi da se povuče na minut i da joj se javi, da joj kaže da je dobro, da je tribina beskrajno dosadna, i da je voli. I to baš tim redom. Vlažnim dlanom već opipava mobilni telefon, ali moderator mu se baš u tom trenutku obrati pitanjem. Smatra li on, dakle *on* kao pesnik Fatmir Berišaj, smatra li on da su književnici odgovorni pred javnošću i da se njihovo bavljenje politikom, u ma kakvom obliku, naprosto podrazumeva?
A Fatmir se zagleda u moderatoreve čupave obrve, pa kaže, uporno stežući telefon u ruci: "Znate, danas, u šezdeset devetoj godini života, mogu samo da kažem da je sve to o čemu mi danas razgovaramo, evo, čitavih sat vremena, zapravo jedna velika glupost. Pesnik upravo *ne sme* da se bavi politikom. Uostalom, biću krajnje iskren: ja sam vredna pojava u savremenoj kosovskoj poeziji samo utoliko što od mene možete da naučite šta ne treba raditi. Pesnik, mislim onaj *pravi* pesnik, treba da radi sve potpuno suprotno od onoga što sam ja radio, to je jedino što znam. I to vam je čitava istina nakon koje ja više i nemam mnogo toga da dodam."
"Nisam siguran da razumem šta ste time hteli da kažete", dobacuje mu zbog nečeg uvek ogorčeni mladi teoretičar sa druge strane stola.
"Iskreno, uglavnom sam lupetao. A sad me izvinite", kaže Fatmir ubrzano, "moram da se javim svojoj ženi."
I zaista, na veselje okupljenih koji sve to ionako doživljavaju kao još jedan neobični javni šou Fatmira Berišaja po kojima je on dobro

poznat, on vadi svoj mobilni telefon, i izvinjava se prisutnima. "Nastavite", kaže moderatoru, "slobodno nastavite", pa odlazi u ugao dvorane. Tačno u jedan.
Tamo okreće broj i strpljivo čeka da se Marija javi.
Telefon zvoni. Telefon neumorno zvoni.
Niko se ne javlja.
Hladan znoj ga obliva, ne zna ni sam zašto, ne javlja se pa se ne javlja, kakve veze ima, videće propušten poziv, i javiće se sama, kasnije. Sigurno. Kasnije. Nakon nekog vremena, on neodlučno prekida vezu, izbroji u sebi do pet, i sa smeškom se okrene prema auditorijumu.
"Niko se ne javlja!" uzvikne tad teatralno, uzdignutih ruku, pa vraća telefon u džep.
Smeh eksplodira u prepunoj dvorani velike sale Nacionalne biblioteke u Prištini, na Kosovu.
U trinaest nula jedan.

15.
Limasol, Kipar
(GMT +2)

Dva sata popodne je i Panos Eugenides, bankarski službenik iz Limasola, trebalo bi da je na poslu, ali - nije. Uzeo je bolovanje, pa se, umesto da gine od napornog rada, čitav dan razvlači po kući. Iako uopšte nije bolestan. Gledao je Sunđer-Boba, pa je gledao Sopranose, pa vesti na RIK 1, pa neku odličnu emisiju o zemljolikim planetama, pa još jednu o crvenim džinovima, neutornskim zvezdama, pulsarima, supernovama, crnim rupama. Za sve to vreme popušio je dva džointa, i iskapio dva piva direktno iz konzerve, udobno izvaljen na kožnoj fotelji ispred svog novog plazma-televizora. Iz duboke činije grabio je kineski čips od račića i trpao ga u usta.

Negde oko podneva, ipak, sve mu je to dosadilo, pa se, onako neuredan, neočešljan, neobrijan, u nemarno privezanom penjoaru, ne-baš-čistim boksericama i ne-baš-čistoj beloj majici, premestio za kompjuter i ulogovao pravo na sajt *ladycammodels.com* da potraži svoju omiljenu devojku po imenu *Bianca*. On se na tom sajtu redovno pojavljuje pod uvek istim *nickom* - *Roberto* - i nakon nekoliko privatnih sesija izgleda mu da *Bianca* iskreno pada na njegov vešto izigravani latinski šarm jer poslušno radi šta god njemu padne na pamet. Naravno, sve to za jedan dolar po minuti, što mu se oduzima od kredita koji mora da uplati unapred. Tako da se Panos Eugenides, alias Roberto, ne zanosi baš nimalo.

Bianca, međutim, danas nije tamo gde bi trebalo da bude - valjda je još prerano za nju - pa njena web-kamera snima samo ugao jeftine sofe preko koje je uredno prebačeno karirano ćebence i plišanog medu smeštenog u sedeći položaj u uglu. *Stvarno dirljivo* - misli Panos Eugenides pa, donekle razočaran, napušta njenu sobu, a onda brzim pogledom pretražuje *thumbnailove* sa slikama devojaka koje su trenutno *online* i iz gomile sličnih bira jednu po imenu *Wild Kate*.

Ulazi u njenu sobu, ekran je nekoliko sekundi mračan, a onda se na njemu pojavljuje lepo lice uokvireno ravnom crnom kosom.

hi wild kate, piše Roberto u prozoru za poruke i pritisne *enter*.

hi roberto how r u? piše Wild Kate i izazovno mu mahne s ekrana. Od njenog osmeha oseti jezu.

"Pa, nije ni ova loša", misli Panos Eugenides, bankarski činovnik iz Limasola, Kipar, alias *Roberto*, u četrnaest nula jedan, dok jednom rukom kucka odgovor - *wanna go private?* - a drugom razlabavljuje pojas penjoara.

16.
Halabdža, Kurdistan
(GMT +3)

Nihil Baksi, poreklom irački Kurd, rođen u Mosulu, odrastao u Kirkuku, po veroispovesti jezid, naturalizovani Amerikanac s boravištem u San Dijegu, u Kaliforniji, u kom živi već poslednjih, evo, sedam godina, vratio se kući. Pre San Dijega živeo je u Filadelfiji, pre Filadelfije, u Kopenhagenu, u Danskoj, pre Danske u Ilfordu, u Velikoj Britaniji, gde je stigao iz rodnog Kurdistana nakon što je čitava njegova porodica - otac majka i tri sestre - stradala u krvavim pogromima koje je nad Kurdima sprovodio režim Sadama Huseina.

Krivudav je i nepredvidiv njegov put, dugo je njegovo vreme i svašta u njega stane, iako je Nihil Baksi još uvek mlad i snažan i prilično dobrog zdravlja. A šta sve nije preživeo i gde sve nije bio! Nakon više od dvadeset godina izbeglištva, više od dvadeset godina koje je proveo tumarajući od zemlje do zemlje, od grada do grada, od stvarnosti do stvarnosti, on je konačno zatvorio krug i vratio se kući.

Istina, samo na petnaest dana.

Ženu i dva mala sina ostavio je u San Dijegu, uprkos izvesnoj količini porodičnog gunđanja. Ovo je ipak putovanje na koje je želeo da pođe sam. Na svom putu kroz Kurdistan obišao je Mosul, Kirkuk, Sulejmaniju i konačno Halabdžu - sva mesta za koja su ga uspomene vezivale. Sećao se, putujući, svog poštovanog oca, svoje drage majke, svojih prelepih sestara, sećao se svih svojih prijatelja, malog Muse, Ale Mahmude, svih koji su mu ikad nešto značili. Niko od njih odavno nije živ. Sve što je posle njih ostalo izmaglica je koja traje.

Postoji osoba koju Nihil Baksi mrzi više od bilo koga na ovom svetu, a ime te osobe je Ali Hasan al-Madžid. Na svu sreću i njega je, kao i Sadama pre njega, stigla ruka pravde. Osuđen je na četiri smrtne kazne i sad mu nije još bogzna šta preostalo osim da u svojoj zatvorskoj ćeliji sačeka na egzekuciju. A svuda unaokolo šuška se da nas kratko deli od dana kad će hemijski Ali visiti o konopcu. Tog dana, misli Nihil Baksi s osmehom, tog blagoslovenog dana sav će Kurdistan, a Halabdža, tragična Halabdža posebno, plivati u radosti, zato što će najveći neprijatelj svih Kurda na ovom svetu konačno dobiti ono što već toliko dugo zaslužuje.

U tri sata popodne, nakon duge šetnje Halabdžom u koju je nakon tolikih godina stigao kao stranac, kao *višestruki* stranac, u kojoj ne

poznaje nikog i u kojoj niko ne poznaje njega, nakon duge šetnje tokom koje su mu se prsti na rukama smrzli a nos pocrveneo, jer hladno je ovde, među planinama, Nihil Baksi oseća ogromnu glad kako bolno škripi u njegovom upalom, praznom stomaku. Nije jeo ništa još od sinoć. Ali, grad je pust i siromašan kao i pre, i nema mnogo toga da ponudi. Nihil Baksi ipak nekako pronalazi krčmu koja radi, pa ulazi i seda za jedan od dva rasklimatana drvena stola naherena na neravnom podu. Za drugim stolom sedi slepi starac lica izbrazdanog ožiljcima, bradom oslonjen na štap i miruje pod lampom koja je upaljena čak i ovako rano u danu, kao insekt na popodnevnom suncu. Nihil ga uljudno pozdravlja, kako i dolikuje, sve po propisu, i starac mu uzvraća nemo, lakim, gotovo neprimetnim klimanjem glave, pa ponovo oslanja bradu na štap i miruje.

Nigde unaokolo nema nikog. Čak se ni kelner ne pojavljuje. Tišina je.

Nakon nekog vremena Nihil Baksi zagleda se bolje u lice slepog starca, posmatra ga neko vreme i tek onda mu sine, a osmeh mu ozari lice. Oprezno ustane i priđe mu.

"Komšija-Samale?" kaže, a glas mu podrhtava. "Komšija-Samale, ma, jesi to stvarno ti?!"

17.
Baku, Azerbejdžan
(GMT +4)

Džamaludin Hasanov - u nekoj drugoj realnosti poznatiji kao "jednoruki" Džimi Neš, *CEO* kompanije *Nash Inc.* - nadleće nad rodnim Bakuom. Nebo nad njim je boje mleka, difuzna svetlost zadržava se među oblacima. Pod njim se pruža bespregledni, voljeni grad. Stecište svih njegovih žudnji. Kaspijsko more u daljini lenjo valja svoje tamne talase. Laka kiša prska mu obraze dok odvažno seče nebeski prostor, probija se kroz jata galebova, izvodi lupinge i piruete, obrušava se i pikira, pa se naglo ispravlja i zariva glavom u oblake, roni neko vreme tim neprovidnim okeanom, izbije konačno i na njegovu površinu, tamo gde zlatno sunce večno sija, pa se odupre nogama, okrene u stranu, usmeri glavom nadole i ponovo zaroni u oblake izbijajući s njihove donje strane, tamo gde se grad širi daleko pod njim, pikira i približava mu se vrtoglavo. On ubrzano narasta pred njegovim očima.

Spušta se gotovo do tla pre nego što naglo uspori. Njegov grad. Njegov grad. Vazduh, zasićen vlagom, miris zemlje i trulog lišća. Miris nafte. Pod njim ulice, ulice, ulice, trgovi, fontane, bulevari, ulice, ulice, ulice. Svih jedanaest rejona.

Zaklapa oči. Vetar mu udara u lice. Ponovo se uzdiže visoko. Šesnaest nula jedan je.

Sve što u ovom trenutku Džamaludin Hasanov želi - dok "jednoruki" Džimi Neš blaženo spava u hotelskoj sobi u Solt Lejk Sitiju, Juta, u SAD-u - jeste da se ovaj let nikad ne okonča.

18.
Karaći, Pakistan
(GMT +5)

Valima je u punom jeku. Rođaci s obe strane već su tu, muzičari takođe, a novopečenoj supruzi Halimi Rahman se povraća. Bleda je ispod svih onih slojeva šminke, usne joj podrhtavaju pod debelim slojem svetlucavog karmina, ruke pod naslagama khane, slaba je pod teretom sveg zlata i dijamanata koje su nabacili na nju. Nakon svih porodičnih svađa oko udaje kod kuće, daleko odavde, u rodnom Birmingemu, u UK, nakon svih suza, svađa, pretnji i emotivnih ucena kako bi pristala da se uda u dalekom Pakistanu za muškarca o kom niti je znala niti je želela da zna bilo šta, i njenog konačnog pristanka, prepustila se, nesposobna da se dalje opire. Tako slomljenu spakovali su je i odveli u Karači. Letela je dugo, a kad je stigla - sve je tamo bilo poput bleska, razmere ogromnog grada, buka i haos, a onda sva ta porodica, sve vizite, odlasci u posete, sve te žene u šarenim haljinama posvuda, sve te žene, žene, žene, i onda dvonedeljne pripreme za svadbu. Sve te devojačke večeri, i rituali koje jedva da je razumela, i slavlja na kojima su svi izuzev nje veselili, a onda je napokon došlo i samo venčanje, pa je uz pratnju bubnjeva i zurli tako stigao i mladoženja u bogato ukrašenom šervaniju, svilenim šalvarama i s turbanom na glavi, i doneo mehr, pa su ih konačno pokazali jedno drugom. Bio je to najgori trenutak u njenom životu.
Iste te noći Halimin zakoniti muž, pedesetdvogodišnji rođak po očevoj strani, iskoristio je svoje pravo stečeno venčanjem i praktično je silovao u bračnoj postelji, ne obazirući se nimalo na njeno protivljenje, a potom i otvoreno opiranje. Onda je to učinio ponovo i ponovo, uopšte ne obraćajući pažnju na njene vriske, a onda, pred jutro, probudivši je iz košmarnog sna, ponovo. Halima je tog puta ćutala i čekala da prođe.
I sad, evo, Valima je u punom jeku, a sedamnaestogodišnja novopečena supruga u Karačiju, Halima Rahman iz Birmingema,u UK, lagano klizi sa svoje stolice bez svesti, na zaprepašćenje svih prisutnih. Duboko pod gustim naborima svile ona obilno krvari, samo što to još uvek, u ovom trenutku, tačno u sedamnaest nula jedan, niko ne primećuje.

19.
Rangun, Burma
(GMT +6)

Trideset jedan stepen je u Rangunu, Burma. Još jedno dvadeset stepeni je toplije u ćelijama zloglasnog zatvora Insein. Vazduha nema ni za lek. Hana Nilsen, danska novinarka koja se tu nalazi već čitave tri nedelje, otkad traje i globalna medijska halabuka vezana za njeno hapšenje, već trinaest dana trune u samici, a čitavih šest odbija sve osim vode. U početku joj je gladovanje padalo teško, sada više ne. Sada, zna to vrlo dobro, sada je spremna da ide i do

kraja, ako bude trebalo. Ništa je ne boli. Uglavnom spava i sanja čudne snove. Onda se budi, ali snovi svejedno ne prestaju.
Tačno u šest sati popodne vrata njene ćelije se otvaraju i u nju ulaze dva muškarca. Jednog od njih, onog u uniformi i sa šapkom na glavi, Hana prepoznaje. To je zatvorski službenik Zau Min Htun. Drugog, koji je obučen samo u belu košulju i lake pantalone, nikad ranije nije videla.
"Hana Nilsen, dakle!" kaže civil uz osmeh. Ljubazan je i govori dobar engleski. "Čuvena Hana Nilsen! Zvezda međunarodnih medija!"
Hana Nilsen ga posmatra iz svog kreveta s nepoverenjem.
"Danas će vas pregledati lekarska komisija. Možda ćemo vas prebaciti u zatvorsku bolnicu", kaže muškarac, i sedne na stolicu.
I ćuti.
"Ko ste vi?" progovara konačno Hana Nilsen. Glas joj je hrapav i tih.
"To za vašu budućnost nije ni od najmanje važnosti", kaže civil. "Ali, s druge strane, važno je da jedete. Izuzetno je važno da jedete! Ne želite valjda da upropastite sebe?"
"Jebite se", šapuće Hana Nilsen na danskom, "jebite se."
I zaklapa oči.
U osamnaest nula jedan.

20.
Phuket, Tajland
(GMT +7)

Dvadeset jednogodišnja Rungnapha Šinavatra voli svoj novi posao. Jeste da mora da radi svih sedam dana u nedelji, ali preko dana je slobodna da provede vreme kako god poželi, a posao joj počinje tek u deset sati uveče i traje do šest sati ujutro. I odgovara joj to, ne žali se. Posao *webcam*-devojke ima svoje prednosti i mane - kao i svaki drugi, uostalom - ali Rungnapha zna da je bolje, da je svakako *apsolutno* bolje ovako raditi od kuće i noći provoditi ćaskajući s registrovanim korisnicima sajta *ladycammodels.com*, skidati se pred njima, raditi što god da požele, ako ti je jedini drugi izbor da plešeš u nekom od mnogobrojnih barova u gradu i tako prikupljaš mušterije i zarađuješ za život. Novac, naravno, nije isti, ali - svejedno. Svake večeri u nedelji, tačno u deset sati, Rungnapha, izazovno našminkana i odevena u seksi krpice, ponosno seda pred svoju *web*-kameru i postaje - *Bianca*.

Bianca ima razloga za ponos. Veoma brzo je, za samo nekoliko meseci koliko se ovim poslom bavi, dospela među najpopularnije devojke na sajtu *ladycammodels.com*. Osim toga, iako mnogi registrovani korisnici posećuju njenu sobu - a velikom većinom su to muškarci iz dalekih zemalja, uglavnom iz Evrope - niko od njih nema pojma, niko ne može ni da nasluti da je ona, *Bianca*, zapravo - *katoi*. Da je na svakodnevnoj hormonskoj terapiji još od svoje dvanaeste tako da se od početka razvijala kao žena, a da je pre nepune dve godine, u osamnaestoj, čim je stekla i pravo i novac, konačno operisana - testisi su joj odstranjeni, a penis preoblikovan u vaginu.

Sada je tek sedam sati, do posla ima još tri sata vremena, a Rungnapha Šinavatra je obavila sve svoje dnevne aktivnosti pa se sad brčka u kadi u kupatilu malog stana koji deli s još dve devojke (raspoređene tako da rade u suprotnim smenama pa jedna drugoj ne smetaju - barem teoretski!). Prija joj vrela voda, pa zaklapa oči, srednji prst desne ruke spušta među noge, lako odiže stopala kolena joj se bliže licu, pa masturbira lakim kružnim pokretima, masturbira i misli na Roberta, misli na Roberta, i sad, može biti da je to od svih tih hormona koje već tako dugo uzima i koji joj u poslednje vreme sve češće udaraju u glavu, ali Rungnapha-*Bianca* je ovih januarskih dana u posebno zaljubljivom raspoloženju, pa zato ne misli na nekog apstraktnog kao inače dok masturbira već upravo na njega, na Roberta, i čini joj se, ne, ona zna, uverena je - da je zaljubljena. A da stvar bude još smešnija, Roberto je njena mušterija. Onaj tako zgodan i duhovit Španac.

Rungnapha Šinavatra, alias *Bianca*, snažno svršava tačno u devetnaest nula jedan. Potom, brišući se, donosi dramatičnu odluku: te večeri, kad se Roberto, kao i svake večeri, pojavi na sajtu, reći će mu da ga voli.

I Roberto će to sigurno razumeti. Pozvaće je kod sebe u Španiju. I živeće srećno zauvek.

Ili možda - neće.

Ali, protiv toga se ništa ne može, misli Rugnapha-Bianca dok se briše. I smeši se čitavom životu koji je pred njom...

21.
Pert, Australija
(GMT +8)

Svake večeri tačno u osam sati, pa tako i tog dvadesetog januara 2010, penzionerka i usedelica Eleonora Gruzlevski-Silber smešta se na fotelju kako bi na kablovskoj odgledala još jednu epizodu svoje omiljene telenovele. One u kojoj se glavna junakinja odaje prostituciji kako bi se izvukla iz bede i siromaštva.

I svake božje večeri, pa tako i ove, Eleonora Gruzlevski-Silber otvara kesice grickalica, sipa ih u tačno određene posudice, čips u crvenu, kikiriki u belu, čokoladirane grožđice u zelenu. Do njih poređa nekoliko konzervi gaziranih napitaka. Eleonora zna da oni nisu dobri za nju, i dobro zna šta joj je doktor rekao jer joj je to ponovio barem milion puta, ali ona naprosto, u ovom važnom, ključnom trenutku svakog njenog dana, nije u stanju da im odoli.

Špica njene omiljene serije počinje tačno u osam i traje jedan minut i ni sekund duže, ali to je jedan vredan minut čiste latinoameričke perfekcije i ona je zato nikada ne propušta. Iz večeri u veče. Dok se pred njenim sitnim plavim očima smenjuju dobro poznati prizori, slike koje je toliko puta videla, dok je uvek ista muzika ispunjava toplinom i prijatnim iščekivanjem, ona stavlja šaku kikirikija u usta, žvaće, žvaće, zavaljuje se dublje u fotelju, pred pogledom joj lelujaju debela bela stopala kao da nisu njena, pruža ponovo ruku ka stočiću, otpija dug gutljaj iz konzerve, tiho potom podrigne, obriše usta jezikom, zadovoljna je, a uostalom tada se - baš kao i svake

božje večeri - špica okončava i na ekranu se pojavljuje krupan kadar uplakanog lica glavne junakinje. Dvadeset nula jedan je i omiljena telenovela Eleonore Gruzlevski-Silber, penzionerke i usedelice iz Perta, u Australiji, napokon može da otpočne.

Po sto sedamdeset sedmi put.

22.
Seul, Koreja
(GMT +9)

Li Seo-đin stoji pred vratima svog malog stana na dvanaestom spratu visokog solitera, samo jedne od mnogih gusto načičkanih i istovetnih stambenih zgrada u četvrti Seongsu-dong seulskog distrikta Seongdong-gu. Devet sati je i on je spreman da pođe u večerašnju akciju. Na sebi ima crne patike, crne farmerke, crnu majicu, crni duks. Na glavu, preko ravne crne kose, upravo stavlja crni kačket. Nabija ga duboko na čelo. Crna senka pada preko njegovih crnih očiju. Proverava sadržaj crnog ranca. Sve je na svom mestu. Spreman je da pođe. Njegov pas Albert cupka oko njegovih nogu i besramno cvili, nada se da će ga Seo-đin ipak, možda baš večeras, povesti sa sobom, ali to se, kao i svake večeri, na Albertovo uvek jednako duboko razočaranje, ne dešava. Seo-đin izlazi iz stana sam, napolju je mrak i vreme je za njegove tajnovite noćne aktivnosti. Tu za psa, pa i tako malenog kao što je ši-cu Albert, naprosto nema mesta. Dok se spušta liftom s dvanaestog sprata Seo-đin stavlja slušalice u uši. Radiohead. Paranoid android.

Već dobrih petnaestak godina, od siromašnih do najbogatijih četvrti, od poslovnih do rezidencijalnih, industrijskih i komercijalnih delova Seula, u svakom bogovetnom guu, dongu, tongu i banu preogromnog grada, inače besprekorno čisti gradski zidovi osviću ukrašeni neobičnim radovima izvedenim *stencil* tehnikom i auto-lakom u spreju različitih boja, besprekorni u izradi i potpisani latiničnim slovima VANDAL. Ono što je još bitnije, i što uostalom i izaziva tolike polemike, jeste činjenica da Vandal svoje radove često ostavlja na objektima od visokog kulturnog, političkog, ekonomskog, arhitekturalnog ili religijskog značaja, i po mnogima time narušava sve ono što se u Koreji smatra nedodirljivim i/ili svetim.

Tokom decenije i po svojih neprestanih, praktično svakonoćnih gerilskih aktivnosti, anoniman, neuhvaćen, neuhvatljiv, Vandal je izrastao u srazmerno poznatu ličnost u Seulu i Koreji, a donekle i u svetskim okvirima, barem među onima koje interesuju različiti iskazi, mogućnosti i dostignuća svih vidova gerilske umetnosti na planetarnom nivou, i mnogi ga smatraju autentičnom lokalnom pojavom, mnogi opet bledom kopijom britanskog *stencil*-umetnika Benksija, neki spasiteljem, a neki budalom.

I tako. U dvadeset jedan nula jedan Li Seo-đin se nalazi ispred svoje zgrade u četvrti Seongsu-dong seulskog distrikta Seongdong-gu.

A kad napravi sledeći korak - to već više nije on.

23.
Vladivostok, Rusija
(GMT +10)

ćao još jednom! ovaj moj travel-blog je svakim danom sve veći i veći. :)))

to baš i nije posebno bistra misao za početak ovog posta ali jednostavno mi ništa bolje od toga nije palo na pamet.

btw hvala svima na pozdravima podršci i komentarima. ne uspevam baš uvek na sve da odgovorim ali možete biti sigurni da ih sve po više puta pročitam!!!!!!!!!!!

u svakom slučaju imam samo minut a želela bih da vas obavestim da sam konačno doputovala u vladivostok. grad je lep ali neću se ovde predugo zadržavati. dan-dva i pravac kina. autobusom do harbina a onda najverovatnije u bejdžing.....

ilja rus kog sam upoznala u autobusu i o kom sam pisala u prethodnom postu ponudio mi je vožnju do grada koju sam prihvatila uz malo nećkanja. ilja mi kaže: ejmi moraš da mi veruješ - vladivostok je najlepši noću. Tada navodno podseća na monako. ili na monte karlo.

to on kaže a ja ne kažem ništa jer je meni bio prilično siv preko dana (doduše bilo je oblačno i kiša je padala) ali ima nekog šarma. slikala sam malo iz automobila pa ću postovati i te slike.

ne znam za vladivostok ali ilja je jako sladak ;)

ju hev to miiit andrrrej end jurra. dej arr maj grrejtest frendz - dođe mi da ga poljubim kad tako govori!!! ahahahahahaha! lol!

moram da prekidam. dvadeset dva nula jedan je i ilja već kuca na moja vrata. vreme je da pođemo. pisaću još kad se vratim. cmok svima!

volim vas sve! xxxxxxxx

:)))

24.
Port-Vila, Vanuatu
(GMT +11)

Noć je vlažna i vrela na ostrvu Tana. On sedi i čeka. Osluškuje.

Olima će doći. I stari Tamale će doći.

A za njima će jednom možda doći i Viktor i Mafala. I svi njihovi. Svi *tugeta*.

Vreme da se odabere trska i izdelje oružje.

Ali, doći će - kažu - doći će Džon Fram sa crvenim krstom na grudima. Tako kažu Očevi. I valja im verovati.

Doći će Tom Nejvi pod zastavom od zvezdica i pruga. Tako kažu opet neki drugi Očevi. Ali, valja i njima verovati.

Doći će Princ Filip sa zlatom na čelu. Tako kažu treći Očevi. I njima jednako treba verovati.

Man blong Amerika.

Doći će, kažu, s velikom vojskom, u ogromnim letelicama, sa hiljadama ratnika za sobom, i doneće rajski tovar, sve te predivne stvari koje dolaze iz Zemlje na nebu, Amerike: radio-aparate i

televizore i kamere i frižidere i magične lekove i mleko u prahu i koka-kolu...

Mi u to verujemo. To je naš *kastom*, kažu.

Okupe se starci u nakamalu, piju kavu i raspredaju lepe priče.

John Frum He Come

Naši stari nisu znali neke stvari koje mi danas znamo.

Da Džon Fram neće doći. Da Amerika neće doći.

A Olima će doći. I stari Tamale će doći.

Za njima će možda jednom doći i Viktor i Mafala. I svi njihovi. Svi *tugeta*.

Trojica nas je. Trojica. *Yumitrifala*, pevuši u sebi i osluškuje, *yumitrifala*. A onda začuje korake u daljini.

Novo doba počinje. ***U dvadeset tri nula jedan***.

Na ostrvu Tana.

25.
Amundsen-Skotova stanica južnog pola, Antarktik
(GMT +12)

"Ponoć je", kaže prvi muškarac. "Pogasiću svetla."

"Pogasi", kaže drugi.

Prvi muškarac izlazi i gasi svetlo ispred ulaza. Napolju je minus 22 stepena i sneg pada u gustim nanosima.

Drugi muškarac lagano skida maramu s glave, maramu koju nosi po ceo dan svaki dan, koja je njegov *trademark*, pa pažljivo posmatra svoje umorno lice u ogledalu i rukom masira kratku riđu bradu.

Prvi muškarac, niži i tamnoputiji od svog kolege na smeni, gasi glavno svetlo u staklenoj bašti, pa u kancelariji pored nje. Nema posebnog razloga za to, ali večeras mu je jako hladno. Čini mu se, hladnije nego ikad.

Drugi muškarac leže u krevet u debelom untercigeru, podvija ruke pod potiljak i zamišlja da je kod kuće i da spava pored otvorenog prozora i da je napolju zima blaga, onakva kakve su sve zime otkad je sveta i veka tamo gde je odrastao.

Prvi muškarac neko vreme kroz prozor odsutno posmatra poigravanje purpurnih, ružičastih i zelenih polarnih svetlosti na nebu. Onda konačno gasi i poslednju svetiljku u njihovom sektoru Amundsen-Skotove stanice južnog pola na Antarktiku.

U istom trenutku, na ostrvu Haulend, silna jata galebova i bluna naglo se razlete, a njihovi uznemireni krici zaparaju modro noćno nebo.

Tog dvadesetog januara 2010.

Tačno u nula nula nula jedan.

Charles Simic

EMIGRANTI

(Preveo: Marko Tomaš)

Sreo je bivše vladine ministre,
Univerzitetske profesore, ražalovane svećenike i oficire,
Kako hrane golubove u parku,
Zavirujući u inozemne novine,
Govoreći tko god da upita
Kako istinom ne treba razbijati glavu.

O upotrebi ubojstva u svrhu poboljšanja svijeta
Imali su jasne uspomene
Dok su se naguravali u svojim tamnim kuhinjama,
Sjeckajući kupone za popust,
Mljackajući labava zubala po ustima
Čekajući da voda u čajniku proključa.

Hranili su se u restoranima s konobarima starijim od njih samih,
Glazbenicima su krvarili prsti
Dok su podizali instrumente
I činili da poneka pripita udovica grane u plač
Kad čuje melodiju koju je njezin suprug general volio,
Onaj, koji je slao tisuće njih u smrt.

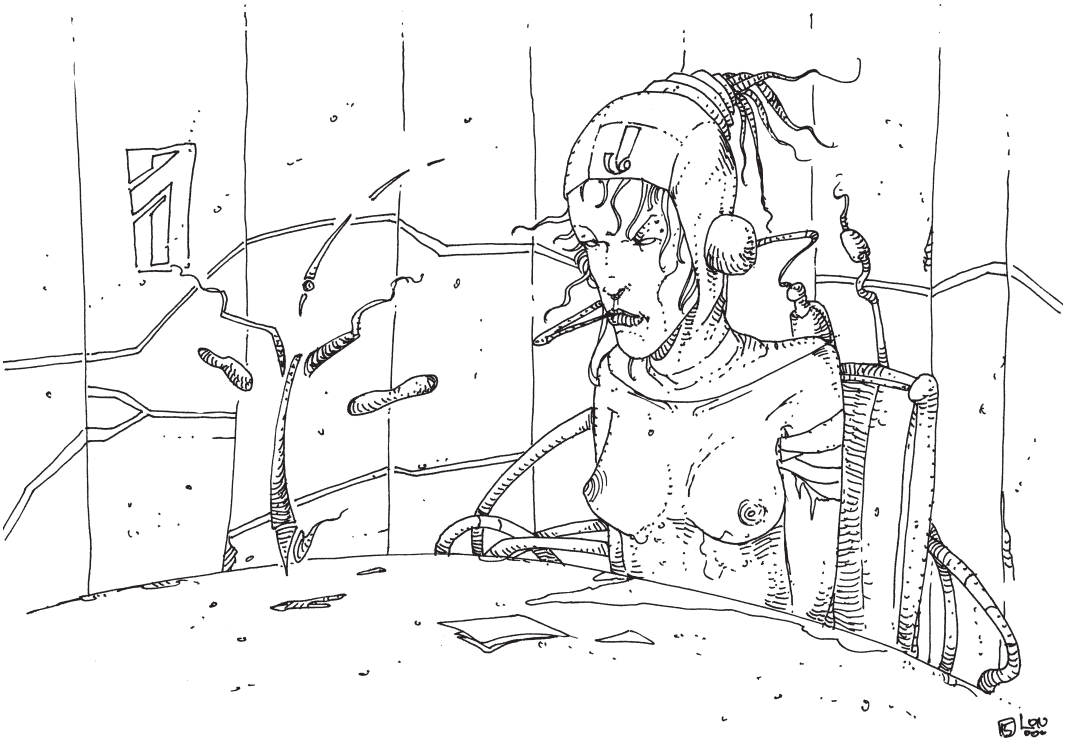

Zvonko Karanović

BOLERO

Rekao si jednom da znaš gde spava sunce
i ko to nadleće grad u balonima koji liče
na tablete amfetamina
u ovu sasvim običnu noć
ne možeš uvući sve svoje snove
koji poput talasa žileta padaju
po tvojim ramenima
dole
u kafeu Bolero
oni sijaju kao dugmeta na novoj Levis jakni
kao stari odsanjani san
koji počiva na mekanom džinsu
ali Bugi ti neće dati piće dok ne vidi novac
uhvatiće te za revere i reći
ODLAZI!
i ti ćeš, naravno, otići
tamo gde te nikad neće naći
na oblake
jer oblaci su mesto gde se skupljaju
svi usamljeni kauboji
tamo letuju
sve devojke koje voliš
i čija kosa je samo indigo
na jastuku koga ne usuđuješ dodirnuti
pored srebrnog jezera gde pušiš dokono
piće ti donosi Bugi
ali on je sada fetus
i ima velike oči
i ti ga se ne plašiš
jer ga možeš pretvoriti u zeca
i prikovati za platno na zidu
za trenutak
u kutiji zaključanoj pod okeanom
sve ostaje isto
horde noćnih leptira svoje provincijske kosti
ubacuju u džuboks civilizacijskih evergrina
tada moraš da bežiš u apartman broj šest
u moćnu buku fidbeka
tada grliš svoje pesme
odbačene i izgubljene vodiče
na plesnom podijumu mejnstrima

Milena Marković

DŽO VILIJAMS I JA

našla sam jednu staru ploču
i pustila
čovek je pevao kako je morao da ubije
jer mu je neko ubio brata
onda je pevao
kako su on i ta žena bili prijatelji
a sada su ljubavnici
onda je pevao kako je siromašan
ploču sam kupila na ulici pored crkve
i pored onih što prodaju kestenje
prodavac mi je rekao više nego što treba
i smrdelo mu je iz usta
i nisam videla
nisam videla posvetu
za divno prijateljstvo od jedne devojke
jednom mladiću
nisam videla tu posvetu u kojoj
vidi se da ga je ona volela
a on je hteo da budu prijatelji
a možda su posle bili ljubavnici
godine kada sam ja imala dve godine
davno za mene tako davno
imala sam ogradicu u ćošku blizu police
sa knjigama
dole je bilo drvo poraslo
više od mene
sada je veće od te tamo zgrade
godine sedamdeset šeste
devojka poklonila mladiću

Olja **S**avičević - **I**vančević

STARO **N**ASELJE

Dobro sam vidjela - sve se promijenilo brže i temeljitije od mene koja sam zadnje godine provela u mjestu na pokretnoj vrpci, dok je sve drugo jurilo i raslo. Rijetko sam dolazila doma, svaki put zatečena kad bih otišla u centar, u zapadni dio grada, gdje stanuje sestra, u iskričavi showroom, kričavi izlog jednog polupanog i pokradenog svijeta. Ući u taj grad je digitalna avantura u kojoj me iza poznatih uglova presreću sve novije i pustopašnije silikonske horde. Adrenalin raspršen u zraku je aerosol koji mi puni i probija pluća.
Odlazim na velike plaže s betonskim platoima, ležaljkama i koktel barovima, u marine u kojima su vezane ruske jahte veće od naših kuća i u hotelska naselja s rampama i čuvarom; sila krša i srče, bagera i kamiona, čelični skeleti i glatke prizme od crnog neprozirnog stakla čiji metalni bljesak u žarkom danu ubije čovjeku svaku želju za očima. Ali ja žalim samo ptice, dupine i leteće ribe. Vjerujem da ih takve stvari užasavaju kada iskoče iz mora ili dolete s neba.
Na istoku je industrijska zona. Istok je velika nasukana olupina. Brodogradilište s visokim zelenim dizalicama, hangari, tvornica cementa i napuštena željezara, a iza te goleme ropotarnice, na rubu poluotoka, olinjalo je Staro Naselje s poštom i crkvom i tamnim žitkim muljem u zagađenom portu, smiješno mjestašce ispod udaljenih nebodera koji noću žmirkaju na nas dolje.
Na mene i Ma kad sjedimo na balkonu, pijemo smlačeno pivo iz plastičnih boca ili jedemo dinje, a ventilator na ogradi glumi nam vjetar. Susjedi koji nemaju klimu, spavaju po trosjedima razvučenim na terasama, čitave obitelji. Oko Dnevnika već posjedaju i gledaju TV. Tu se ništa nije promijenilo, nije se izmaklo. Možda je ovo jedini kut svijeta koji poznajem, pik, moj spas za mene, sigurnije mjesto. Očaj plus utočište, srećica u mlakoj gorkoj tekućini 25 % gratis i pah s mora, ni nalik na vjetar.
Procvjetali su oleandri, kapari i bugenvilije po dvorima. I naša mačka žuta Jill ima u svakom oku uličnu svjetiljku nalik na zvijezdu.
U takvim se večerima svijet i grad ne dijele na istok i zapad, nego, kao u jednostavnoj glavi životinje, oduvijek, na sjever i jug. Jer tako, urbi et orbi, kažu mahovina, busole i ruže vjetrova, ptice selice, ritmovi na koje ljudi ustaju i plešu, kinetika jezika raspolućena na hemisfere, jegulje i gavuni koji se zaneseno jebu u plićacima, tako da možeš ugaziti među njih, u živo vrenje i palucanje, ptice selice, mapa mundi, Luna i Sjevernjača i granica u brdu do koje raste brnistra.
E tada se čini da je sve okej, a to je ponekad isto kao da jest.

"Od povrata mirovine", kaže Ma djelajući dinju tupim nožićem, "uredit ću grobnicu."
A dionice koje je prodala stavit će meni na knjižicu.
"Uvik možeš poželit jednom svršit taj fakultet."

Kažem: "Važi. Ali to ću čuvat za svoju penziju, dotad će se već moć ić na Mjesec. Iako mi te tvoje dionice neće dostajat ni za dvi minute na Mjesecu."
"Ti ćeš barenko moć na Misec", zaključi zamišljeno i klimajući glavom odvuče papuče iza zelene zavjese koja dijeli kuhinju od improvizirane prostorije, hibrida blagovaonice i dnevne sobe, koju zovemo tinel.

"Staro, musavo dijete", rekla je sestra nekidan misleći na Ma. "Jesi primijetila kako su joj se obrazi objesili? Ka basetu?" dodala je.
"Cate Blanchett misli da su bore dobre", pripomenula sam. "Ekspresivne."
"Cate Blanchett misli da su dobre? Isukrste, Dado. Kakve veze to ima?!" namrštila se i otpila kavu, pa kažiprstom pažljivo obrisala zrnce taloga u kutu jarkoružičaste usne.

"Ti si gladna", viče sad zelena zavjesa. "A nema friškog kruva. Nisam stigla kupit, Šiptar je ranije zatvorija. Saću, jedan tren, napravit prženice."
Ne volim prženice, zaustila sam, zašto ne zapamtiš, ali se predomislim i rečem: "Aj."
Iza zavjese se čuje lupa limenih tanjura i razbijanje jaja, klokotanje mlijeka.
"Znaš li da se ribe lastavice mitare kad se vraćaju sa sjevera na jug. Otpadnu im pera, a naraste lustra i peraje da opet mogu plivat."
Nekad joj pričam takve gluposti da se zabavim.
"Sve je moguće nakon Černobila", odgovara muteći žustro žumanjak, mlijeko i šećer. "Miškovica iz Donje štrade rodila je jedno dite od tri oca."

Goran Pajkić

MILAN MAJER XXXII

Milan Majer je bio jedan od onih ljudi koji je otkaz dao, a da nije morao da promeni rodni grad.
Naravno to je zato što Milan Majer i nije imao rodni grad, ni rodnu grudu, već samo neki osećaj da u životu život treba menjati, kao modro i zeleno od grupe EKV... Prvo je pomislio da u vremenu krize treba stegnuti kaiš i odreći se tekovina revolucije, želeti samo još jedan dan u koži poštenog gospodina Potrošača. A onda je želeo da čuva ovce, muze ih i pravi ovčiji sir koji bi u slast pojeo uz kačamak ili neku masnu slaninu i luk. Rasprave o seljacima nisu mu predstavljale izazov ali je zato politiku obožavao, i to od Silvane do Nirvane i levo i desno, i tamo gde je Sunce i tamo gde će tek biti. I tu je shvatio šta znači Evropa. Pošto je iz geografije imao dvojku, ekonomiju nikada nije učio, a o pravima se informisao preko televizijskih serija mislio je da je Evropa neka vreća zlata ili bunar bez dna kako bi se u njegovom bezgrudom sećanju probudila politička nada.

Aleksandar **S**tojković **ST**

Hm...

Evo kiše, volim kišu.
Volim i sneg iz tople sobe.
Sobni tip...
Volim sunce, naročito žegu..
Ne možeš ništa da radiš sem da smišljaš kako što bolje da se rashladiš...
Volim i krevet, i kad sam sâm i kad sam sa nekom devojkom koju dobro znam...
Volim cigarete i neprskanu vutru, kad znam da me nešto zanimljivo čeka sutra...
Volim muziku, uh! što volim tu magičnu, vazdušastu tekućinu.
Da, volim i crnu, bez šećera kafu i knjige, naročito one nemirne...
A, najviše volim kad mi reči dobro idu...
Toliko to volim, da odjedanput napišem pesmu kako sve volim.

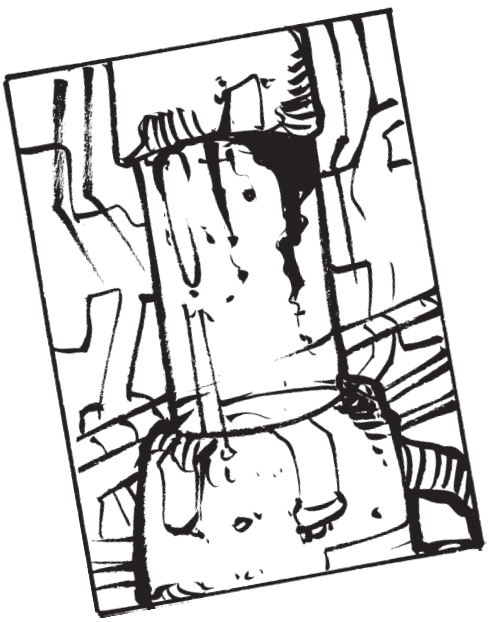

Zvonko Karanović

USPAVANKA ZA MONSTRUMA

Udahni vrelinu
što parališe zelene i žute roletne
svakodnevnih očiju
ubrizgaj groznicu
bezobličnoj pihtiji
što drhti svu noć
na opustelom asfaltu

fascinacija
vibracija
energija
frustracija
ulice su po kojima hodaš
kad izađeš iz svoje Vavilonske kule
znaci su da polako stariš
sa svojim licem koje
niko ne primećuje
i zato pozdravi
diviziju solitera
što bdi nad gradom
pozdravi noćnu stražu
koja čeka smenu
i kuglu
da okrene još taj mali treptaj
do svanuća
do prvog autobusa
koji ubija noć
i gazi zlatnu prašinu iz nozdrva
Monstruma

Sibir je mesto gde se nikad ništa ne dešava
napisao sam sprejom na zgradi
policijske stanice
a zatim
otišao do najbliže trafike
polomio stakla
i mladim
mladim
petnaestogodišnjim mesom
zagrlio krhotine svetlosti
baterijske lampe
jer želeo sam da kažem:
SUTRA JE MOJ DAN
a
ne

SUTRA JE JOŠ JEDAN ISTI DAN
mrtvorođeni
mongoloid
osuđen na instantni zaborav

najdraža uspavanka počinje ovako:
Džin Vinsent je suviše znao
da bi živeo duže od života
novogodišnje prskalice
i zato je
svoj život posvetio
rokenrolu i brzim motorciklima
i zato je vežbao samo desnu ruku
samo taj jedan udarac u bradu
snažan i brz
nevidljivi ujed
pneumatskog čekića
i zato je naočarama za sunce
skrivao oči što ga odaju
i usahlo svetlo u njima

teške droge pokreću krvotok
a globus se okreće
proleće, leto, jesen, zima
BLA, BLA, BLA, BLA, BLA...

Andreja Dugandžić

PORUČNIKU NEMA KO DA SIŠE

volim miris pičke ujutro, miriše na pobjedu

jasno, muškarci, pičke, ratovi

napušta me sila, postajem pijan

šta vi koji kurac protiv rata, ko vam je pičke odbranio, dao mogućnost da postojite, u saraj'vu.
pušite ga hrabrom poručniku koji vas je napravio.

Život je rat.

Miloš **Ž**ivanović

BLIND **D**OG

Noćas sam se probudio trideset godina stariji,
srce se kao gumena atrakcija premetalo
kroz trideset plamenih krugova neke prošlosti.
Ne vidim gotovo ništa,
prozor je zamućeni kovitlac pastelnih obrisa.
Devedeset devete napustio sam Beograd, u zoru,
hladnu kao upišan krevet,
cele noći bio sam gladan, mrak je bio ravnodušna senka.
Neman me u stopu prati
i preti.
Čujem đubretarski kamion i pesmu pijanog vrača iz kabine.
Razmišljao sam o puštanju brkova
kad je švercerski kombi forsirao severnu granicu
i kroz lavirint sporednih puteva skrivao zadah blata
od pitome mađarske policije.
Komšija rastaman umire u faveli ispod mosta,
u zaleđenoj faveli u skičanju kerova umire u vatri,
komšija gori sa zidovima svoje kartonske sobe.
Od svega toga noge su mi postale jako dlakave.
Njuh je moj adut u igri,
a unutrašnjost nozdrva dlakava je skoro koliko i noge.
Zato mogu dugo da hodam i njušim,
da pratim, da živim, da se vratim,
sve do brloga i vremena u kom sam rođen.
Na zahtev publike blatnjavog velegrada
gumena atrakcija kolutovima unazad
proći će kroz goruće krugove,
aplauz za gumenu nakazu koja će ispuniti sve vaše želje,
po povratku u antiutopiju.
Neman me u stopu prati.
A tuga i život,
to će kučke rasuti mirisima kao šaku konfeta.
Dok pokušavam da kopam dalje i dalje
tek počinjem da mislim da vidim da znam
koliko sam živ ispod kapaka čvrsto zatvorenih
i smeta mi kao kamen u cipeli
da budem trezan.
Neman me u stopu prati
i preti
zove da se vratim.

Igor Isakovski

NJEŽNA PJESMA

danas, dok sam istovarivao nove knjige poezije,
na pultu sam vidio knjigu s naslovom "opasan sam".
dok sam čekao da prime poezije, otvorio sam
i vidim: ovo je opasno kao protupožarni aparat
-- iznevjerit će te kada ti bude najviše trebao

opasan si, mrmljam, za književnost kao umjetnost.
ne daj bože da te neki klinac shvati ozbiljno.

tovarim knjige poezije u ruksak, sanjajući prozu
svako me svitanje budi s novim stranicama priča
ništa ne zapisujem, samo pitam gdje je šank

postao sam opasan sam za sebe, ovakav nenapisan
nikako da se dopijem u ovim mojim proljećima
nikako da se nasitim hrane, riječi i muzika
-- sjebat ću se od previše ljubavi prema životu

gdje je šank, gdje je led, imate li čašu za mene?

toliko pitam, unaprijed pomiren sa svakim mogućim odgovorom.
nježan sam. pijem šutke i pokušavam poništiti
uspomene. što će mi sjećanje, ako sada nisam živ?
imate li, za mene, gdje je led? ova se vatra mora gasiti,
ili će izgorjeti ovaj svijet kao tanak nenapisani papir…

patetične riječi za bas koji u meni bije, tugovanke
koje čak ni meni ništa ne znače. imate li, za mene?
na samotnoj obali gradim kolibu: kad-tad, morat ću
vratiti se pecanju. nit koja me povezuje
sa dubinama: znoj i tijelo u plodovoj vodi svijeta.

natoči mi još. ne štedi me. ne štedi bocu.
sve će biti dobro. samo neka teče. pusti vrijeme:
bit ćemo uvijek svoji ako o njemu ne mislimo previše.
gradim kolibu na mojoj obali. od potopljenih brodova, od
svenutog drveća. gradim kolibu za moje misli:

ako nas ovdje ne skupi, dići ćemo palaču od riječi
-- krhku kao kula od karata. nježan sam, ravnodušan
prema svijetu. ravnodušan sam prema sebi, ali neću odbiti
ako me pomiluješ. liježem pitom i svejedno mi je kada ću se
probuditi. poezije me bude dok sanjam svoje priče.

04.07.2009 18:44

Vuk **R**odić

SAMOĆA

Viša pomorska škola u Kotoru
Kao da otvaram ladicu
U kojoj je smrtna presuda
Jedno jutro mamuran od
Prokislog vina
Sam sebi sam odsjekao pramen kose
Gledajući se u naprslom ogledalu
Smrad mokraće štipao je za grlo
Nisam imao novaca da kupim
Ni najjeftinije vino
Dobijao sam napade smijeha od gladi
I dugo sjedio na klupi
Palme su se povijale na vjetru
Ulicom je prolazio sprovod
Čovjek pokraj mene
Svirao je usnu harmoniku
Do kasno u noć lutao sam kotorskim ulicama
Pošao sam da se ugrizem za ruku
I ovaj jedan dan samoće
Bio je previše za mene

Jovanka Uljarević

PRIMORDIJALNI VAPAJ

treba ti žena jedrilica
da joj se udomiš pod lopatice kao svrabež
i na njen račun nižeš vijađe

treba ti žena leptirica
lahor među prstima
utišanost koja ne može da bocne

treba ti žeeeena

da te čeka
da te sanja
da je imaš
da te nema

krvava i mesnata
udžbenički primjer kompromisnosti
spremna na beskraj testiranja
i krah zbog neuklopljivog parčića

oooo da
treba mi muškarac
jedrilica
leptirica
da me čeka
da me sanja
da ga imam
da me nema
krvav i mesnat

komad svima treba

oktobar 2009.

Igor Banjac

SKILLED SCRUBBER

Nigdje nismo. Polagano se rastačemo u česticama koje nas okružuju - koža se ljušti, kapilari pucaju, sukrvica prekriva prljavi pod, miješa se s mrljama od prolivenog soka, kave, vina; grudvicama blata; potočićima bijelog pranja. To crvenilo tako godi, bezmirisni iskričavi film po kojem koračamo, boja upija prljavštinu - kapi se odvajaju od debelih džonova. Postajemo nakupine sparušenog mesa, crvene prašine; jedva vidljivi, jedva pokretljivi. Drhtavi prsti uspijevaju dohvatiti wireless miša. Pamtimo blistave, ushitljive osmijehe, dugačke bijele ruke, vrele napučene usne, ošišane nježne žbuniće. Zavlačimo prste u vlažne otvore. Konačno slijepi, konačno mutavi; sa svojom zaudarajućom tišinom.

Želim sjesti u njezinu rodnicu i smještkati se svakom kurcu koji hoti pridružiti mi se. Imat ću tanku iglu i jednostavno ga probosti ako krene približavati mi se. Dalje je nikome ne prepuštam. Samo malo zraka, ah, samo malo zraka. Želim tu nastaviti pisati, ponekad se okupati u oceanu, odmarati na mekanom pamuku, proviriti i prošetati po uskom krevetu kada je san obuzme. Sklanjati se od ženskih prstiju, gušiti se u krvi, zaudarajućim iscjedcima, otkriti novi unutarnji svijet. Poželjeti ići još dalje, još dublje. Kada se ponovno budem rađao, samog sebe izgurati i spustiti se u ruke babice. Neće postojati prostor kamo bih se mogao skloniti. Do tada, već sve knjige napisane, sve riječi izgovorene, svi kutci planete obiđeni i upijeni. Noć upamćena.

Tragovi se lijepe po predmetima koji ostaju iza nas, svim mrtvim obrisima koji će nas *nadživjeti*. Bespotrebno nabrajanje nikada ne završava.

*

To tijelo nije kao njezino. Skidala se i lijegala pokraj mene. Doticala je moju ruku kada nas je skrivala od prijateljica. Utonula u kriješteće boje. Zelene stijene, utonuće u zemlji, vodi; noge pružene u modri odsjaj. Osjetljive bradavice, pričljivi pupak. Bio sam izvan nje, daleko od kauča, ruku, kože, daleko od radosti. Ščućuren pokraj njezina mirisa, svaki trenutak je ispisivanje bijega. Tako je volim zamišljati, radujući se i koračajući unatrag. Ne znam što mi treba. Pička, razgovor, kratki susret? Prilika da fantazma zgasne, želja se otrgne od tijela i dotakne je. I upravo tako se smije, kao da drži me na dlanu, pa potom spušta pokraj nogu i počinje se udaljavati. Ucviljen, izgubih glas - kako je zovnuti? Kako je moliti da ostane pokraj mene? Ne mogu dopustiti da ode, a nesposoban da je sustignem. Ove riječi su daleke, ove riječi se klate samo ispred mojih očiju. Bezmesne krljušti, otežući spori tonovi, pjesnikovo nerazgovijetno mumnjanje. Konačno treba radosti - jezikom napipavam slatke ružičaste nabore i cuclam ih. Uvlačim ih polagano, osjećajući prijajuću slad. Gutam ih. Pa potom ispljunem. Skupljam ostatke i vraćam im se. Ne mogu je se zasititi.

Volim tvoj vrat, jezik, ugriz, krv. Volim svoju slabost, prijekorne poglede sa svih strana; riječi pogrde, gađenja, sažaljenja. Razmišljam kako divan je ovaj kavez u koji ukoračih i grebem svoju oholost, slabašnu volju; liznem žućkasto sjeme, nakašljem se i krenem da te sretnem. Konačno, poslije toliko mjeseci, skupih snage da te pogledam, duh da te uhvati i davi, jebe, davi, jebe, davi dok se u milini ne srušimo i nikada više ne razdvojimo. Samo nastavimo trčati i rasti - prema mome kraju, prema tvome kraju. Oprosti, ali riječi ostaju; ovo je naš izmučeni trag, ostavljamo ga kako bi civilizacija nanjušila ga. I prepoznala među tisućama istih.
Ovi dani o kojima govorim su tvoji dani, želja postaje sablasna i tiha, blizu naprsnuća u svome stalnom pupanju.
*
Star sam, crn, odlazeći. Vučem se istim pustim puteljcima, nikoga da sretnem. Samo zamišljam, samo zamišljam.
Navečer već očajan, stežuća mučnina, propadanje u neizvjesnosti i sumnji - što je u tim očima što me tako privlači, kako se osloboditi uznemirujuće pomisli?
*
Potom ukoračim u novi dan, dva spola se miješaju, dvije krajnosti izguruju jedna drugu. Žalim sebe, krivim sebe - kako nemam hrabrosti konačno potrčati, ščepati je, nekamo odvući i sliniti nad tim tijelom, povrijediti ga, a glava tako čista. Držati ga uz sebe - neka konačno pojmi koliko mi treba. Želja će izmigoljiti ako tijelo bude hladno i tamno, kada se već počne deformirati i raspadati.
Glad prestaje - pojavljuju se vrele ruke, spuštaju se niz naboranu kožu i griju me.
*
- Crkni Igore! - Crkni Igore! - Crkni Igore! - Crkni Igore! - Crkni Igore! - Crkni Igore! - Crkni Igore! - Crkni Igore! - Crkni Igore!
*
Nije dovoljno samo sresti te. Trebam sve. Gledam te na sofi pokraj sebe, potom promatram crvene sjene na zidovima - ocrtavaju neuhvatljivu isprekidanost sati. Naše siluete zaklonjene listovima Sansevieriae. Razgovaramo i čekamo noć, plašim se da ostalo je malo vremena do moga polaska. Svaki trenutak je otvoreni ocean u kojem se utapam - grkljam i gušim se. Negdje ponad pogleda izmiču tvoja kosa, lice, prostirući osmijeh.
S tobom se vraćam u izgubljeno djetinjstvo, ne postoji ništa iza tvojih očiju - one su kraj mojih lutanja. Duboki obrisi nadolazeće sreće. Tu želim zaustaviti se, osvrnuti oko sebe i otpočinuti. Samo tebe imati, samo tebe živjeti. Trebam dodir, usne, tijelo; želim ljubiti svaku tvoju poru, upiti miris i cvijet. Želim se vratiti u sjećanje i ponovno te upoznati. Želim izgubiti ovaj život i zakoračiti u *naš* svijet: valoviti zeleni brežuljci, pričajuća stoljeća, plavi mjesec, zamrznuta tijela u zagrljaju.
Sinoć sam bio loše. Htio sam se vratiti, zamišljao sam da me čekaš, otvaraš vrata i počinje naše putovanje. Prestajemo se dalje obazirati, obujmila si me, tvoja krila nas zaklanjaju i štite. Iskrzane boje nanovo sjaje. Zatvorene su ti oči, spustila si prste na moju

šaku. U drugoj ruci čvrsto stežeš zlatne pupoljke. Daleko su obrisi sivih stijena i grada. Nejasan oblik svijetli na nebu. Hladna tijela prestaju postojati.
Ustajem, zalijevam sukulente, jednog od njih sam odabrao za tebe, podižem ga i prislanjam na obraz. Što god da dodirnem, osjetim tvoju napetu kožu.
Plačem. Ptice pjevaju, blagi proljetni dan. Udišem svoju žudnju. Negdje u daljini lavež pasa, veseli glasovi susjeda, sklad svakodnevna umiranja.
*
- Smijem li ti pisati? Takva pitanja te čude. Nekada je praznina neizdržljiva. Kako uspijevaš? Čini se da riječi ne stižu do tebe. Usput se pretvaraju u bezbojne samouništive valjuške. Prsnu pred tvojim očima i zbunjuju te. Nikako da se svinu oko tebe. Zadrže u tvojim sokovima. Postanu dio strujećih prodisaja. Kažeš: - Hvala ti. Sklupčat ću se pokraj tvojih stopala dok mi tisuće neodoljivih uboda prožimaju tijelo. Ne plaši se, nešto će već preživjeti. Ogoljene riječi su vječni spomen. Zagrlit ću zemlju i piti je. Ti si *gore* i gledaš me. Želim te pokraj sebe. Naši susreti su vanvremenska šutnja. Dozvoli da ti priđem, dozvoli da se želja izbavi iz svoje stežuće opne i spusti na tvoje tijelo. Namjesti je gdje god želiš i zadrži dok god pulsira. Dozvoli joj da se zaigra i veseli. Na kraju je povedi prema toploj rodnici. Ogrni je otapajućom vrelinom.
Kišni dan. Sive crte se prepliću u tananim rijekama očnih kapilara. Loše sam spavao. Pridružujem ti se u noćnim lutanjima. Ustajem prije svitanja, stojim pokraj prozora i gledam noć. Tražim tvoje vlažne usne. Napipavam ih na hladnom staklu. Kapi se spuštaju niz bradu, vrat, orošavaju grudi. Tjelesnost je majčin obraz pred kojim ovaj muškarac vene. Liježem na uski kauč u dnevnoj sobi. Sklupčan drhtim. Oprosti mi strahove, ponekad sam izbezumljen i plašim se da neću vidjeti te, da požuda će ostati suho ispucano korito, da ova ljubav je crveni užareni odbljesak od kojeg bježiš.
Moja čeznutljiva muzo, moj mirisni snu, što ti uopće želiš? Kako to da znam? Postoji li nagovještaj koji može me osloboditi očaja, sumnje? Možeš li mi pružiti životinju koja će izgristi šutnju, čekanje, mene.
Noć se bliži, još samo zagasiti sumrak do potpune tame. Misao se ne smiruje, razgolićuje se u potrazi za tobom. Prepoznaje te u rijetkim noćnim zvucima. Pronalazi na dalekim neosvjetljenim brdima. Spušta se u tvoju šumeću sveprisutnu ljepotu. I naposlijetku klone; otežala, onemoćala, opijena.
*
Automatizirani trance, treptanje kapaka. Misli se okreću prozirnoj tvornici, larve su učahurene. Teška, izbrazdana ruka ih skida i ubacuje u rotirajuće kotlove. Meso se kuha u sopstvenoj krvi, crvene crte su prekrile površinu. Bijela vlakna se uvijaju i izgaraju. Svjetla su ugašena, vrata zatvorena, izobličeni bass i slipavo znojno čelo. Lice je lijepo, prsti posežu za slučajnim kurcem na komodi - svi zadovoljni utonu u san. Grad je plastični vrtuljak iznad bebine glave, nekoliko drečavih figurica i melodija sintetičkih iskrzanih

tonova. Grad je pjesnikova utvara koja ga iznova proganja, rep koji podivljali pas nikako da odgrize. Sve nedoživljenje grobnice, crni bezsvjetlosni kutci, visoki zidovi koji završavaju bodljikavom žicom. Tijela zaustavljena, iskasapljena, razbacana. Civilizacija - naš jadni usud.
*
Evo priznajem. Ovako bih mogao završiti svoj put. Ti si pokraj mene, tek parče sunca proviruje iza planine, boje preplavljuju sobu, blagi vjetar struji kroz otvoren prozor. Jednostavno proljetno veče. Onako kako smo doživjeli prije nekoliko dana. Neushitljivi trenutak sreće. Takvu misao imati i jednostavno skončati. Najvažnije od svega - tvoje lice kao posljednje sjećanje. Svaki djelić prostora ispisuje vječnu sreću.
Što je pomisao o iznenadnoj smrti spram ljubavi koju osjećam!?
Pripadaš nedosanjanim tragovima kojima iznova koračam. Sa tobom u sebi; samo tako kročim, ponekad pognut, kao da molim, kao da uživam u samosažaljenju. No, obično gord i preplavljen ljepotom. Što god želiš - mogu biti. Pjesnikova duša je bijelo platno na koje lijepimo *ukrase* svakodnevnice: izmučene rečenice, djetetovu sreću, tvoja stopala, topla sjećanja, sivo paperje; puštamo da štrca krv i boji ga.
Već danima bez glasa. Nekamo si otputovala? Tvoja šutnja je zategnuto uže, gledam ga i pokušavam dokučiti. Kada već uspijem uspentrati se, počinjem hodati po njemu. Što me čeka ovako nespretna, nesigurna sa svakim sljedećim korakom? Zapravo ništa ne znam o tebi. Sjena si izmorenih godina. Stojiš ispred mene i ružinim granjem češljaš kosu. Školjka otplovljava, grlati oblaci se komešaju, horizont se gasi iza tvojih bedara. Spuštaš prste na svoj crveni cvijet, otkidaš latice i bacaš ih prema meni. Mila moja, pa to je slavlje! Za koga čuvaš taj divni osmijeh?
Umiri me samo na trenutak, molim te. Shvataš li koliko mi trebaš? Tražim te, opipavam zrak, zatvaram oči, osvrćem se; kao da osjetim vatrene resice - blago me dotičeš, nježno ljubiš i vraćaš se tamo gdje pripadaš, gdje moraš biti. Taj znak čekam; vjerujem, molim da samo jedan val tvoje rijeke okupa moju kožu. Bešćutan sam draga, ližem ružičaste nabore tvojih orošenih stijenki. Spuštam se vijugavim nervima u mekano krilo rodnice. Ostajem zarobljen. Prevrćem se s tobom u nedorečivom haosu koji nas okružuje.
U tvome tijelu nema strasti niti otpora, samo bezvoljno puštanje da moja želja se ukotvi i povuče te sa sobom.
Više ne znam kamo idem.
*
I ovo jutro bez tebe, svjetlost se pomalja iza oblaka. Nevidljivo sunce odmiče od nas. Oči su vlažne. Spuštam se i kopam još dublje, razgrčem prstima ilovaču, spuštam glavu na kamenje i dišem - duboko u utrobi, tamo gdje se najbolje osjećam. Nadam se da nabasat ću na riječi koje mogu te dozvati, koje dovoljne su da se osvrneš, zaustaviš na trenutak i pogledaš me. Ne znam uopće što ćeš vidjeti; ovo tijelo se otapa pred tobom, postaje tanka ljuštura;

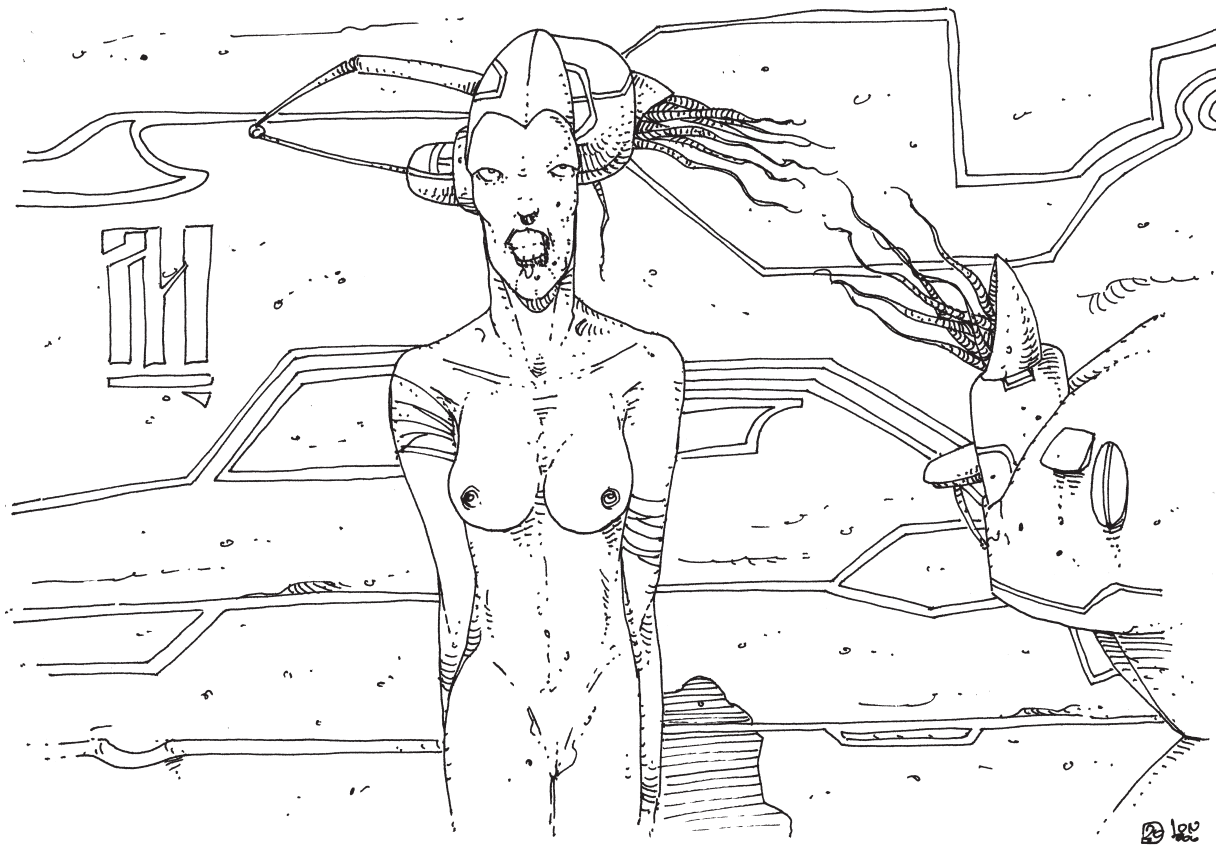

gubi se u blagom vjetru, stapa s bojama prirode, poklanja suhoj zemlji.
Otvoreni moj cvijetu, što da ti donesem, čime da te obradujem? Samo da te tako držim u naručju, poljupce da spuštam po svim skrivenim mjestima, čas bježeći, čas se vraćajući - cijeli život mi za to treba. Da li ga imam? Možda sam ga već *potrošio* a da to ne znam. Možda tek ćeš posljednji izdisaj uspjeti sačuvati.
Tvoje tišine krivudaju pokraj mene, uvlače me između dlanova; nemam vremena namjestiti se - samo padam, ustajem, padam. Tvoj sam umiljati ljubimac, nahrani me svojim sokovima, pusti da kapi se odvoje i završe na mome tijelu; obilježi me svojim mirisom. Očajan na kraju dana; samo zamišljam i jadam se samome sebi: - Ah, šta propuštam! Teško je dočekivati eho koji se vraća, teško je primiti ga natrag u grudi i nastaviti se boriti s njim, pa ga ponovno puštati k tebi. Samo kada bi se javila, samo nekoliko nježnih riječi, jedna poruka milog umirenja. Pužem, draga, i molim, nadam se da ti je lijepo.
Ali gle, kako bi se ove riječi rađale da nema mûka u koji udaram? Mučenje bi prestalo, obično veče s knjigom u krevetu. Na kraju se umirio, zaspao; noć se protegne i utihne. Novi dan - odbjegli trenuci se vraćaju. Imam li pravo tražiti bilo što od tebe? Ah draga tako sam nemiran i sam; utučen i crn. Samo tvoj osmijeh može mi vratiti jadnjikavu nadu da vrijedan sam tvoje pažnje. Bez tebe tek sam blijedi trag, nestajući talog ovovremenog.
*
Teško je kada čitam tvoje kratke poruke, hladnoća se spušta niz ruke i krv mrzne u prstima, srce je srebreno zaustavljeno klatno.
Počinjem vjerovati da nesposoban sam probuditi tvoju ljubav. Odbojan sam i dalek. Niska bijelih perli se rasipa u vodi, nikada ih nećemo pronaći. Ali, ja te volim! Ne mogu se osloboditi pomisli. Postajem luđak koji obilazi oko tvoga kaveza čekajući da ga prvi muškarac koji naiđe otvori i da te jednostavno zgrabi. Stojim postrance i gledam kako te životinjski jebe. Ja sam dakako samo promatrač; nesposoban domoći se tvoje vrele pičke i uživati poneki trenutak u mlakoj vodi. Otuda potreba za tvojoj slikom dok svršavam, grčiš se i jecaš od miline.
*
Ne javljaš se danima. To je posve razumljivo - tako zauzeta, toliko obaveza. Nemaš vremena za poruku, email, kratku šetnju? Teško je povjerovati. Samo da ponovno upijem oči, liznem kožu, dotaknem tijelo. Molim te, dopusti mi. Strujeći osjećaj, mahnita želja, tutnjajuća nemoć. Jezovita je ova ljubav u kojoj se gušim. No, i dalje čekam. Kao da stojim u mirnoj, hladnoj vodi i nivo se svakodnevno blago povećava. Znam da približava se trenutak kada potpuno ću se pogubiti i nestati. Nastavljam bilježiti korake potrage. Mučim se - prstima odvajam rečenice kao teške, uništavajuće gromade; šaljem ti pisma. Tresem se birajući riječi. Želio bih biti slatkast, umiljat, želio bih te ponovno iznenaditi razvučenim slogovima; približiti se samo na pedalj od tvog mirisnog krila. Zamišljam ga kao prolaz u *novi život* - jedini put koji još osta da se spozna. Ah, željan tvojih

sokova. Teško progovoram - trebam te! Stalno ti ponavljam koliko mi značiš. Trnem u strahu da nekamo odlaziš i nesposoban sam sustići te. Kasnije samo ostaje: pupanje tišine, tihi usporeni koraci, neprestajuće padanje u snu. Riječi kikoću oko tvojih obraza; upijaš svaki moj sumanuti pokušaj da ti se približim; ljubiš oči, lice, prste. Uopće ne znam ko si, kamo ideš i što trebaš.
Zadovoljan malim dozama nježnosti, kratkim, rijetkim susretima; sve teže podnoseći svaku sljedeću *odvojenost*. Miješaju se posve odbijajuća hladnoća i vreli naleti osjećaja koji me pritišću.

Lijepo ti je dok molim, lijepo je kada muškarac skapava tu ispred tvojih stopala? *Your beautiful poet*. On uživa gubiti se u nemoći do koje ga dovodiš. Cijeli život prođe a nije sposoban osloboditi se - opčinjen, neuhvatljiv, polagano vene, puštajući da skriveni jecaji napuste ga.
- Ljubav je lijepa - rekao sam i dodao: - Ljubav je sve!
*
Lažem draga: - Ljubav je mrtva! Ljubav je razgolićena riječ koja se dalje ne može pomjeriti, čvrsto zalijepljena za bogobojazni trenutak. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Ljubav je truplo koje godinama njegujemo, duboki eho u koji zavlačimo ruke i nikada ništa ne pronalazimo. Prsti dotiču crne sjene praznine. Ljubav je majčina pička za kojom tragamo, radujući se kada nas obgrli i svene. Spremni smo dozivati je svaki dan ostatka života. Ljubav je ptica koja kljuca misao ne dozvoljavajući joj da poleti dalje od čovjekove skučene želje. Ljubav bježi i traži da bude progonjena. Lijepo miriše i mami nas.
Ne želim je! Želim istopiti se u laži kojom počinjem i završavam svaki dan. Želim gorjeti u svojoj maglici i napustiti ljude koje povrijeđujem.
Gdje su sada ta mjesta na kojima je pronalazih? Kako pogledati žene u kojima počinjah živjeti; kako im se vratiti?
*
Kada zaklopim oči vraćam se u tvoju sobu. Prigušeno svjetlo, *Chillout Sundays*, široki kauč, mekani prekrivači, blaga noć, bijela koža, miris otvorenog cvijeta. Spuštam se do njega i dugo ga mirišem; znajući da rijetki su trenuci kada tako širom je otvoren. Upijam crveni miris, sijajuću toplinu; pokušavam zadržati ga što duže u sebi. Želim ga ljubiti dok me mreškaju nježne latice. Želim jedino okus tih sokova; da se sliju duboko u mene. Da me ispune i nikada više ne napuste. Kao da sam pod dejstvom sporodjelujućeg otrova koji polagano razjeda me, uvlači se u svaki krajičak moga postojanja; vodeći me prema nedoživljenim predjelima tihe patnje, tinjajuće sreće, skrivenih pasaža tek probuđenih uzbudljivih misli. Teško je prihvatiti da izvjestan je njegov učinak - nestanak svega što me ispunjava, svih uzburkanih supstancija koje me čine. Ponovno rođenje i početak potrage za tobom.
Uopće ne možeš pojmiti koliko mi trebaš, kako teško vučem se kroz dane. Povremeno ti to pokušavam reći, no kao da me ne čuješ, kao

da ne vjeruješ u riječi koje ti upućujem - nisi sigurna otkuda dolazim i što želim. Preplašena onim što čuješ.

Pička je crveno stakleno oko. Pička je umorni lithops koji odbacuje stare listove; i samo tako venu, dok ne postanu suhi smežurani ostaci. Duboko zatomljeni, već otopljeni u hladnoj zemlji.

Još uvijek pužem pred tobom, pomalo sluđen, umoran. Ništa osobito novo - osjećaji i želje me lijepo jebu. Kako se boriti? Kako pronaći nekoliko sati u toku dana kako bih te vidio, omamljen grlio - samo na kratko osjetiti tvoj dah i čvrstu kožu.
*
Ovo pismo ti nisam poslao.
Gdje si? Ponovno se lijepim za tvoju pičku - nikako se osloboditi. Ah, da je moguće samo na trenutak utonuti u nju, samo na trenutak je liznuti, nježno poljubiti; osjetiti taj zapanjujući vonj. Stopiti se s toplinom, želja da se konačno ispruži i izlapi. Ne smijem te pitati, ali to želim. Ostao bih zarobljen vlažnim stijenkama, pustio da kapi se odvajaju i vežu za osjetljive završetke. Zaspao bih u šumećoj ljepoti. To bi pomoglo, draga moja. Samo jednom da te istinski osjetim - ništa drugo. Poslije me slobodno možeš odjebati, za svagda me odgurnuti od sebe.
Prestao sam ti pisati. Samo nekoliko kratkih poruka.
Naravno, teško je biti sa oženjenim muškarcem, pomalo te izjeda savjest. Javi se sestrinska ljubav koja može sluditi. Žao mi je, nemam kurac na koji se možeš popeti kada ti se prohtije. No, toliko ih je već oko tebe i ne moraš brinuti. Samo prigrabi jednog i lijepo mu pričaj. Znaš ti to, zar ne? Od njih nećeš čuti poetska izdrkavanja, melankolične rečenice, teške mljecave misli čije se značenje gubi. Neće te pozivati u svoj zamršeni svijet neshvatanja i utvara, mračnih hladnih kutova, neće te pozivati na slijepa putovanja; njihov krevet je jednostavan i tvrd, oni *zdravo* jebu - što drugo ti treba?
Tvoja šutnja je najjezgrovitija bol koja me obuzela do sada. Pisanje i ljubav - riječi i razdirući osjećaj. Pjesnikova sreća? Što bi stvaraoc bio bez osjećaja straha, nelagode, tinjajućeg nezadovoljstva? Što bi bio da ne postoji stalno neslaganje sa podarenim životom?
Stojim na ulici, nadajući se da ću te sresti. S kim možeš biti?
I uvijek mislim da ćemo jednostavno ostaviti i zaboraviti sve što imamo. Samo krenuti nekamo.
Nastaviti šutjeti jedno uz drugo.

Pušem kroz ove cijevi bez prestanka, pokušavam se izliječiti. Ponekad neki glas dopre do mene, nježno me pomiluje. Podsjeti da negdje već postoji *spokoj*.
Sreo sam Jozefinu, šetamo pokraj široke rijeke, uz rubove vise zidovi, autobus nikako da dođe. Ulice su strme i uske. Teodosije je ostao doma, žao mi je što ga nisam vidio. Grade se ceste, volim svoju mamu - da li sam joj blizu? Jednostavno je propasti do njezinih kostiju, razgrnuti zemlju i lijepo ih složiti. A duša? Rijeka je plitka, oblutci se oslikavaju u bistrini. I na kraju - ipak sam. Gazim

kroz plitku vodu vraćajući se nekamo. Svjetlo je takvo da ne znaš da li se smrkava ili se tek počinje razdanjivati. Strah da kasnim. Crvene nijanse, tragovi sreće. Posjeta dalekim roditeljima. Nekada plačem i tako ih zovem. Lažem! Nisu to uistinu suze, tek vlažne oči, nemam snage. Redovi za objede, neko mi je ukrao laptop, kako završiti obaveze? Šef nije zabrinut, konačno radimo u normalnim kancelarijama. Široki teški stolovi, stare drvene stolice, naslage požutjelog papira; često odlazim do vode i gledam preko visećeg mosta u zelenkasti tok dubine. Pričam rijetko, ljudi me izbjegavaju. Tu je štap za pecanje. I uski most.
Kako produžiti minute nesvjesnog i potisnutog? Kako vratiti sjećanje? Kako ga zadržati u sebi?
Možda je smrt dovoljna. Taj nagovještaj da tako je bezbrižna sve bliži i životniji.

Branka **V**ujanović

LEPTIRI, **P**ONOVO

S vremena na vrijeme izgovoriš moje ime
I svaki put se sjetim nečeg tajanstvenog:
Rođenja Venere iz morske pjene, Ekstaze sv. Tereze
bezobraznih španskih anđela
ili najezde ljubičastih leptira.
Smjelo navlačim zavjesu
preko tog podivljalog pejzaža
i podsmjehnem se saučesnički:
sve je to samo trik trenutka.
Tu se predstava završava.

Daniel Kovač

NE BAŠ LAGODAN ODRAZ

Jedan tren nasamo, pogled u ogledalu
Vidi, iza tebe kao da ne postoji ništa
Hej, kakva je to vradžbina, stiže sa pitanjem
Kuc, kuc, ima li koga kod kuće?
Na mestu gde je bio sto, gde su bile police
Igra se svetlo, to nije istina, šta je?
Sve izgleda tako izvrnuto naglavačke
Oblačiš kaput, a postaje vruće

Gledaš oko sebe, da udeliš osmeh
Al' umesto toga vidiš jedno lice hijene
Ne sviđa ti se taj pogled, ali ne možeš odavde
Nisi prošao obuku za ovakva stanja
Onda sledi pitanje, a ko ga uopšte postavlja?
Šta si, a šta nisi uradio, zbog čega si i kako?
"Pusti me na miru", a ko je popločao put?
Na gitari ne razaznaješ koja je žica tanja

A bio si sasvim udoban, umiveni čovek
Viđen na reklamama i gore, u onom gradu
Zapali cigaretu svake prestupne nedelje, momče
I sam znaš da to nije neki greh
Kada klipovi rade, kada motor juri
Popularan među ljudima i pred ogledalom
Putovao raketom i čergom, ma znaš već dobro kako
Koliko vredi samo taj gušterski smeh

Čuješ to pitanje: "Šta to želiš i kuda si krenuo?"
Znam, sastavljao rastavljao, mirio i jurio
Dao sve od sebe, savest ti je mirna
Ali slušaj, ne pitam te sada to
Svi tvoji projekti i radosti, slasti i gadosti
Kondukteri, šljakeri, cure, polucure, poluprijatelji
Nemoj da se braniš njima sad, kriješ iza njih
Znaj da dobri rezultati ne umanjuju zlo

Ne treba mi poniznost, nikako poniznost
Ni dobra volja, molim te pusti sada to
Ako ne ustaneš, ako ne razumeš sebe
Ostaćeš tu, i nema ti više spasa
Misliš da si živ, ali samo si ponizan
Misliš da si dobar, to možeš nekom drugom
Zbogom zauvek, pustiću ti ruku
Iako toliko pevaš, znaj tu nema glasa

Marko Pogačar

ŠTO JE TO OBOD?

Obod je kategorija. izraz tradicije, čvrsti
rub koji ne valja prijeći. njegovu riječ ne
osujećuju: pod obodom je najčešće glava,
kuća, rijetko i drsko ništa. glava se, ako je
kravlja, probuši čeličnim klinom. krava se
priveže lancima o vlažne zidove staje, zatim
se snažno udari. krv koja krene krv je domo-
vine. nju je krava, zubima, za se dugo svojatala.
ako je glava kokošja ona se otrijebi sjekirom.
kokoš se samo uzme, prenese na drugo mjesto,
položi na panj i na vrat se brzo & hladno sruči sječ-
ivo. kokoš još neko vrijeme urliče, ali je nitko
ne čuje. kunić se kolje pismenim, golim rukama.
krv ostaje unutar tijela i kola, sa svojom sumnjivom
prošlošću. uši, na kojima je iz tvoje ruke do sada
visio miruju, kao da se u šumi ništa ne čuje, ništa
ne dešava. polja miruju. zemlje miruju. domovina
od nekud kapi, a ljudi skupljaju grožđe. ogromna
je vrućina. što je to obod i što pod obodom ima?

Denis Mikan

BJEGUNCI

Sve što znamo
Pročitali smo u jalovim priručnicima
Vodičima za lavirinte i slijepe
Ulice.

Svaki dan zaboravimo po jedan jezik
I srušimo po jednu kuću.

Sve smo koščatiji.

Ponekad
Napravimo vijenac od cvijeća
I slavimo tuđe praznike.

Ponekad
Naše ljušture se dodirnu:
"Učinilo mi se da si neko - drugi".

Ipak
Sve češće brišemo prozore.

Život
Junacima
Ne nudi mnogo.

Tess Gallagher

SJEDEĆI ZA LORCINIM KLAVIROM

(Preveli: Kathryn Hampton i Marko Tomaš)

Nisam mogla svirati
zato sam pružila ruku preko
slonovskih kljova
žrtvovanih gdje su vrhovi
njegovih prstiju počivali,
i način na koji slonovi poštuju svoje mrtve
ukazao mi se. Voljela sam te, Lorca,
voljela: djevojčica u ženi
čiji je klavir iz djetinjstva
stajao odbačen u kutu
sve te godine
nakon što je napustila dom.

Tvoj klavir nije bio za sviranje,
niti je tvoj krevet na katu
bio za spavanje. To je bila maketa
klavira. Je li to taj
u koji si upuzao poput odrasla djeteta
kad su došli po tebe? Svirati
značilo bi skriti se u klavir,
zato sam sjedila s tobom
i pustila da sviraš posebnu
tišinu u mene
bijelom tintom koju koristimo
kad moramo izaći u noć
i hitno nešto nažvrljati na mjesec.

Dugo smo putovali, Lorca,
spojeni zglobovima, i sad ne mogu svirati
za tebe, čak i nakon
petosatne vožnje vlakom iz Madrida
pored beskrajnih maslinika.
Madrid, tamo si trebao ostati,
jer ovdje te nisu mogli skriti, Garcia Lorca,
u kući tvojih roditelja.

Ponekad nam je sudbina da zaglavimo
za klavirima koje ne možemo svirati, dok
se ne sjedinimo u kakvom posmrtnom maršu
koji nas osvježava, onda izlazimo
komponirati nešto luckasto i izvan ruke
na velikom crnom klaviru noćnog neba,

nešto zvano "Boogie za dvoje"
ili "Zvjezdana tambura".

Niko nas nikad ne može primorati da sviramo
mrtve klavire koje smo morali
napustiti, čak ni ovdje, Lorca,
gdje bi bilo dovoljno da sjedimo - dvoje pjesnika, jedan
nijemi klavir - dok
me ne bi primio za zglob
i poveo negdje.

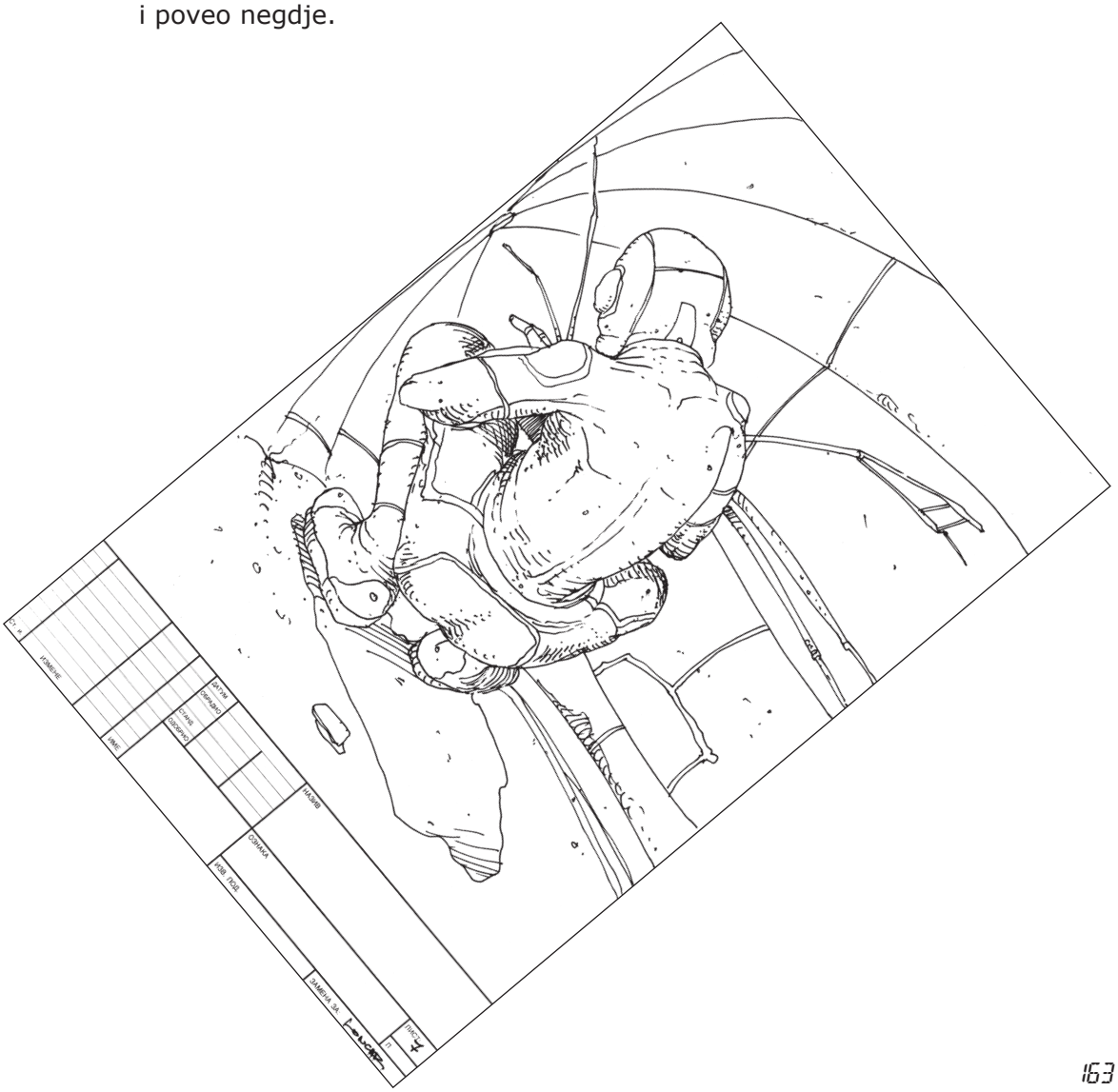

Milena Marković

MOGUĆNOSTI

ne možeš pojesti
koliko možeš da platiš
ne možeš da vidiš
koliko možeš da gledaš
ne možeš da živiš
koliko moraš da radiš
ne možeš da umreš
koliko mogu da te ubiju.

nekada sam mirisala
mogućnosti
bile su tu kasno jutrom
ranim sumrakom
u mirno podne
i noću
o, noću
kad bih slušala decu kako ih zovu
pa oni mole da ostanu još
posle tišina
onda poljupci pored ulaza
smeh i koraci
deca koja su ostala duže
deca koja tek izlaze
deca koja gledaju kroz prozor
u čudesni svet
ja sad gledam samo sebi u glavu
gledam sebi u glavu dok ne zaspim
sirene
pijane pesme
pretnje
tašti smeh
ludački svet
smeh lažljiv
smeh grupe spremne da zaskoči
nekog u drugoj ulici
decu koja gladuju
decu koja skaču sa prozora
decu koja plaču u kupatilima
decu koja jedu jednom dnevno kako treba
decu koja bi me skinula do gole kože
kako nisam videla pre
kako nisam čula pre
u kasno jutro čekam mirno podne
u mirno podne čekam da mi dođe san
u pretnju noć čekam da mi dođe san

da zaboravim
da zaboravim
mogućnosti
i jednu glavnu
da nema više ni toga
u rano jutro
srećna sam što živim
ali ni to ne traje
dugo

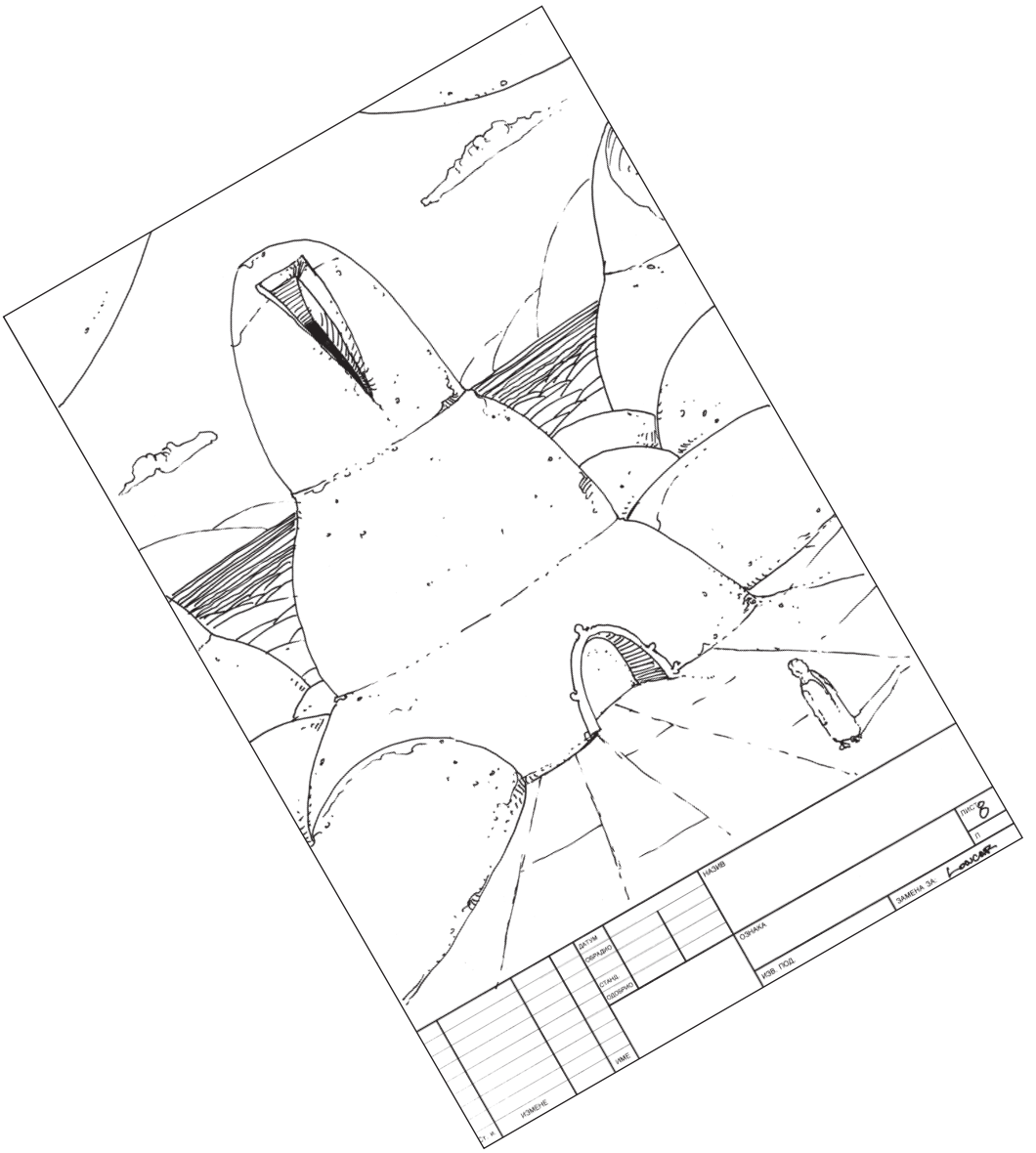
ИЗМЕНЕ
ИМЕ
ДАТУМ
ПОТПИС
НАЗИВ
ОЗНАКА
ИЗВ. ПОД.
ЗАМЕНА ЗА
ЛИСТ
8

Mehmed **B**egić

POZNAVAO **S**AM **G**A

Poznavao sam ga dobro
Bio je siguran
da je ljubav motor opstanka
a ne izgovor svijetu
za njegovu nakaznost
Pričao je o tome tiho
i nije vjerovao
da mu neko vjeruje
A jesu
I pomogao im je
Nisu ni primjetili da
je obolio
Nisu vidjeli ludilo
koje niko ne zaslužuje
nijednim pokretom izazvano
Gutao je u tišini
i nepodnošljivo
pretvarajući
plavo na koje smo osuđeni
u nešto čemu se može nasmijati
Tamu je sakrio na dno
ni pred kim da se ne javi
niko da ne vidi
nikog ne opterećuje
Poznavao sam ga dobro
Mađioničar prve klase
znao je tajnu poezije
sanjajući najbolje
Izgubio se u svemu tome
Poznavao sam ga
Zaboravio je svoje roditelje
kao da ne postoje
I svi su njega izgubili
a da toga nisu ni svjesni
Poznavao sam ga
još dok je na dnu
svih stepenica svijeta
čekao
uz muziku koju
više nije mogao da čuje
I vidio je
što drugi ne vide
I vidio je
kako maše plavim anđelom
kao posljednjom optužbom

Marko **T**omaš

LIŠĆE

Tko pamti lišće?
Na njemu ne ostaje trag
po kojem te mogu pratiti.
Ako sada
odlučiš da odeš,
otišla si, i to je to.
Najdraža,
jednom će nestati kafanskog dima
i shvatit ćemo
trebali smo čuvati tišinu,
glazbu svih stvari koje ne primjećujemo.

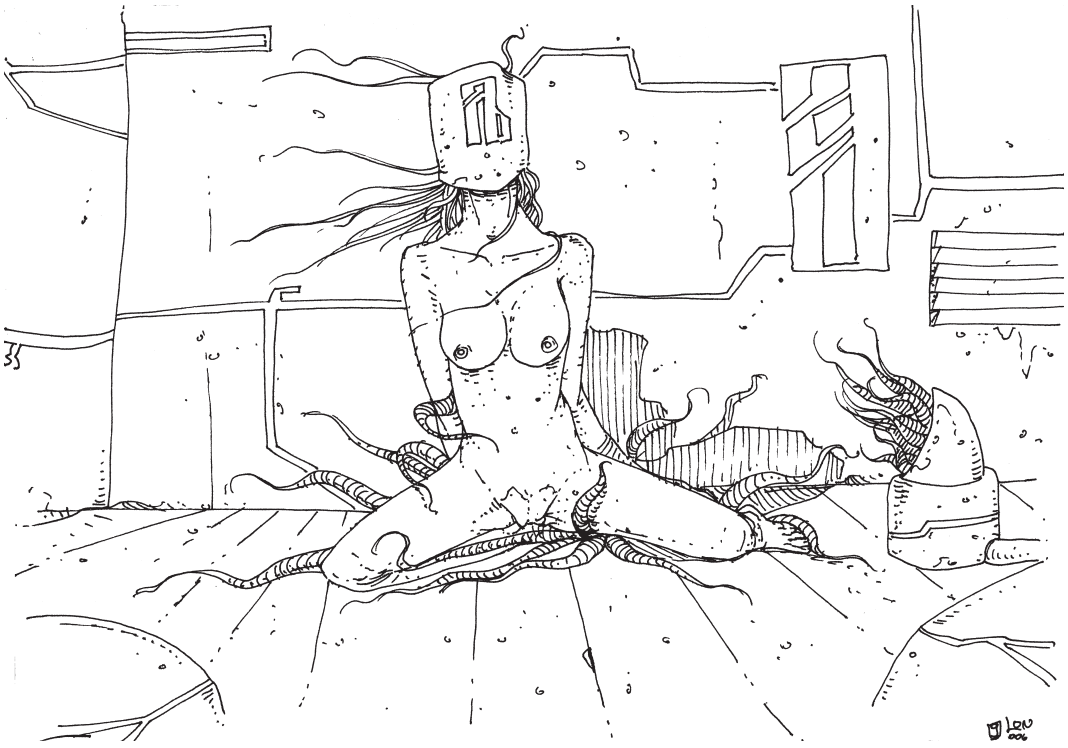

Leonard Cohen

NEDOKUČIVA SREĆA

(Preveo: Mehmed Begić)

Nedokučiva sreća
me je zgrabila
Moj prijatelj hrišćanin kaže
da je u mene ušao
Sveti duh
To je samo iskrenost samoće
To je samo izbodena anemona
pričvršćena za stijenu
sa korijenjem otkrivenim
obalskom vjetru
O, prijatelju mog iškrabanog života
tvoje srce je poput moga –
tvoja usamljenost
će te odvesti kući

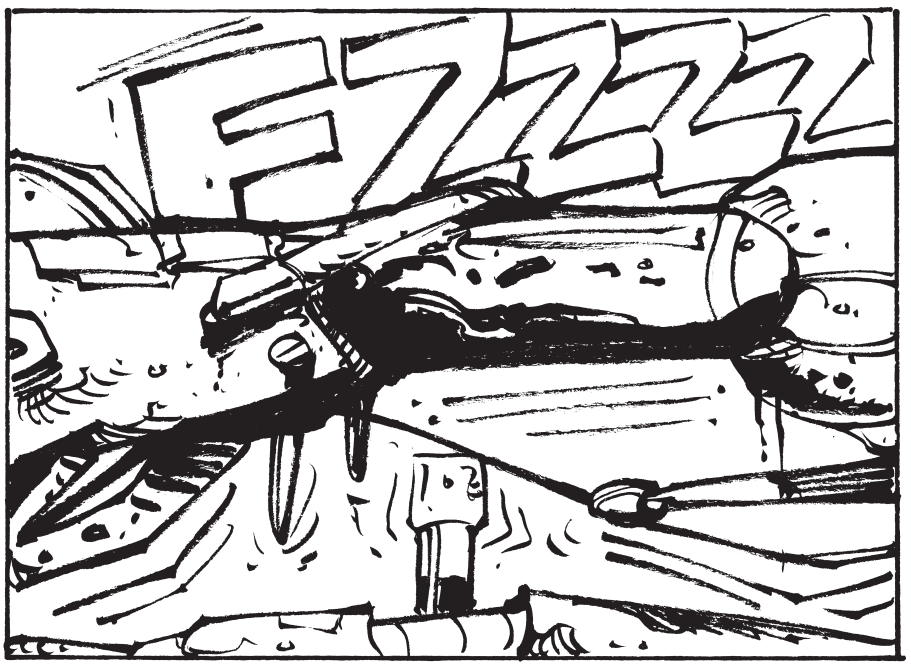

Danica Pavlović

NISU POGINULI SVI

Ima i ranjenih

Poljubac zveri
Telefoniranje
Vrisak u snu
Skok
Visoka zgrada
Zamišljenost
Krateri
Poljubac cveća
Divljina
Zamrznutih prizora
Glatkoće preparirane
U foto šopu
Da li te volim
Umorna od ljubavi
Prema planktonima

Nisu poginuli svi
Neki svetlucaju

Ian Curtis
DIVLJINA

(Preveli: Kathryn Hampton i Marko Tomaš)

Putovah širom svijeta kroz mnoga vremena
Što si vidio tamo?
Vidjeh svece s igračkama u rukama
Što si vidio tamo?
Vidjeh svo znanje uništeno

Putovah širom svijeta kroz mnoga vremena.
Putovah svijetom po gulazima križa
Što si vidio tamo?
Vidjeh moć i slavu grijeha
Što si vidio tamo?
Vidjeh krv Kristovu na njihovoj koži

Putovah širom svijeta kroz mnoga vremena.
Putovah svijetom, a bezimeni mučenici umiraše
Što si vidio tamo?
Vidjeh lažirana suđenja
Što si vidio tamo?
Vidjeh suze dok su plakali
Oči pune suza
Suze u njihovim očima.

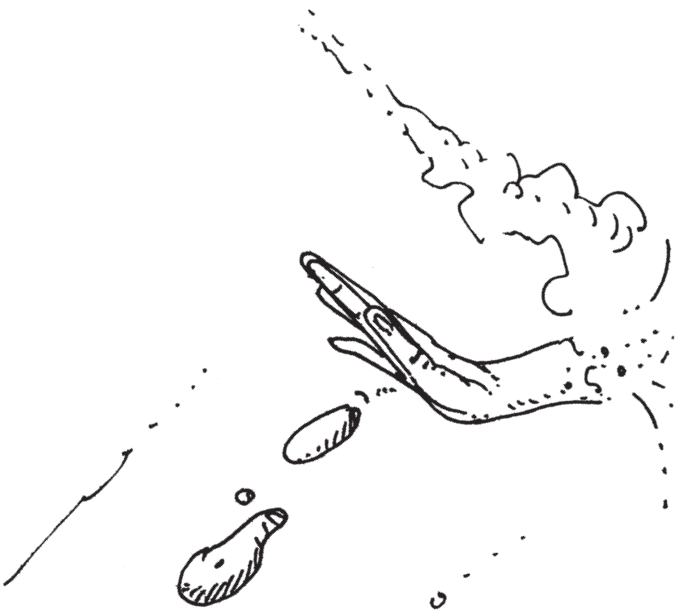

Chalres Simic
CARICA

(Preveo: Marko Tomaš)

Ljubljena moja, ti koja provodiš noći
Mučeći me
Dižući ogledala jedno za drugim
Prema meni u mraku,
Ako postoji išta što mogu reći ili učiniti danas,
To je da ne tražim medalju za zasluge,
Jer sve dugujem ljepoti tvog mučenja,
I tvojoj ustrajnosti da me držiš budnim.

Svejedno, tko ti daje za pravo
Da osuđuješ moj jad?
Koja je snježnobijela duša
Napravila tu beskrajnu listu nedjela
Koju mi čitaš svake noći?
Oholost kojom nastavljaš kad te molim da staneš
Natjera čovjeka da pomisli
Kako si nekad bila ljubavnica kineskog cara.

Najviše volim kad šutimo.
Kad ležimo jedno pored drugog
Poput ljubavnika nakon što potroše strast.
Još jednom, dolazi jutro.
Malena ptica u krošnji prosipa svoje srce
U čudo dolazećeg svjetla.
To je bolno.
Ljepota besane noći.

Blaise **C**endrars

TRANSSIBIRSKA PROZA ILI MALA JEANNE OD FRANCUSKE

ulomak

(Preveo: Tomica Bajsić)

...
Nemiri
Zaboravi nemire
Sve pohabane stanice nagnute kraj puta
Telegrafske žice s kojih vise
Izvitoperene stupove koji gestikuliraju i guše ih
Svijet se proteže i izdužuje i sklapa poput harmonike u
rukama manijaka sadista
U procijepima neba nestaju zahuktale lokomotive
A u rupama,
Vrtoglava rotacija kotača usta glasovi
I psi zle kobi koji nam laju za petama.
Demoni oslobođeni okova
Zveket željeza
Sve je u krivom akordu
Klik - klak kotača
Kvačenja trzaji
Pripajanja vagona
Mi smo oluja u lubanji gluhog čovjeka...

"Blaise, reci mi, jesmo li jako daleko od Montmartrea?"

Izluđuješ me, dobro znaš da jesmo, jako smo daleko
Pregrijana ludost tuli iz lokomotive
Kuga kolera izbijaju poput gorućih ugaraka
na našem putu
Nestajemo ravno kroz tunel rata
Glad, kurva, jaši preko rasutih oblaka i obeščašćuje
bojna polja gomilama zaudarajućih leševa
Čini poput nje, drži se svog zanata...

"Blaise, reci mi, jesmo li jako daleko od Montmartrea?"

Jesmo, jesmo, sigurno da jesmo
Svi žrtveni jarci pocrkali su u ovoj pustinji
Slušaj zvončiće ove šugave trupe
Tomsk Tcheliabinsk Kainsk Obi Taichet Verkne Oudinsk
Kurgan Samara Pensa - Tulun
Smrt u Mandžuriji
To je naše pristanište, naše posljednje pribježište.
Ovo je putovanje strašno
Jučer ujutro

Ivan Ilič je odjednom postao sijed
A Kolja, Nikolaj Ianovič, grize nokte već 14 dana...

Čini što Smrt i Glad čine, drži se svog zanata
Košta pet sua, na Transsibirskoj to je sto rubalja
Plamen sjedalima i crveno stolovima
Đavao je za klavijaturama
Njegovi čvornati prsti uzbuđuju žene
Priroda
Kurve
Drži se svog zanata
Dok ne stignemo u Harbin...

"Blaise, reci mi, jesmo li jako daleko od Montmartrea?"

Hej, ne više... daj mi mira... pusti me sama
Mogao bih objesiti šešir na tvoja bedra kako si mršava
U trbuhu ti bjesni groznica
I triper je otprilike sve što ti je Pariz spustio u krilo
To i malo duše... jer ti si nesretna
Žao mi je žalim te dođi prisloni se uz moje srce
Kotači su vjetrenjače u zemlji Cockaigne
I vjetrenjače su štake kojima vitla stari prosjak
Mi smo bogalji svemira
Vrtimo se na svojim osakaćenim tijelima
Potkresali su nam krila
Krila naših sedam grijehova;
I svi su vlakovi đavolje igračke
Kokošinjac
Moderni svijet
Brzina na pomaže
Moderni svijet
Daleko je još uvijek predaleko
I na kraju puta gadno je biti muškarac bez žene...

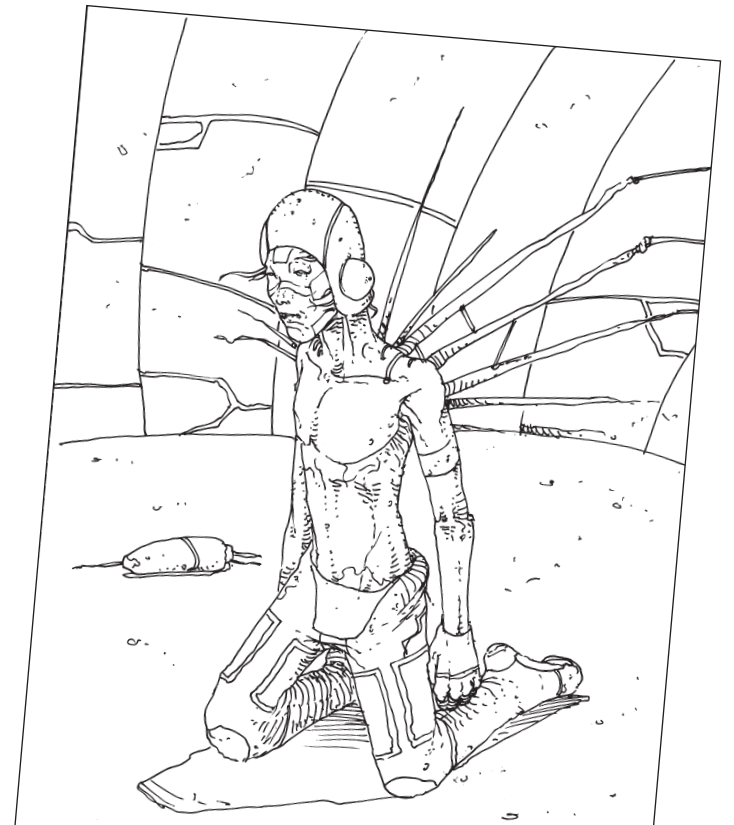

				ДАТУМ		НАЗИВ	
				ОБРАДИО			
				СТАНЦ.			
				ОДОБРИО			
С. и.	ИЗМЕНЕ		ИМЕ			ОЗНАКА	ЛИСТ 9.
						ИЗВ. ПОД.	ЗАМЕНА ЗА: LOSCAR

IU INDIVIDUAL UTOPIA NOW AND THEN
DISCONTINUITY OF GENERATION DIOALOGUE OR WHAT DO WE HAVE IN COMMON?
INDIVIDUALNE UTOPIJE NEKAD I SAD
DISKONTINUITET GENERACIJSKOG DIJALOGA ILI ŠTA NAM JE ZAJEDNIČKO?

Broj 10 Kolaps realizira se u okviru projekta "Individualne utopije nekad i sad - diskontinuitet generacijskog dijaloga ili šta nam je zajedničko?", regionalnog partnerskog projekta: Sarajevo centra za savremenu umjetnost (SCCA/pro.ba), Sarajevo; Centar za nove medije_kuda.org, Novi Sad i Tirana Instituta za savremenu umjetnost (T.I.C.A.)

Projekat podržali:

scp
swiss cultural programme
in the western balkans

Open Society Fund Bosnia & Herzegovina
Fond otvoreno društvo Bosna i Hercegovina

SARAJEVO CENTER FOR CONTEMPORARY ART
CENTAR ZA SAVREMENU UMJETNOST SARAJEVO

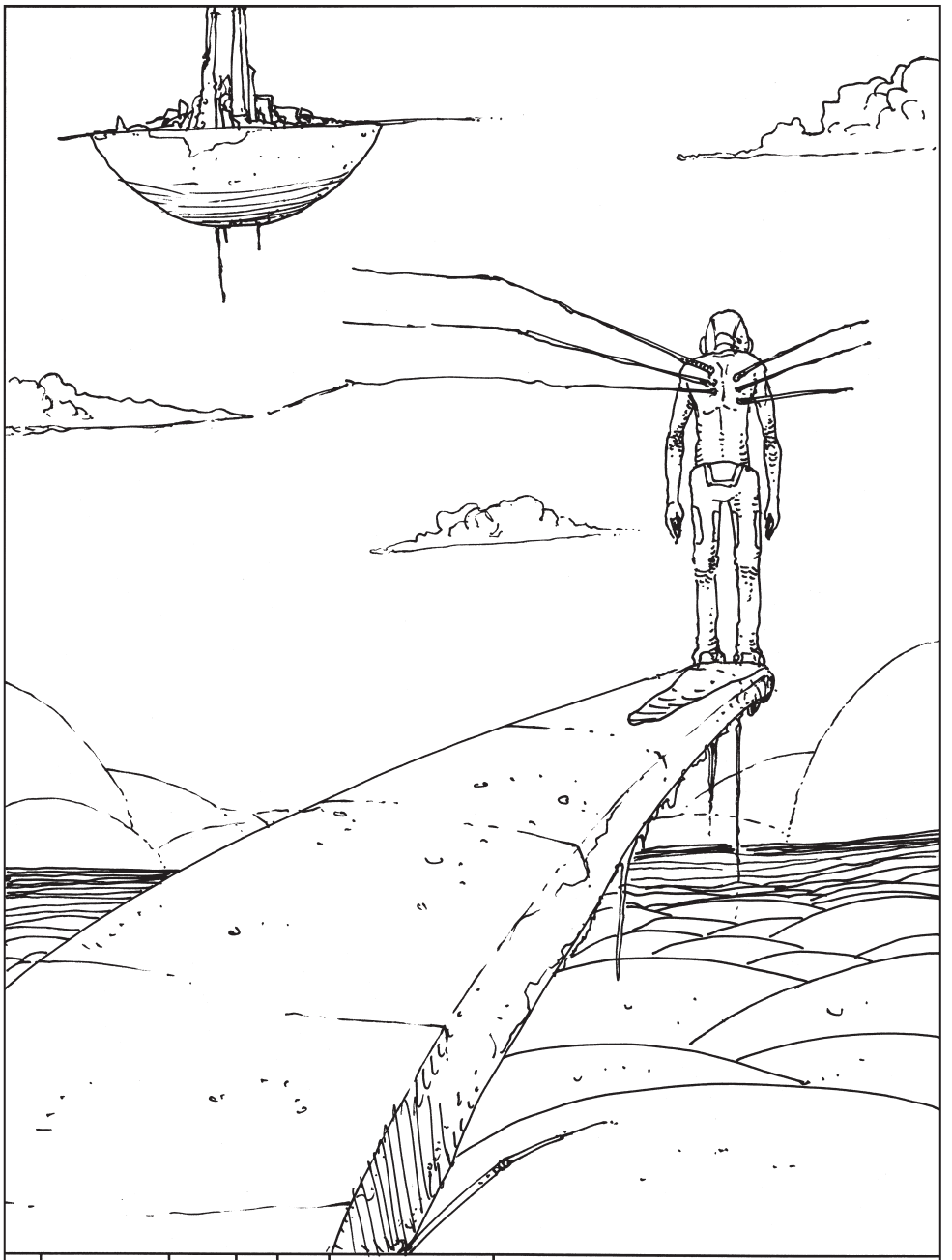

				ДАТУМ		НАЗИВ	
				ОБРАДИО			
				СТАНД.			
				ОДОБРИО			
						ОЗНАКА	ЛИСТ: 10.
							Л
Ст. и.	ИЗМЕНЕ		ИМЕ			ИЗВ. ПОД.	ЗАМЕНА ЗА: LOUCAS

LIFE IS SERIOUSLY DAMAGING HEALTH INC.